

01 obsah designum³2008

časopis o dizajne/design magazine vychádza 6 - krát ročne/a bimonthly
číslo/number: 3 rok/year: 2008 ročník/volume: XIII cena/price: 65 SK/KČ / 2.16 EUR

spektrum

- 02 profil
Lubomír Longauer
Zberateľ faktov a súvislostí
Mária Rišková
- 10 udalosť
Design Match 2008
Loušová, Mascher, Vašků, Chrenka
- 16 rozhovor
Music Match
Zuzana Šidlíková
- 20 mladý talent
Cyprián Koreň
Ľubica Pavlovičová
- 24 udalosť
Mladé talenty 2008
Mária Nepšinská
- 28 rozhovor
Martin Múranica: o skle so sklom
Katarína Beňová
- 32 reportáž
Miláno 2008: Postrehy z Milána
Ludvika Kanická
- 36 zostra
Miláno 2008: Späť k ručnej práci
Michal Lalinský
- 40 reakcia
Letný prieskum VŠVU Bratislava
Zuzana Šidlíková

história

- 44 recenzia
Bruselský sen
Vanda Skálová
- 48 reflexia
Svetlá a tieň bruselského štýlu
Ľuba Belohradská

- 52 udalosť
60. rokov otvorené
výstava o histórii SNG
Alexandra Kusá
- 54 reflexia
Starý začiatok a nový koniec
Uhrín, Labudová

záver farby

- 58 súťaž
Absolut Elements 2008
redakcia
- 62 reportáž
Pecha Kucha Night v Žiline2
Lucia Hakelová

monochróm

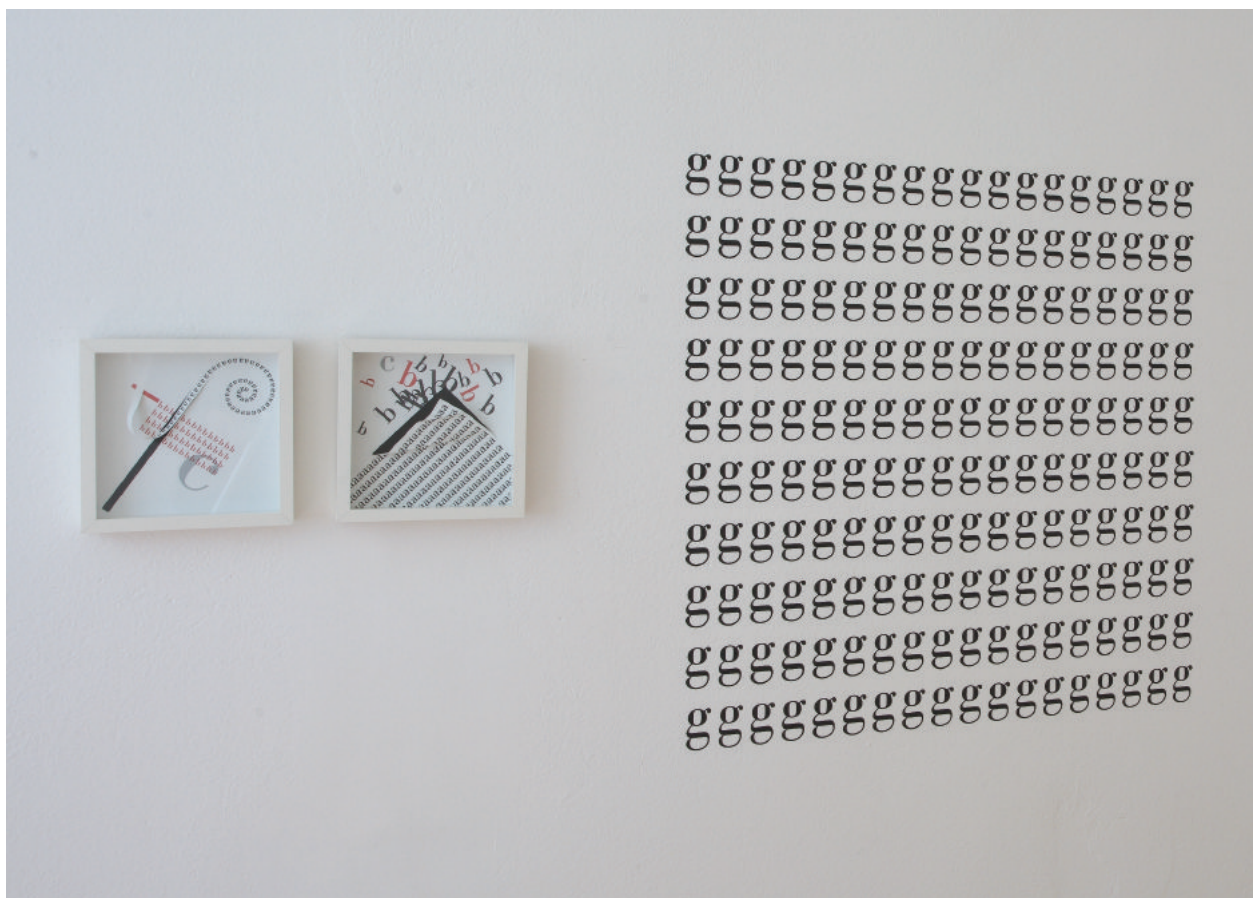
- 66 teória
Cumulus: Dizajn + umenie
Koen de Winter
- 71 teória
Inteligentné textílie
Pavol Lizák
- 74 právo
Autor a iné osoby disponujúce autorskými právami
Jana Vozárová
- 76 infobox
podujatia, výstavy, súťaže
redakcia
- 82 summary
english
preklad Ľubica Kachničová
- 88 tiráž

Ľubomír Longauer

Zberateľ faktov a súvislostí

(typografia)

Pri písaní o výtvarníkovi, grafickom dizajnérovi Ľubomírovi Longauerovi pre čitateľov časopisu Designum mám pocit, že nosím drevo do lesa. Longauera predsa musí poznať každý! Jeho aktivity z posledných rokov v oblasti historického výskumu slovenskej výtvarnej kultúry, špeciálne typografie, sú neprehliadnuteľné. Výstavy z cyklu Slovenská typografia v XX. storočí, ktoré zostavil po dôkladnom výskume v spolupráci so Slovenským centrom dizajnu, prešli viacerými galériami u nás aj v zahraničí. Skúmanie typografickej tvorby našich výtvarníkov od roku 1918 po súčasnosť bolo v poslednom čase pre Ľuba Longauera vášňou a zaberalo veľkú časť jeho profesionálnych aktivít. Momentálne pracuje na knihe o Martinovi Benkovi, autorovi, ktorý má pre mladšie generácie príliš silnú auru „národného umelca“ a výskum jeho diela sa

zdal byť uzavretou kapitolou. Longauer vďaka svojej práci priamo s archívnym materiálom, často s dosiaľ nikdy nepublikovanými a neevidovanými dokumentmi a dielami, našiel a spropagoval napríklad Benkove typografické cvičenia a písma, ktoré používal vo svojej úžitkovej tvorbe. Výstavy o slovenskej typografii však predstavili množstvo ďalších „pokladov“, napríklad práce Deža Tótha a iných „voľných umelcov“. Veľmi prínosným je práve Longauerov rovnoprávny prístup k tvorbe úžitkovej a voľnej pri zostavovaní výberu týkajúceho sa typografie. Celkovo jeho generácia autorov má v istom zmysle oveľa slobodnejšie chápanie prechodov medzi dizajnom a voľným umením – dnes pri tejto otázke cítime často až zbytočné napätie (grafickí dizajnéri sa počas drvicej časti 20. storočia volali úžitkoví výtvarníci, a to výtvarno bolo stále prítomné nielen v názve).

(škola a trienále)

Výskum a publikovanie v oblasti typografie sú jeho aktivity za posledných pár rokov, od začiatku milénia akoby sa Ľubo rozhodol urobiť prelom storočia aj časom zmien vo svojom profesionálnom živote. Osobne ho poznám iba od roku 1999, od čias prípravy Trienále plagátu Trnava 2000. Práve trnavské trienále bolo jednou z jeho srdcových záležitostí – v roku 1991 bol jedným z jeho zakladateľov, spolu s kolegami Palom Chomom, Dušanom Junekom, autorom myšlienky trienále Jozefom Dókom mladším a ďalšími. Dlhé roky sa venoval organizácii a propagácii tohto festivalu plagátu a zapojil do neho množstvo svojich študentov.

Je príznačné, že jeho kolegovia – generácií druhovia – o ňom hovoria, že je angažovaný vizionár, kým jeho bývalí študenti, teraz tiež kolegovia, skôr vyzdvihujú (v pozitívnom zmysle

slova) jeho „buldočiu povahu“ a vytrvalosť, s akou rieši problémy. Označenie „machríci“ sa stalo takmer značkou pre zopár študentov-osobností z jeho ateliéru. Pre poriadok treba uviesť, že samostatná katedra grafického dizajnu, v súčasnosti Katedra vizuálnej komunikácie na VŠVU, je do veľkej miery dieťaťom Ľuba Longauera. Škoda, že jeho pôsobenie na Vysoké škole výtvarných umení sa skončilo odchodom, a treba povedať aj sklamaním z jeho strany. Musím však zdôrazniť, že výskumná a publikačná práca, ktorej sa venuje v súčasnosti, je taká unikátna, že jeho ateliér a archív s tisíckami položiek v Devínskej Novej Vsi by mal navštíviť každý, kto chce ďalej skúmať nielen slovenskú typografiu, ale vôbec obdobie výtvarnej moderny a umenia druhej polovice dvadsiateho storočia.

(výstava k šesťdesiatke)

Výstava Nápisy a písmená v galérii Satelit, venovaná jeho jubileu (narodil sa 2. júna 1948), bola zasluženým darom od Slovenského centra dizajnu, s ktorým často a úspešne spolupracuje. Podľa kurátorky výstavy Kataríny Hubovej obvykle patrí priestor Satelitu skupinovému alebo tematickému projektu, ale v tomto prípade neváhali po prvýkrát zaradiť do programu monografickú výstavu. Výstava našťastie nie je sentimentálnym poohliadnutím sa za tvorbu Ľubomíra Longauera – osobnosti grafického dizajnu, ktorá patrí minulosti... Predstavuje hlavne jeho najnovšie grafiky, ktorými nekompromisne pranieruje to, čo ho trápi najviac – antihumanistické postoje a mechanické preberanie myšlienok a názorov. Hoci sa zdá, že jeho témy a vizuály sú príliš temné pre túto príležitosť – namiesto oslavy vidíme iróniu a kritiku, každý, kto Ľuba Longauera pozná, vie, že to tak má byť. Ako sám hovorí, „vždy robí všetko naopak“ ako sa očakáva.

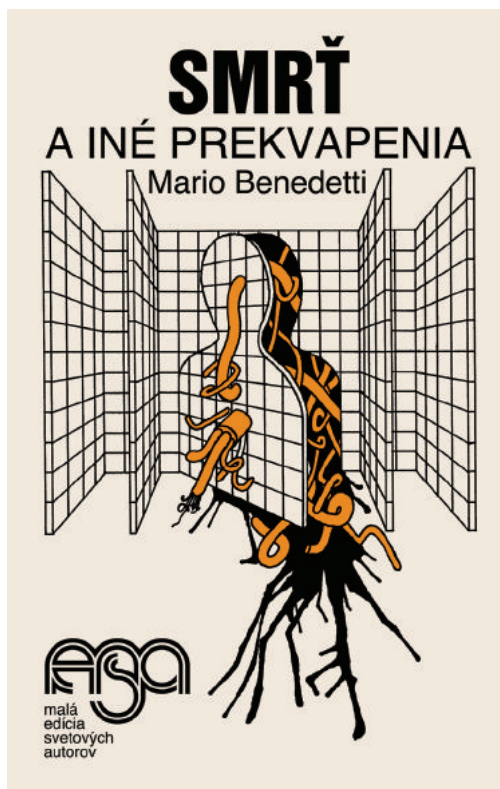
(k jubileu)

K jubileu asi netreba písať viac, iba na záver želanie: pre mňa je Ľubo Longauer najväčším zberateľom faktov a súvislostí akého poznám, a dúfam, že sa mu podarí čo najviac zo svojich poznatkov a spojení publikovať a odovzdať aj nám. #

Výstava Nápisy a písmená, Galéria Satelit, 2008
Variácia na tému „g“, 2008

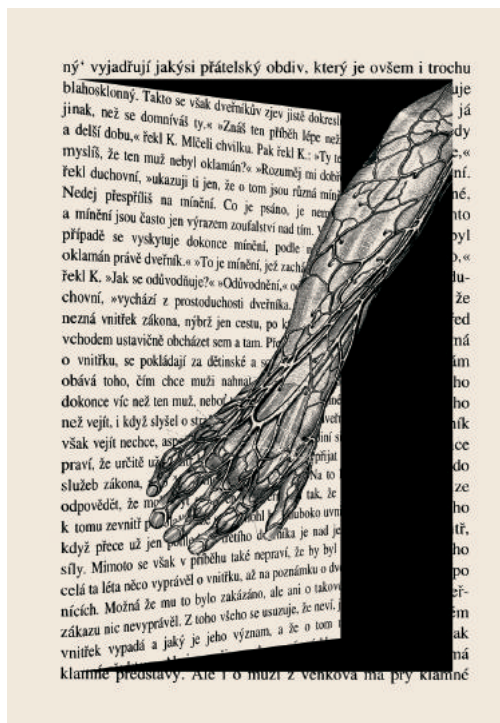
Knižná obálka, 1990

Knižná obálka, 1986

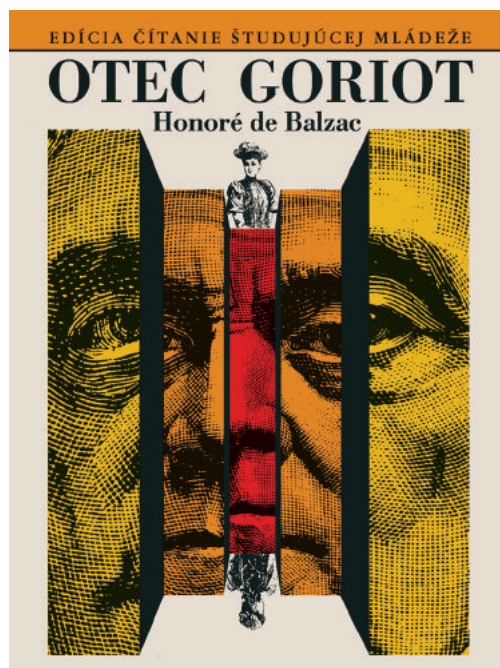
Variácia na tému „g“, 2008

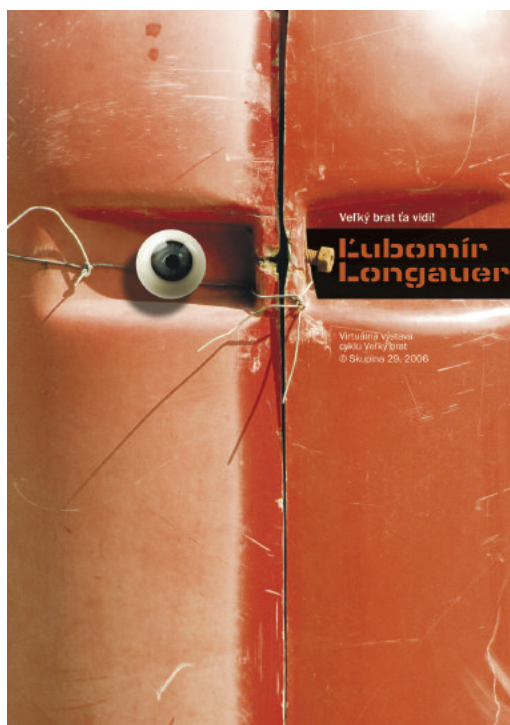
Proces, nerealizovaná ilustrácia, 2008

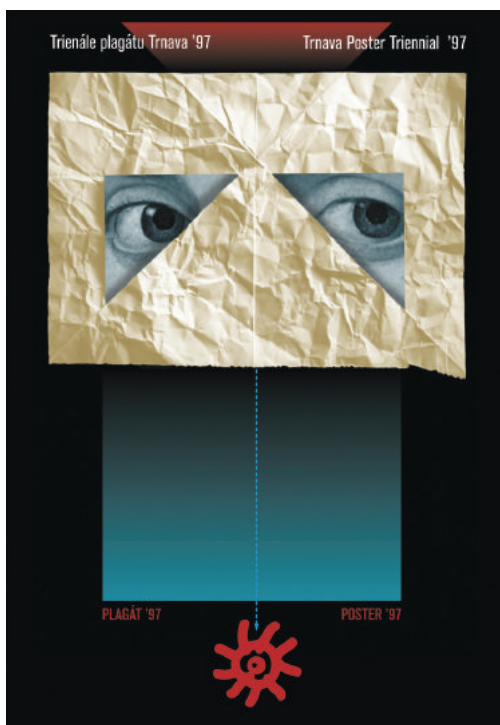
Jozef K., z cyklu Kafkoidi, 2008

Knižná obálka, 1985

Veľký brat, 2006

Katalóg Trienále plagátu Trnava, 1997

Lubomír Longauer sa narodil v roku 1948 v Banskej Bystrici. Vyrástol v Martine.

Študoval na Strednej škole umeleckého priemyslu v Bratislave a na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave na oddelení užitočnej grafiky. Má za sebou bohatú aktívnu tvorbu v oblasti grafického dizajnu. Realizoval deväť samostatných výstav a zúčastnil sa mnohých domácich a medzinárodných kolektívnych výstav. Jeho práce boli publikované v časopisoch *Novum*, *Gebrauchsgraphik*, *Print*, *Idea*, *Typografia*, *Umění a řemesla*, *Designum* a i. Pracoval najmä pre slovenské vydavateľstvá, kultúrne inštitúcie, galérie, divadlá, pre rôznych klientov a Skupinu 29. Jeho srdcovou záležitosťou je Skupina 29, založená v roku 1966, v ktorej rámci organizoval Výstavy na plote a spoluvydával samizdatový časopis *Dočasník*.

V 90-tych rokoch minulého storočia sa venoval najmä pedagogickej činnosti na Vysokej škole výtvarných umení. Po konkurze v roku

1990 viedol ateliér grafického dizajnu. Podieľal sa na vzniku Katedry grafického dizajnu (1999), ktorú viedol do roku 2003. Od roku 2004 pôsobí na Pedagogickej fakulte UKF v Nitre. Je jediným profesorom grafického dizajnu na Slovensku.

V 90-tych rokoch sa začal intenzívne venovať mapovaniu histórie slovenskej typografie. Najskôr vydal vo vlastnom náklade občasník *Grif Graf*, ktorý chronologicky spracoval podstatnú tvorbu slovenských umelcov a grafikov 20. storočia, ktorí v tejto oblasti tvorili. Výsledkom jeho pokračujúceho výskumu boli výstavy *Od Benku po súčasnosť*, *Slovenská typografia I.* a *II.*, ktoré sa v rokoch 2000 – 2006 predstavili v Martine, Košiciach, Bratislave, Banskej Bystrici a neskôr aj vo Viedni, Varšave, Berlíne. Výstavy vyzdvihli zabudnuté osobnosti a odhalili neznámu tvorbu známych umelcov a grafikov a načrtli „dejiny“ tohto odboru na Slovensku.

Často sa verejne vyjadruje k problémom slovenskej kultúry na obranu jej záujmov.

Výstava Nápisy a písmená, Galéria Satelit, 2008

The background of the page is a photograph of a staircase with a dark metal railing. A large yellow rectangular box is positioned in the upper left, containing the title. The text is in a bold, black, sans-serif font. The overall layout is clean and modern.

Design Match 2008

Výstavné bienále Design Match sa koná už druhýkrát. Pri príprave koncepcie CZECHDESIGN.CZ s Ferdinandom Chrenkom bolo cieľom osloviť na spoluprácu aj dizajnérov z ďalších krajín, nielen Českej a Slovenskej republiky, ktorí dokážu vytvoriť spoločný príbeh udávajúci smer celej výstave. Ferdinand Chrenka prišiel s nápadom historickej reflexie Rakúsko-Uhorska. Vedenia projektu Design Match 08 sa úspešne zhostila Jana Vinšová z CZECHDESIGN.CZ, ktorá zašitiťuje spoluprácu so zahraničnými subjektmi. Filozofiou výstavy nie je určovať, čo je najlepšie za danú zem, ale zložiť „tím“ dizajnérov, ktorý komunikuje s divákom. A práve na divákovi je zvoliť si vlastného víťaza tohoto dizajnérskeho stretnutia.

Veronika Loušová

Manažérka CZECHDESIGN.CZ a členka tímu Design Match.

Na základe vybraných tém, ktoré boli aktuálne v čase Rakúsko-Uhorska a pretrvali dodnes, vznikli dve základné časti: domácnosť a voľný čas. V každej tejto časti je vybraných osem impulzov z minulosti a k nim sú priradené predmety zo súčasnosti z Česka, Slovenska, Rakúska a Maďarska. Vzniká tak unikátny priestor na konfrontáciu v niekoľkých rovinách. » Výstavu uvádza stolička číslo 14, pôvodne vyrábaná firmou Thonet. U nás sa výroba zachovala vo firme Ton. Táto stolička už od svojho vzniku spĺňa základné požiadavky a dodnes je obľúbená. Zo súčasnosti sú vybrané dve stoličky tvarované ohýbaním plôch, jedna zaujímavá spracovaním z karbónových vlákien a druhá z pohľadu klasického dizajnu z dreva s modernou drevinou. » Výrazný technologický

pokrok vidíme napríklad na impulze osvetlenia, kde je vystavená Křížikova oblúčková lampa v konfrontácii so súčasnými typmi osvetlenia. » Zaujímavým impulzom je poľovníctvo, kde práce zo súčasnosti skôr pobavia. » Veľmi prekvapujúco dopadol impulz šport na kolesách, prezentovaný bicyklom „kostitrasom“, replikou zapožičanou od výrobcov z Českej republiky. » Zo súčasnosti sa na výstave síce bicykel objaví, ale okrem neho aj kočiarik s konštrukciou kolobežky, ktorá ženám šetrí nohy. Tiež vozík za bicykel pre bábätká, alebo aj staršie hendikepované deti. » Tieto príklady som uviedla tiež preto, že pri tvorbe koncepcie bola pre nás dôležitá viacrozmernosť výstavy. Z didaktického hľadiska je pre malé deti zaujímavé širšie časové rozpätie exponátov. Vývoj k pohodlnosti, ľahkosti, ale aj zmene tvarov sa v školách veľmi nezdôrazňuje. Deti žijúce multikultúrnym životom nákupných centier sú celkom vytrhnuté z kontextu ručných prác, životného rytmu. Časy, keď nové vynálezy

Anna Šafková (CZK)

Ladislava Repková (SVK)

a strojová výroba mali čaro netrpezlivého očakávania, sú už dávno za nami. » Porovnanie súčasného pohľadu na rovnaké témy ako sú stoličky, stolovanie alebo cestovanie, je o prístupe k tvarovaniu. V nedávnej dobe bola u nás estetika potlačovaná a až terazšia mladšia generácia dokáže rozlíšiť kvantitu a kvalitu. Zamyslenie sa nad prístupom dizajnérov k rovnakým témam profiluje názory. » Bodkou výstavy je kúpeľníctvo. Kúpeľníctvo ako štýl doby je podporený prezentáciou súčasnej módy na akejsi kolonáde. Pre Čechov typické kúpeľné poháriky sú zastúpené niekoľkými súčasnými pohľadmi na tvarovanie tohto klasického pohárika určeného na prechádzky. Relaxácia, pokoj: kolonádou lemovanou súčasnými lavičkami od firmy mmcité, ktoré majú slúžiť na odpočinok aj na chvíle premýšľania, dôjdete na záver tejto výstavy. » Významnou je tiež pôvodná úloha Design Match - a to stret dizajnérov z rôznych krajín. Aj napriek globalizácii, keď sa dizajn

stal multikultúrnou disciplínou, môžeme aj tu, medzi štyrmi susednými krajinami, sledovať viditeľný rozdiel. » Projekt Design Match vznikol takmer jeden a pol roka. Veľký priestor bol venovaný mapovaniu situácie dizajnerskej tvorby v Maďarsku a Rakúsku, kde je pomoc malých organizácií podporujúcich dizajnérov a výstavy na veľkom vzostupe. V čase rušenia Design centra Českej republiky je to pre zahraničie úplne nepochopiteľný paradox.

Robert Mascher

Kurátor maďarskej časti, dizajnér a prezident FISE.

FISE (Štúdio mladých dizajnérov) pracuje vyše dvadsaťpäť rokov ako nezávislá profesijná organizácia. Bolo založené mladými tvorcami, aby práve tu mladí dizajnéri začínali svoju kariéru. Rovnako, ako aj v súčasnosti, účasťou

Jiří Laštovička (CZK)

na vysoko rešpektovanom projekte – Design Match 08, kde FISE pôsobí ako maďarský spoluorganizátor projektu. » Na výstave sú prezentované diela profesionálnych, už etablovaných dizajnérov, ako aj mladých, začínajúcich dizajnérov. Napríklad Noémi Gera predstavila svoju študentskú prácu, sadu plastických nožov. Nielen technickým riešením zaujme novinka, svetelný objekt vytvorený dizajnérom Péterom Borkovicsom. Ukážkou úspešného spojenia dizajnéra s firmou je detská váha, ktorú navrhol Gergely Nádas. Niektoré vystavené exponáty sú experimentálnymi konceptmi alebo modelmi, podobne ako v prípade štúdie bicykla dizajnéra Gergőa Istvána Lengyela. » Design Match 08 znamenal skutočnú výzvu nielen pre maďarských dizajnérov, ale aj naše štúdio. Najmä preto, že ešte pred niekoľkými rokmi podobné príležitosti pre dizajnérov neexistovali. Sú to skôr mladší autori vkládajúci svoje schopnosti do dizajnérskej tvorby, ktorá sa môže stať hybnou silou tohto odvetvia. Design Match 08 sa stal v Maďarsku skutočne rešpektovaným projektom, a preto veríme v jeho úspešné pokračovanie.

Michael Vašků

Kurátor rakúskej časti výstavy
a člen združenia CZECHDESIGN.CZ

Koncepcia výstavy nabáda k hľadaniu možného typického národného dizajnérskeho štýlu, ktorý vznikol zo spoločnej tradície a spoločného historického zázemia. » Rakúsko aj napriek tomu nevstúpilo do tejto súťaže s rovnocennými predpokladmi. Pretože územie dnešného Rakúska nebolo v čase monarchie hlavným strediskom priemyslu a hospodárstva, ale centrom vládnej moci a štátnych orgánov, je pochopiteľné, že pôvodný dizajn Rakúsko - uhorskej monarchie

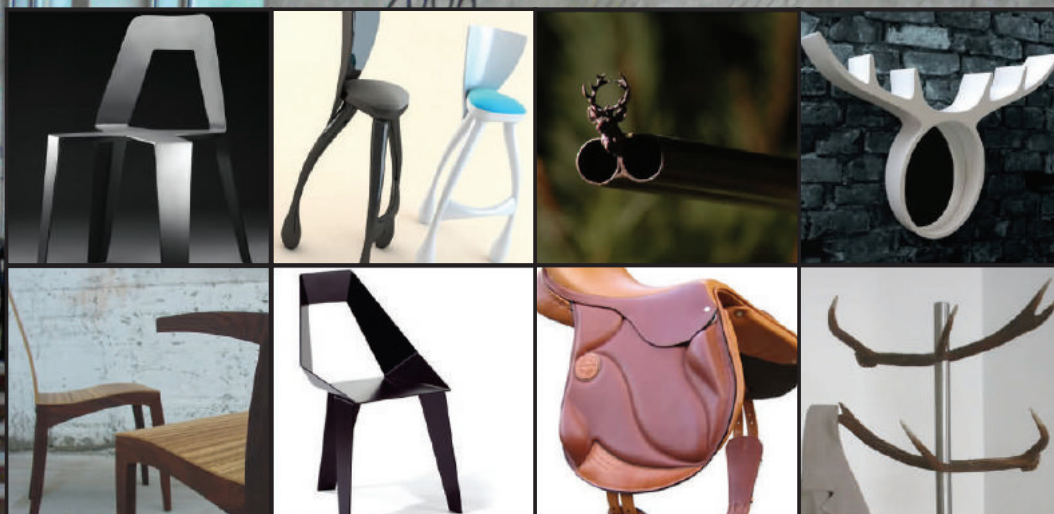
prakticky nevznikol na tomto území, ale predovšetkým na teritóriu ďalších troch zúčastnených krajín, aj keď väčšinou na objednávku alebo na základe dopytu z Viedne. Z tohto dôvodu Rakúšanania prispeli iba veľmi málo k vytvoreniu tradície, ktorú využívali a s ktorou sa identifikovali. Tento vývoj, ktorý sa stal témou výstavy, znázorňuje prenikanie dizajnu z remeselnej oblasti do prostredia kultúry. » Rakúšanom sa vytýka, že bazirujú na osvedčených tradíciách a usilujú sa žiť ako v minulosti. Toto tvrdenie sa môže zdať správne v mnohých prípadoch, ale výstava Design Match 08 potvrdzuje môj názor, že mladá rakúska dizajnérska scéna a rovnako aj umelci z iných odborov, sa aktívne vzdávajú od týchto hodnôt a tým znemožňujú vznik národnej identity. » Dôvodom pre takýto vývoj môže byť aj medzinárodná pestrosť Viedne, škôl a v neposlednom rade zákazníkov. Ešte stále je cítiť strach obhajovať národnú hrdosť, pričom nakoniec zostáva otázka, či pocit národnej hrdosti vôbec zodpovedá dobe. Pokiaľ sa nájdú prvky čerpajúce z minulosti, väčšinou ide o gýč alebo zachované a dlhodobo úspešné témy podobajúce sa národným značkám, ako je napríklad W. A. Mozart. » Naproti tomu český a slovenský príspevok k výstave nápadne často vykazuje formálnu alebo tematickú inšpiráciu v minulosti. Ale napriek tomu (alebo práve preto), že práce majú oveľa hlbšie teoretické pozadie, nebolo by úplne vhodné vystavovať ich na medzinárodnej scéne a pre medzinárodné publikum. Cudziniec nemôže chápať, čo sú alebo akú hodnotu majú „céčka“, a len ťažko niekomu, kto nerozumie česky alebo slovensky, vysvetliť, kto je paroháč. Myslím tým ľudské vlastnosti a námety tvoriace kultúrnu identitu, ktorým sa medzinárodný štýl dizajnu pokúša vyhýbať, pokiaľ nejde o zrozumiteľné univerzálne pojmy.

Ferdinand Chrenka

Spoluautor koncepcie a kurátor slovenskej časti, pedagóg v ateliéri priemyselného dizajnu VŠVU Bratislava.

Po veľkolepej vernisáži a výstave v Národnej galérii v Prahe sme Design Match už odinštalovali aj z Národného osvetového centra v Bratislave. Sme na polceste do Budapešti a Viedne. Hovorí sa, že po zápase je každý múdry. Ešte sa nedá úplne hodnotiť, ale predsa len pár slov o splnených snoch... » Okolo štyristo

Lucie Koldová (CZK), Michal Pažitný (SVK), Pavel Šťastný (CZK), Roman Ficek (SVK)
László Szikszai (HUN), Buchegger, Denoth, Feichtner (AUT), Sándor Sipos (HUN), Franz Maurer (AUT)

ľudí, trpezlivo čakajúcich na vernisáž výstavy a módnú prehliadku, ako aj 2 700 návštevníkov, ktorí si prišli pozrieť výstavu počas jej trvania, publicita a ohlasy dokumentujú, že sme neprehrali. Idea dizajnérskeho zápasu medzi štvoricou susediacich krajín, zápasu, ktorý zblízuje a hľadá nové formy komunikácie, oslovila laickú i odbornú verejnosť. Výmena skúseností medzi autormi, ale hlavne spoznávanie kultúrneho diania v Európe, otvorenosť a priateľské susedské vzťahy pomáhajú lepšie chápať súčasnosť. Tento moment pokladám za veľmi dôležitý. » Rozvoj priemyslu, dopravy,

dynamika stavebníctva, všetko okolo sa mení rýchlejšie, než to dokážeme absorbovať. Menia sa mestá i vidiek. Na dedine ešte nedávno poznal každý každého, ale v súčasnosti sa intimita vzťahov stráca. Otvorenosť Európy bez hraníc prináša miešanie kultúr. Bez pochopenia, bez znalosti histórie a bez tolerance by mohlo byť toto susedstvo plné negatívnej energie. » Myslím si, že takých stretnutí ako je Design Match by malo byť čo najviac, aby sme sa čo najlepšie spoznali. Keď sa nám podarilo spoločne strhnúť ostnaté ploty, aby sme si nestavali zbytočne malé – každý okolo seba. #

music match

Tak ako v priebehu histórie hudba podlieha neustálej premene, rovnako sa menia požiadavky kladené na hudobný nástroj. Nové materiály a technológie sa spolupodieľajú na forme a následne na zvukových možnostiach nástroja.

Tomáš Brichta (SVK) a Adam Wehsely - Swiczinsky (AUT) ponúkajú svoj hudobný experiment – jedinečný solitér, hudobný nástroj „šitý na mieru“ svojmu zákazníkovi.

Tomáš Brichta

Môžeš predstaviť svoju prácu vystavenú v rámci projektu Design Match? » Je to malý experiment – ide o elektrickú gitaru, ktorá má okrem klasických gitarových strún aj rezonančné struny. Na tieto struny sa priamo nehrá a rozoznejú sa, keď začnete hrať na gitare. Zvukový efekt sa podobá „halu“ či ozvene. Nie je to však digitálny efekt, ako spomínaný hal, ale akustický – snímaný elektronicky. Experimentom bol pre mňa aj materiál. Na telo

gitary som použil hi-macs – umelý kameň, ktorý sa dá veľmi dobre opracovať a má aj dostatočnú pevnosť. » **Dizajn hudobných nástrojov je veľmi špecifická poloha dizajnu. Aké požiadavky kladie takáto práca na dizajnéra? Je nevyhnutné pri ich navrhovaní, aby si sám hral na hudobný nástroj? Je hudobný sluch rovnako dôležitý ako technológia a znalosť materiálu?** » Dizajn hudobných nástrojov rieši tie isté problémy ako akýkoľvek iný dizajn. Ak chcete, aby husličky či gitara hrali, ladili a boli ergonomické, musíte sa ponoriť do danej problematiky. Mať

hudobný sluch je veľká devíza pri navrhovaní a konštruovaní hudobných nástrojov, ale myslím si, že to nie je nevyhnutnosť. » **Pracuješ predovšetkým na formálnom vývoji produktu, alebo je možné experimentovať aj v rovine zvukovej?** » Každý nový tvar mení zvuk a na zvuk vplýva aj materiál. Sú určité pravidlá, ktoré dodržiujem pri výrobe svojich hudobných nástrojov, aby som dosiahol kvalitu zvuku, ale na druhej strane mám aj nástroje, ktoré sú vyslovene experimentálne – napríklad StoneGuitar. » **Sleduješ, čo sa deje v tejto oblasti vývoja produktov v zahraničí?** » Samozrejme, že mám prehľad. Výrobe elektrických violončiel sa však venuje málo firiem, takže veľký výber nie je. Zopár firiem je v USA, tie sa špecializujú na elektrické husle a celá určené vyslovene

na populárnu hudbu, a zopár v Japonsku, ktoré zase dizajnom inklinujú skôr ku klasickej hudbe. » **Vyrábaš jedinečný prototyp? Aká je eventuálne možnosť sérieovej výroby takéhoto nástroja?** » Zväčša sú to solitéry, ale zvládol by som aj malé série hudobných nástrojov. Ak by sa to začalo už veľmi opakovať, tak by ma to rýchlo prestalo baviť. » **Aký by mal byť tvoj ideálny zákazník?** **Skús nám predstaviť proces objednávky hudobného nástroja. Ako dlho trvá jeho výroba?** » Ideálny zákazník je každý, ktorý chce odo mňa nástroj! Každý hudobník má svoju predstavu a vie, čo chce od nového nástroja získať. Hudobníci, ktorým som navrhoval a vyrábal originálny hudobný nástroj, ho chceli práve preto, že mali potrebu experimentovať so zvukom a tvarom. Ja som takémuto prístupu veľmi naklonený a rád si vypočujem ich predstavy. Od ich predstáv sa v procese tvorby odvíja dizajn, ergonómia aj akustika. Je pravda, že hudobníci, ktorí hrajú na sláčikové nástroje, sú zväčša konzervatívni, takže sa pokúšam sklbiť ich predstavy s mojimi tvarovkami. Časový

horizont od návrhu po vyrobenie nástroja sa pohybuje okolo troch mesiacov. Je to dosť zdĺhavý proces práve preto, že každý kus je originálny. » **Venuješ sa okrem dizajnu hudobných nástrojov aj iným produktom?** » Práve v poslednom čase som sa zameral aj na interiérové doplnky. Vytvoril som malú sériu mís na ovocie. Realizujem aj sochárske reliéfy alebo svietidlá. Materiálovo pracujem hlavne s drevom, ale nevyhýbam sa ani iným materiálom. » **Aký je slovenský trh? Je možné fungovať s takouto špecializáciou, to znamená vyslovene sa zamerať na dizajn a výrobu hudobných nástrojov?** » Špecializovať sa na dizajn elektrických hudobných nástrojov je moja ideálna predstava, ale slovenský trh je príliš malý, takže zatiaľ sa teším aj z toho mála čo som urobil. » www.slovanet.sk/brichta/

Tomáš Brichta, Stoneguitar, foto: Soňa Sadloňová

Adam Wehsely-Swiczinsky

Môžeš predstaviť svoju prácu vystavenú v rámci projektu Design Match? » MADA caimes má organickú formu, telo gitary je z konopnej hmoty („Hempstone®“). Forma je bez hrán a náročných rebrování. Pomocou charakteristickej obľej formy MADA vytvára okúzľujúci tradičný zvuk. Prečo konope? Permanentný prenos kmitania z tela nástroja do vzduchu je esenciálny pre jej zvuk. Tým sa môžu vytvárať rezonancie. Preto je Hempstone®

s technológiou Zelfo ideálnou hmotou pre hudobný nástroj. Tento materiál pozostáva na 100 % z konopných vlákien a neobsahuje žiadne umelé hmoty. » **Dizajn hudobných nástrojov je veľmi špecifická poloha dizajnu. Aké požiadavky kladie takáto práca na dizajnéra? Je nevyhnutné pri ich navrhovaní, aby si sám hral na hudobný nástroj? Je hudobný sluch rovnako dôležitý ako technológia a znalosť materiálu?** »

Hudobné nástroje sú „matkami multimediálnych produktov“. Tvarovanie zasahuje tóny, technológia otvára tvorcovi nové dvere. Bez schopnosti pochopiť, ako v nástroji tón vzniká, aký vzťah má hudobník k nástroju, aká by mala byť hra alebo ergonómia, nemá význam vytvárať takýto nástroj. A prirodzene, je veľkou výhodou, keď je autor sám hudobníkom.

» **Pracuješ predovšetkým na formálnom vývoji produktu, alebo je možné experimentovať aj v rovine zvukovej?** » Chcel som vytvoriť erotický objekt – venušu gitár.

To podporuje špeciálny vzťah medzi hudobníkom a jeho nástrojom. Homogénny tvar bol pre mňa dôležitý. Experimentovanie s formou a materiálom je pri gitare zároveň experimentom s tónmi, každá zmena jej tela je aj zvukovou zmenou. » **Sleduješ, čo sa deje v tejto oblasti vývoja produktov v zahraničí?** » Z dôvodu silnej medzinárodnej vlny rockovej hudby tu funguje silné vedomie klasických foriem nástrojov, súčasne však veľa hudobníkov chce veľmi osobný nástroj, ktorý si nechávajú zhotovovať v malých manufaktúrach alebo tzv. zákazkových

obchodoch. Verím, že MADA balansuje na hranici klasickej formy, ale napriek tomu predstavuje v tejto oblasti niečo nové. » **Vyrábaš jedinečný prototyp? Aká je eventuálne možnosť sériovej výroby takéhoto nástroja?** » MADA caimes nie je žiadnym sériovým produktom. Je exkluzívne vyrábaná vo firme Neubauer Guitars, ktorá ju ďalej predáva. » **Aký by mal byť tvoj ideálny zákazník? Skús nám predstaviť proces objednávky hudobného nástroja. Ako dlho jeho výroba trvá?** » Ideálny by bol zákazník, ktorý si objedná nástroj na stránke www.madaguitars.com. Prípadne si pred tým nástroj vyskúša u Neubauer Guitars vo Viedni, kde po čakacej lehote dlhej približne 3 – 4 mesiace dostane nástroj do rúk. » **Venuješ sa okrem dizajnu hudobných nástrojov aj iným produktom?** » Okrem tvorby hudobných nástrojov sa venujeme aj mnohým ďalším produktom, predovšetkým z oblasti športu a lekárskej techniky, ale tiež elektrickým nástrojom a nábytku. » **Aký je rakúsky trh? Je možné fungovať s takouto špecializáciou, to znamená vyslovene sa zamerať na dizajn**

a výrobu hudobných nástrojov? » Áno a nie. Ako dizajnér z toho nevyžijem. Môj partner a producent MADA gitár Andreas Neubauer (Neubauer Guitars) môže z produkcie a servisu gitár a basy celkom dobre prežiť, ale zbohatnúť sa z toho nedá. #

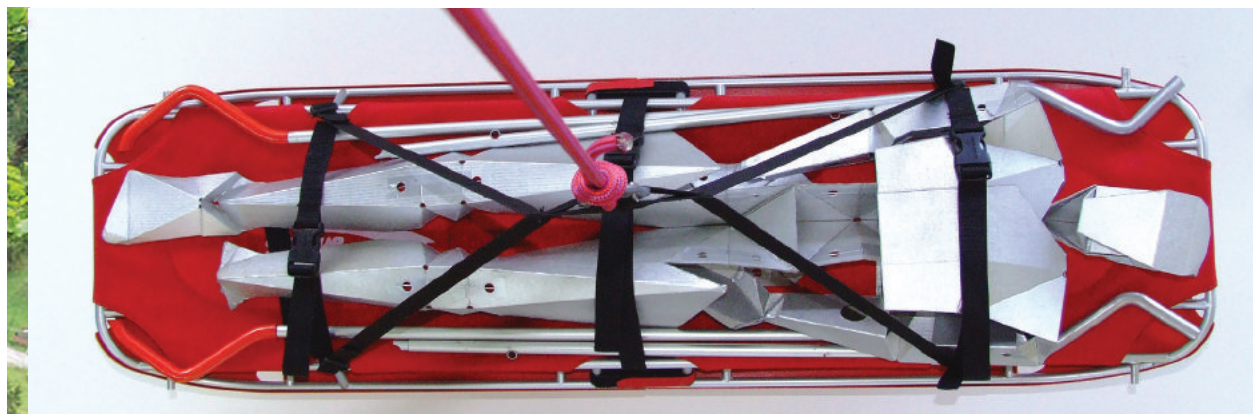

Adam Wehsely-Swiczinsky, MADA caimes, foto: archív autora

Cyprián Koreň

Cenu Slovenského centra dizajnu na tohtoročnom Fóre dizajnu v Nitre získal mladý absolvent VŠVU Cyprián Koreň za stoličku Mesh a stolík Trampolino. Súprava Trampolino medzi ostatnými vystavenými exponátmi zaujala sympatickou variabilitou, keďže vzor na použitom potahovom materiáli sa môže aktuálne prispôbovať nielen potrebám interiéru, ale i exteriéru – napríklad aj na tlač reklamy. Samotný výrobok, ktorý vznikol v spolupráci s kremnickou firmou AMI Design, pôsobí veľmi jednoducho a účelne. Cyprián Koreň sa počas štúdia a relatívne krátkej praxe venoval dizajnu rôznych výrobkov. Ponúkame vám rozhovor, ktorý vznikol s cieľom priblížiť jeho doterajšie pôsobenie, ako aj načrtnúť autorove tvorivé ambície.

Čo najviac oceňujete na ocenennej súprave? »

Využitie pre nábytok netypických materiálov na digitálnu tlač, ponúkajúcich nekonečné možnosti grafického riešenia. Absencia pevnej stolovej dosky dáva používateľovi hravý pocit zo stolovania. Technológia výroby umožňuje vytvoriť si vlastný dizajn. » **Ešte ako študent ste sa zúčastnili súťaže Brejle na veľtrhu OPTA v Brne, kde ste získali 1. cenu. Z čoho ste pri riešení vychádzali a aké bolo uplatnenie vášho víťazného návrhu? »** Okuliare vznikli v druhom ročníku VŠVU v rámci projektu Bugatti pre koncern Volkswagen. Témou boli produkty do luxusnej imidžovej kolekcie, ktoré by sa predávali pod značkou Bugatti, s prihliadnutím na jej historickú spojitosť s motorizmom, a výrazný prvok imidžu. Pre tento projekt som vytvoril okuliare tvarovo inšpirované technickosťou a dokonalosťou nového automobilu Bugatti Veyron. Ide o okuliare typu „cviker“, ktoré sa pomocou jemnej pružinky zacvaknú na nos. V prípade potreby sa okuliare dali jednoduchým spôsobom doplniť o záušnice. Zástupcov koncernu Volkswagen okuliare neoslovili. Neskôr som ich prihlásil do súťaže Brejle prebiehajúcej popri veľtrhu Opta v Brne, kde získali 1. cenu. » **Mohli by ste priblížiť školský projekt Dizajn do tmy? »** Projekt Dizajn do tmy prebiehal v spolupráci s Úniou nevidiacich Slovenska. Pri vytváraní rešerše ma zaujal vzťah medzi navádzačom a nevidiacim športovcom a môj koncept s názvom „komunikačné puto“ je akousi vizualizáciou tohto vzťahu. Puto tvoria dve prepojené rukavice (podobné cyklistickým), ktoré obsahujú na dlaňovej časti tri vzduchové

vankúšiky. Vankúšiky sú navzájom prepojené hadičkou s vankúšikmi v druhej rukavici a stlačením na jednej strane sa zväčší objem na druhej strane, čím sa vytvorí tlak na dlaň. Puto je určené na neverbálnu komunikáciu viazanú na orientáciu v priestore (zmena smeru, zmena terénu, prekážka...) pri vykonávaní športových aktivít. Možnosť takejto komunikácie odbremeňuje „navádzača“ od hlasových povelov a v neposlednom rade nevidiacemu umožňuje nerušené sluchom vnímať okolité prostredie. Pevné prepojenie s vidiacim človekom dáva nevidiacemu oporný (pevný) bod v priestore.

» **Výber témy na diplomovú prácu „Zvozy prostriedok na záchranu ľudí v horách“ bol podmienený vašim dlhoročným vzťahom k športu, rovnako ako aj bakalársku prácu ste riešili sedačku na paragliding. Aká bola koncepcia a osud oboch prác? Myslite si, že práve týmto smerom by sa mohla uberať vaša dizajnérska budúcnosť? »** Témy na obe diplomové práce (bakalársku aj magisterskú) som si vybral z oblastí, v ktorých som naozaj doma. Aktivne sa už 10 rokov venujem paraglajdingu a som členom Horskej záchranej služby. Viem si predstaviť svoju dizajnérsku budúcnosť ubierajúcu sa týmto smerom, aj keď nerád by som sa úzko špecializoval na jednu oblasť. Práca na projektoch z rôznych oblastí vytvára viac príležitostí získať nové informácie a skúsenosti. » Ideou bakalárskej diplomovej práce „Postroj na paraglajding“ bolo ponúknuť pilotovi bezpečnostný a tepelný komfort a zároveň minimalizovať aerodynamický odpor. Celú koncepciu sedačky tvorili „dve vrstvy“. Prvá vrstva pozostávala z nosných

Zvozy prostriedok na záchranu ľudí v horách, diplomová práca, 2006

popruhov, chráničov a kontajnera pre záložný padák a druhú vrstvu tvoril odnímateľný neoprénový elastický potah obaľujúci pilota aj sedačku do jednoliateho aerodynamicky čistého tvaru. Výsledkom projektu bol funkčný prototyp, ktorý vznikol v spolupráci s firmou SKY Paragliders, ktorá mi poskytla materiál a strojové vybavenie. » Ako magisterskú diplomovú prácu som mal tému „Zvozový prostriedok na záchranu ľudí v horách“. Jej výber bol vyprovokovaný absenciou produktov tohto typu. A potrebou, záujmom inovovať vybavenie záchranných služieb novými prostriedkami, ktoré by spĺňali požiadavky dnešnej doby, keď sa horská záchrana stala profesionálnou zložkou integrovaného záchranného systému. Mojm cieľom už od začiatku bolo vytvoriť reálny a funkčný produkt a nie víziu záchranného prostriedku budúcnosti... Nakoľko ide o produkt, na ktorý sú kladené náročné požiadavky, neposkytuje až taký priestor na tvarovanie, nakoniec nejde o produkt podliehajúci módnym trendom, a preto tu nie je na prvom mieste páčivý vzhľad, ale bezchybná funkcia. Tej je podriadená celá tvarová koncepcia s využitím pokiaľ možno čo najjednoduchších mechanizmov (kľbov, patentov...). Aj z vlastných skúseností viem, že pri záchranných akciách,

ktoré sa odohrávajú v časovom strese v náročných poveternostných podmienkach (zima, tma, vietor, manipulácia v rukaviciach) a v exponovanom teréne sú najväčšou devízou bezchybne fungujúce, jednoduché a účelné pomôcky. » Pri nástupe na záchrannú akciu je ťažko predpokladať všetky situácie, do ktorých sa môže záchranný tím dostať, a akým spôsobom sa bude dať zranený transportovať na miesto, kde mu bude možné poskytnúť adekvátnu lekársku pomoc. Nie vždy je možné zobrať niekoľko jednorúčelových zariadení. Tu sa vytvára priestor na produkt umožňujúci transport viacerými spôsobmi. Ako najvhodnejšia alternatíva vyšla kombinácia troch materiálov – hliníkových rúrok, plastu a textilu – pričom rám tvorí rúrková konštrukcia, ktorá svojim tvarom vytvára veľké množstvo miest na uchopenie pri prenášaní, ako aj kotevných miest na uviazanie lana... V neposlednom rade je dôležitá aj jednoduchá výroba využívajúca štandardné profily. Tvarová koncepcia vychádza z horeuvedených požiadaviek. Poloha pacienta je nad terénom, čím sa minimalizuje kontakt so studeným snehom a samotný rám prečnieva cez jeho siluetu. Tak tvorí ochranný rám pri transporte v exponovanom teréne (ťahanie po skalnatom svahu, spúšťanie

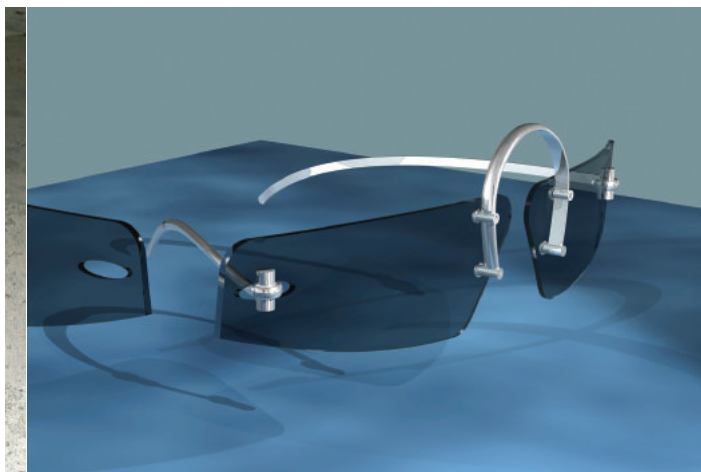

Stolička MESH,
Cena Slovenského centra dizajnu, 2008

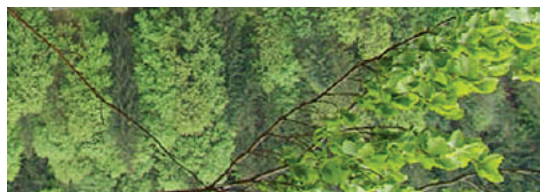
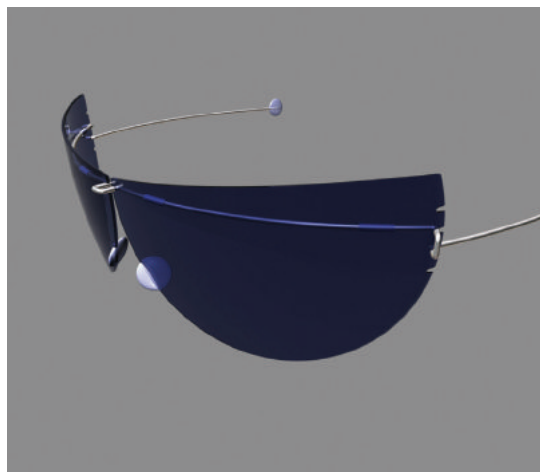

Konferenčný stolík Trampolino
Cena Slovenského centra dizajnu, 2008

alebo vyťahovanie v skalnej stene). » Keďže ide o produkt využívajúci sa na záchranu, pre výrobu je potrebné absolvovať množstvo atestov. To si vyžaduje dosť veľké počiatočné investície, ktoré sa nedajú preklenúť bez silného investora. Toho som zatiaľ na tento projekt nenašiel. » **Aké sú vaše skúsenosti s firmami, s ktorými ste doteraz spolupracovali (napríklad práca v reklamnej agentúre, práca s AMI Design v Kremnici)? Môžete svoje skúsenosti porovnať?** » Okrem dizajnu ma vždy lákala reklama. Preto som počas školy začal pracovať v reklamnej agentúre, kde práca v kreatívnom tíme bola pre mňa úplne novou skúsenosťou. Dennodennou prácou s grafickými programami som získal suverenitu v ich ovládaní. » V AMI Design som pracoval už počas školy. Bola to moja prvá spolupráca a kontakt priamo s výrobou. Cez AMI som sa dostal k ušľachtilým materiálom ako antikoro, sklo či kameň. Spätná väzba z výroby a skúsenosti s finálnym materiálom mi tak otvorili technologické možnosti a obmedzenia. Tieto skúsenosti sú nezanedbateľnou devízou a umožňujú vyvarovať sa niektorých chýb už v procese navrhovania. » **Aký je váš dizajnerský sen?** » Dizajnerské štúdio priamo prepojené s malosériovou výrobou. #

Bugatti okuliare, 1. cena na veľtrhu OPTA Brno, 2000
 ➤ Okuliare, súťaž na veľtrhu OPTA Brno, 2001

mladé Talenty 2008

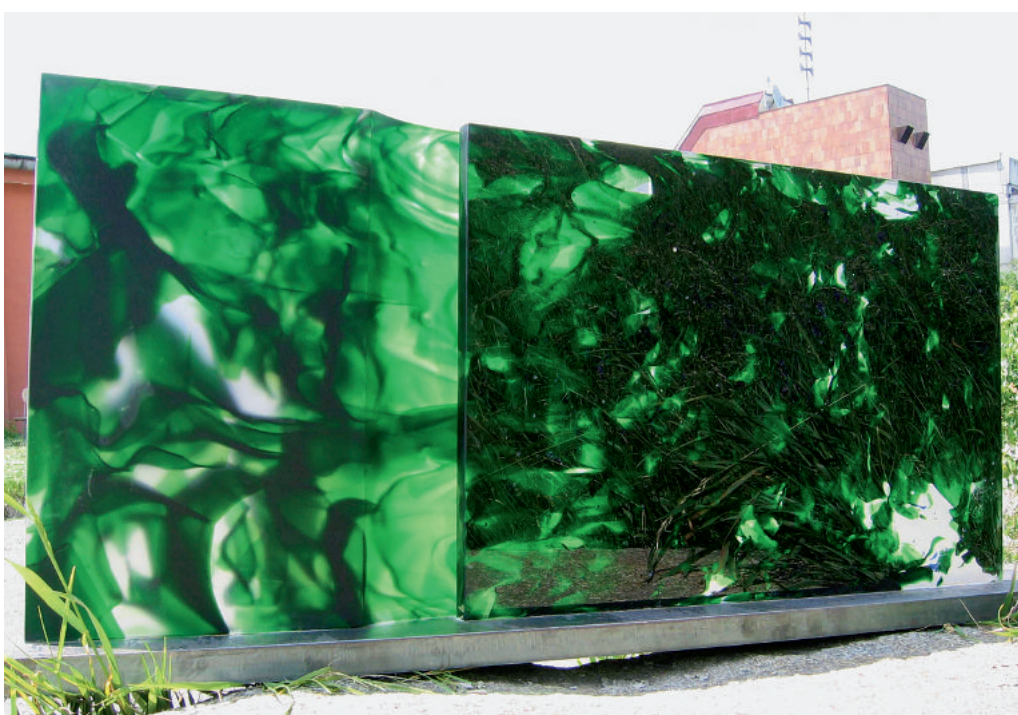
Medzinárodný umelecko-remeselný veľtrh v Mníchove je každoročne spájaný s viacerými veľkoryso koncipovanými podujatiami nekomerčného charakteru. Jednou z mnohých výstav sú napríklad Majstri moderny. Jej ideou je predstaviť významných klasikov svetového umenia a jednému z autorov je udelená aj prestížna štátna bavorská cena za prínos (v minulom roku túto cenu získala slovenská sklárska výtvarníčka Zora Palová). Ďalej Schmuck – medzinárodná súťažná výstava umeleckého šperku a Exempla – tematicky orientovaná výstava s viacerými menšími sprievodnými akciami, tentoraz na tému Ornament. A v neposlednom rade Talenty – súťaž pre mladých tvorcov a dizajnérov vo veku do 30 rokov. Súčasťou veľtrhu sú aj oficiálne národné výstavy organizované štátnymi inštitúciami, reprezentačné výstavy umeleckých komôr nemeckých krajov. Podujatie navyše ponúka príležitosť individuálne sa prezentovať v samostatných prenajatých stánkoch.

Súťaž **Talenty** sa koná v rámci Medzinárodného veľtrhu remesiel v Mníchove bez prerušenia už od roku 1979 (od roku 1991 pod týmto názvom). Organizátorom podujatia je Hornobavorská umelecko-remeselná komora, ktorá prostredníctvom siete kontaktných osôb zbiera príspevky z celého sveta. Každý rok na jar potom predstavuje to najpozoruhodnejšie, čo vo sfére umeleckého remesla mladí umelci a absolventi výtvarných či technických škôl z rôznych krajín vytvorili. » Hlavným cieľom výstavy Talenty je podporovať výnimočný potenciál mladých talentov a ich individuálne zručnosti, na ktorých leží budúcnosť trhu s remeslom. Výstavu vždy sprevádza kvalitný katalóg s fotodokumentáciou a údajmi o autoroch, avšak prináša i fotografie diel ocenených v predchádzajúcom roku. Skutočnosť, že sa na tomto významnom podujatí pravidelne zúčastňujú mladí umelci zo Slovenska, si zaslúži väčšiu pozornosť i na domácej scéne. Je dôkazom, že slovenské úžitkové umenie a dizajn je schopné konkurovať svetovým trendom v týchto disciplínach a dôstojne reprezentuje našu krajinu. » Na tom, že sa súťaže každoročne zúčastňujú aj slovenskí zástupcovia, nesie najväčší podiel

Silvia Fedorová, ktorá už od roku 1993 zabezpečuje komunikáciu s mníchovskou stranou, ktorú zastupuje Dr. Angela Böck. Formou odporúčenia jednotlivých autorov originálnych diel sa na podujatí každoročne zúčastňujú niekoľkí mladí autori zo Slovenska. Najnovšie sa do súťaže možno prihlásiť aj individuálne prostredníctvom on-line formulára (www.hwk-expo.de). » Na výstave Talenty 2008 boli prezentované diela 99 umelcov pochádzajúcich z 23 krajín vo viacerých sekciách – technológie, košíkárstvo, sklo, keramika, koža, kov, nábytok, šperk, hračky, kameň, textil a typografia. » Zaslané objekty prechádzajú prísny výberom domácej poroty, ktorá z vybraných diel pripraví pútavú a podnetnú výstavu. Táto sa vyznačuje diverziou tvorivých prístupov a invenčných nápadov vyžarujúcich mladistvú energiu, často prestupujúcu hranice medzi jednotlivými disciplínami. Jedným zo základných kritérií pri výbere vystavujúcich je aj dokonalé remeselné spracovanie. Priamo na výstave porota v medzinárodnom zložení udeľuje najzaujímavejším exponátom Cenu talentov. Toto prestížne ocenenie napomáha víťazom hneď v začiatku rozvíjať profesionálny

Amelia Toelke, USA

† † Michaela Bednárová, Slovenská republika

† Marek Brincko, Slovenská republika

kariérny postup. » V tomto roku získali cenu za dizajn Mazao Kozumi (JP) – sklo, Bartek Mejor (GB) – keramika, Maria Ultsch (IT) – nábytok, Oliver Fütting (SE) – šperk, Toma Johanne Hilgenfeld (DE) – šperk, Christine Stratmann (DE) – kameňosochárstvo, Andrea Ayala Closa (BE) – textil a móda. Cenu za technológiu získal Bernhard Ellmann (DE). V súťaži upútali pozornosť poroty v medzinárodnej konkurencii aj projekty dvoch slovenských výtvarníkov, absolventov bratislavskej VŠVU.

Marek Brincko (1981)

ukončil v roku 2006 štúdium v ateliéri skla, pričom v rokoch 2005 – 2006 absolvoval i prax v Glass studio u Štěpána Palu. Na výstave sa prezentoval skleneným objektom Plazma II, osadeným na kovovom podstavci. Objekt pozostáva z taveného, brúseného a lešteného farebného a číreho skla. Črepy zeleného skla z fliaš tvoria bohatú farebnú štruktúru vo vnútri masívneho bloku objektu. » Voľne stojaca priestorová inštalácia rozvíja optický charakter objektu podporovaný zmenou svetelných podmienok. Ideou bolo, že pri pohľade cez farebné sklo možno zažiť štvrtú dimenziu, magický okamih odohrávajúci sa vo vnútri skleneného panelu. Autor vytvoril rôzne variované abstraktné vzory, aby sme tieto neobvyčajné vlastnosti mohli skúmať a dostať sa k pravej podstate vlastností sklenenej hmoty.

Michaela Bednárová (1982)

absolventka textilného ateliéru z roku 2007, sa

na mníchovskej výstave prezentovala nástennou inštaláciou Komunikácia – ručne tkanou tapisériou a ôsmimi druhmi textilných klúčeniek.

» V práci Komunikácia, textilnom štruktúrnom triptychu, sa hlavným námetom stalo chatovanie, ako súčasná forma komunikácie a spoznávania nových ľudí. Avšak v tomto prípade autorka chat podrobuje kritike, pretože so sebou prináša aj riziko prepadnutia ilúziám alebo pochybovaniu o identite osoby, s ktorou komunikujeme. Michaela Bednárová nám ukazuje, že ľudia si robia ružové predstavy o komunikácii prostredníctvom internetu. Predstavuje chat ako bubliny vo forme oblakov, akési komixové bubliny. Útržky z vlastných chatových rozhovorov sú vytlačené na látke, rozstrihané na drobné lupene, ktoré potom všiva do podoby veľkej ružovej bubliny. Hovorí, že naozajstná identita je skrytá pod týmto ružovým snovým povrchom. Túto inštaláciu vo výraze podporili aj skutočné zvuky z chatov. » Diela tohtoročných slovenských talentov spolu s autormi z minulých ročníkov boli vystavené v máji 2008 v bratislavskej Galérii X na Zámocníckej ulici. Na výstave sa okrem ôsmich autorov zúčastnili aj hostia, ktorí budú kandidovať za Slovensko na súťaži Talenty v nasledujúcom roku. » Za posledné štyri roky svoje diela na výstave v Mníchove prezentovali Sylvia Birkušová-Slezáková, Marcel Holubec, Lenka Suchárová, Martin Šmahovský, Dalibor Palenčík a Ľubica Poncik-Kurhajcová, pričom posledným dvom menovaným sa v medzinárodnej konkurencii podarilo získať najvyššie ocenenie. #

Anton Wiedermann, Nemecko

Melisa Morrow, Kanada

Martin Múranica o skle so sklom

Martin Múranica (1980) študoval v rokoch 1995 – 1999 na Súkromnej strednej umeleckej škole v Bratislave (prof. P. Paliatka) a v období 1999 – 2003 v ateliéri skla na Vysokej škole výtvarných umení (prof. J. Gavula). V rokoch 2003 – 2007 študoval na Akadémii výtvarného umenia v Prahe a vo Vroclavi v Poľsku. Vystavoval na Slovensku, v Poľsku a Taliansku. V máji a júni 2008 sa v priestoroch bratislavskej Galérie NOVA konala jeho prvá samostatná výstava na Slovensku.

Tvoja prvá samostatná výstava na Slovensku sa koná v Galérii NOVA. Galéria ťa v roku 2007 vybrala ako jedného zo 17 finalistov Galéria NOVA cena pre sklo. Vystavuješ tu diela z rokov 2000 – 2007. Je to pre teba isté zhodnotenie tohto obdobia? » Ide o prvú samostatnú slovenskú výstavu, ktorá je pre mňa prínosom v tom, že to, čo som doteraz ukazoval v zahraničí, môžem ukázať konečne doma. Sú tu vystavené diela pochádzajúce z rokov mojich štúdií v zahraničí, ako aj doma. » **Posledné roky štúdiá si strávil na Akadémii výtvarných umení vo Vroclavi v Poľsku. Ako by si porovnal výučbu skla na Slovensku, v Čechách a Poľsku?** » V Prahe som študoval na AVU, na sochárstve. Bol som však v kontakte so študentmi od prof. Mariana Karla (ateliér skla v architektúre, UMRUM), s ktorým som absolvoval niekoľko

externých konzultácií, ktoré mi pomohli v smerovaní v sklárskej tvorbe. Slovenská aj česká škola nadväzujú na tradíciu v skle. Poľská oproti tomu, keďže nemá veľkú tradíciu vo voľnom skle, je akýmsi mixom toho, čo sa deje vo svete. V Poľsku, i keď „bez tradície“, inštitúcia vytvára určitú charakterovú črtu – a to veľmi zdobenými objektmi, ktoré by som nazval „postmoderný barok“. Tu môžem posúdiť len staršiu generáciu, ktorá je vykryštalizovaná. Škola sa však rýchlo rozvíja, angažujú sa pedagógovia zo zahraničia, a aj študenti zo zahraničia ju vyhľadávajú. Je technicky výborne vybavená, čo umožňuje rýchle napredovanie. » **Z hľadiska pedagogického vedenia, kto mal na teba vo Vroclavi najväčší vplyv?** » Zo sklárskej sféry to bola hlavne prof. Małgorzata Dajewska, a aj Mariusz Łabiński, ktorí mi pomohli napríklad aj v tom, že som ako

Oktuhliaky, 2005, brúsené sklo

zahraničný študent mohol robiť magisterský diplom práve v Poľsku. Bol som tiež na stáži u prof. Christosa Mandziosa v ateliéri sochárstva, kde som používal sklo, ale bol to konceptuálne vedený sochársky ateliér. Okrem Poľska mi pomohol hlavne prof. Jan Hendrych z AVU v Prahe a Banskej Bystrici, vďaka ktorému som absolvoval štúdium figuratívneho sochárstva.

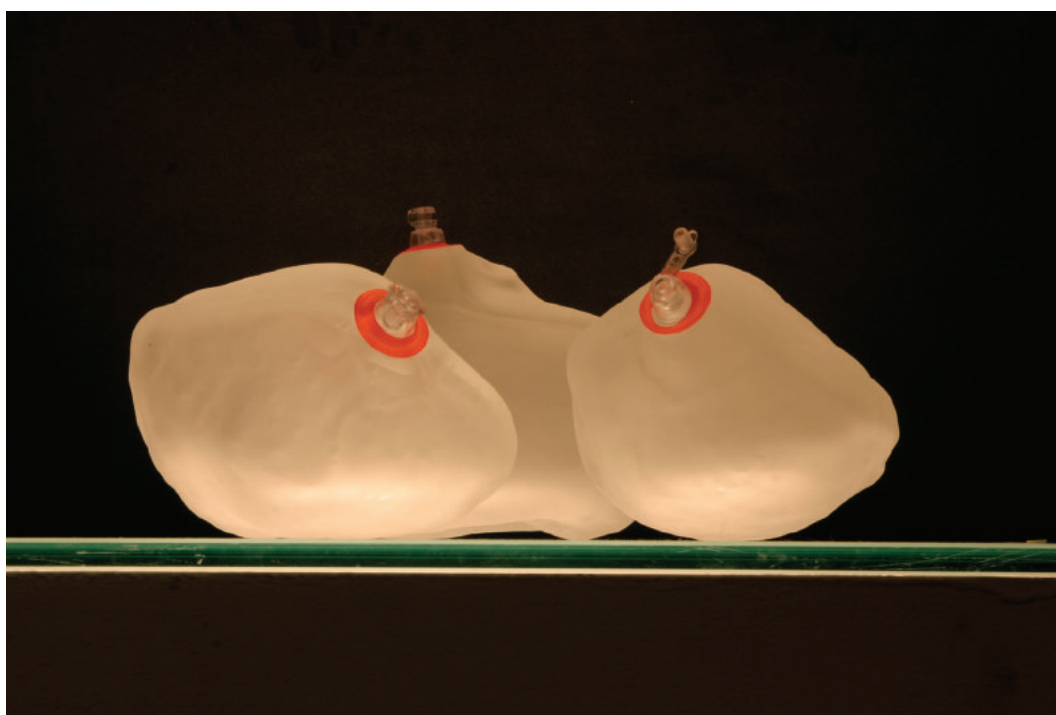
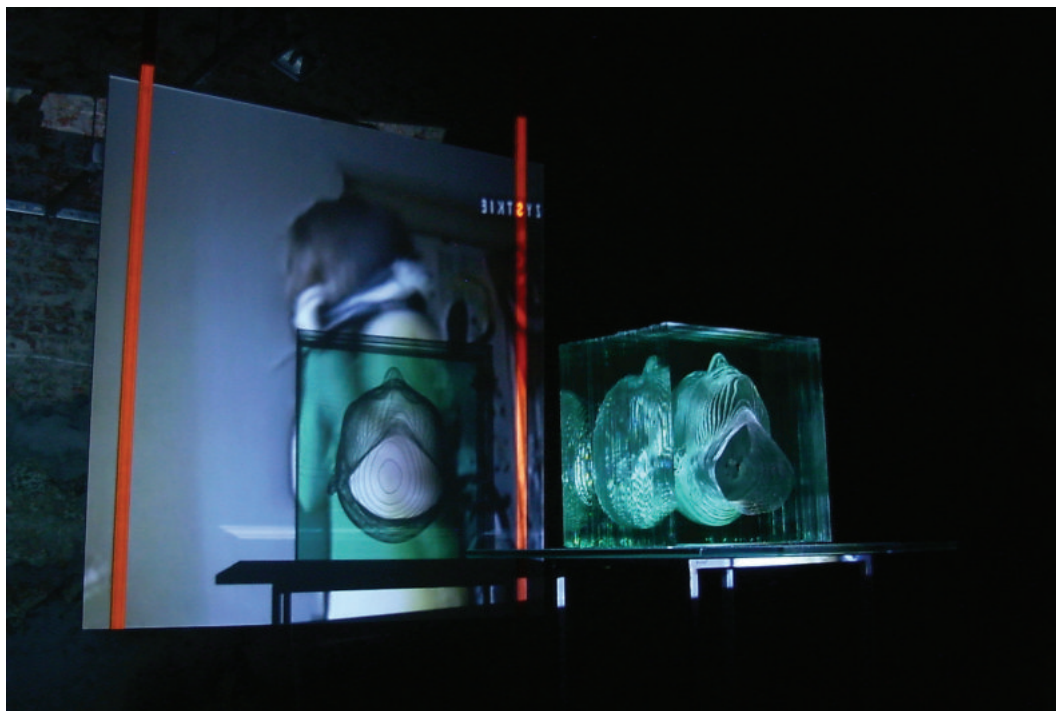
» Aký je rozdiel v prístupe ku sklu ako úžitkovému predmetu a sklu ako materiálu pre sochárske práce? » Zásadný rozdiel je asi v tom, že na úžitkové sklo sa používa predovšetkým hutné sklo, prípadne tabulové. Objekty je možné vytvárať v podstate z každého skla, aj keď u nás je kladený dôraz skôr na optické sklo. Na to sa viažu všetky technológie, medzi ktorými sú veľké rozdiely. V Poľsku sme mali dve zadania – úžitkové a voľné. Každý študent absolvoval realizáciu svojho projektu od začiatku až do konca. Najdôležitejšou fázou je samotná výroba v sklárňach. Rozdiel oproti bratislavskej škole je hlavne v tom, že na realizáciu v sklárni bolo oveľa viac času. Študent sa lepšie oboznámil s pracovným postupom a technológiami huty. Vo voľných témach sme podobne ako v Bratislave mohli robiť od sôch cez inštalácie až po realizácie v architektúre. Na Slovensku bol individuálnejší prístup, daný hlavne menším počtom študentov.

» Práve tvoja diplomová práca Spiaci, kde si pracoval s témou spomienok a telesnosti, bola v Poľsku dobre ohodnotená. Čo ťa viedlo k jej realizácii? » Na tomto zadaní som spočiatku pracoval s Tomášom Vicenom, neskôr každý z nás projekt rozvíjal po svojom. Výsledkom môjho smerovania sa stala kombinácia skleneného objektu – kocky s negatívom portrétu mojej hlavy z tabulového lepeného skla, cez ktorú boli na veľkú plochu za objektom, „nepopísanú tabulu rasu“, premietané archívne zábery z vlastnej minulosti, prezentované ako sny. Išlo mi o spôsob ukázania „tretieho rozmeru skla“ v priestore a nie vo vnútri samotného objektu. Prvýkrát bola inštalácia prezentovaná v Galérii Avantgarda BWA vo Vroclavi v Poľsku v roku 2007. **» V apríli 2008 si vystavoval inštaláciu pod názvom**

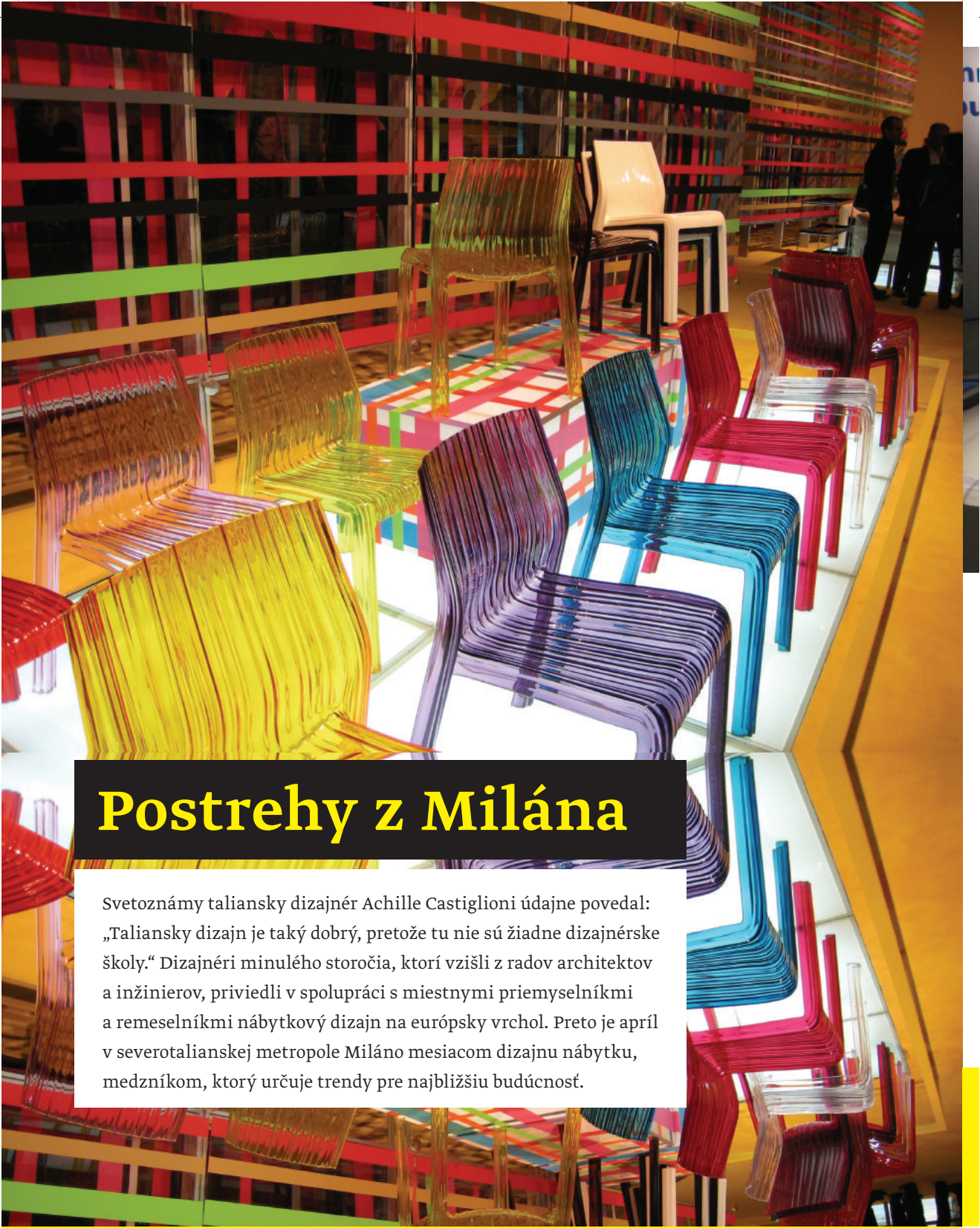
Les v Glass and Ceramic Gallery vo Vroclavi.

Aj v tomto prípade si využil sklo, ktoré tvorí akési terárium pre vytrhnutý fragment z prírody, do ktorého si umiestnil diváka.

Tým si zamedzil priamemu haptickému kontaktu človeka s lesom. » Týmto projektom som chcel šokovať verejnosť. Chcel som ich nechať vyskúšať si, ako asi sa zvierajú cítiť v akváriu – teráriu. Po vstupe do galérie sa ľudia dostali do akvária, kde boli uväznení okolitým lesom. Inštalácia bola reakciou na konzum a jeho zrkadlom. Vytrhávame si fragmenty z krajiny a robíme si doma vlastné „terárium“, čo som využil, len som obrátil vzájomné vzťahy, kde sa človek stal „majetkom“ lesa. Inštalácia bola založená na efekte svetla a matného skla, na ktorom sa odohrával vizuálny svet lesa. Stromy sa hýbali a túto kinetickú inštaláciu bolo najlepšie zažiť, keďže žiadny záznam nesprostredkuje skutočný dojem. **» Často pracuješ aj s odpadovým materiálom v sklárňach, podobne spájaš v niektorých prípadoch rôzne druhy skla, alebo sklo a porcelán. V čom vidíš hlavné možnosti a limity práce so sklom?** » Sklo nie je pre mňa definitívnym materiálom, vážny je koncept. To je najdôležitejšie posolstvo ciglerovskej školy. Z bratislavskej školy som si odniesol (vďaka prof. J. Gavulovi) hlavne rozmýšľanie v materiáli. Dominantné je sklo. Na druhej strane to však neberiem ako záväzný materiál. **» Na záver by ma zaujímalo, aké je tvoje ďalšie smerovanie, na čom plánuješ teraz po „bilancujúcej“ výstave robiť?** » Posledné dve moje výstavy v Poľsku boli inštaláciami. Rád by som sa venoval priestoru a svetlu, kde objekt môže byť ich súčasťou, ale nemusí mať dominantnú úlohu. K čistému objektu sa vraciam prepojením voľného umenia a dizajnu, ich vzájomným prelínaním alebo zamieňaním prostredníctvom paradoxov, ktoré používam ako inšpiráciu pre doplnky zo skla a iných materiálov v interiéroch. Plánujem tiež spolu s Tomášom Vicenom dotiahnuť našu spoluprácu zrealizovaním spoločnej výstavy. #

[Spiaci, 2007, inštalácia](#)
[Balance, 2005, tavené sklo](#)

Postrehy z Milána

Svetoznámy taliansky dizajnér Achille Castiglioni údajne povedal: „Taliansky dizajn je taký dobrý, pretože tu nie sú žiadne dizajnérske školy.“ Dizajnéri minulého storočia, ktorí vzišli z radov architektov a inžinierov, priviedli v spolupráci s miestnymi priemyselníkmi a remeselníkmi nábytkový dizajn na európsky vrchol. Preto je apríl v severotalianskej metropole Miláno mesiacom dizajnu nábytku, medzníkom, ktorý určuje trendy pre najbližšiu budúcnosť.

Od aprílového Milána sa odvíja celý nábytkársky svet. Dizajnéri spoločne s priemyselníkmi už niekoľko týždňov vopred pripravujú nové výrobky. Pre nich a pre ekonomiku danej firmy je veľmi dôležité, aby v obrovskej konkurencii ich modely „zabrali“. Veľkolepý festival nábytku nie je rozhodne obmedzený „iba“ múrmi nového noblesného a megalomanského výstavného areálu. Jeho „konkurent“ Fuori Salone je rozložený doslova a do písmena po celom meste, predovšetkým v juhozápadnej časti Zona Tortona s radmi priemyselných stavieb, zaujímavých dvorov a zákutí, ktoré na rozdiel od nablýskaného areálu Rho vytvárajú na pár dní v roku zvláštnu „ošumelú“ kulisu celému radu drobnejších i väčších expozícií firiem, dizajnerských štúdií a ateliérov. – Medzi tunajšími návštevníkmi sú jasne identifikovateľní študenti škôl dizajnu so skicárom v ruke. U svojich starších kolegov hľadajú inšpiráciu na vlastnú tvorbu. Nikde nevisia žiadne zákazy fotografovania. – V deň oficiálneho otvorenia akcie je možné vidieť autorov predvádzaných modelov a požiadať

Výpočet dizajnerských gigantov by bol nekompletný bez zmienky o firme Kartell. Aj jej ponuka prekypovala inováciami, a to nielen od „dvorného“ dizajnéra Philippa Starcka. Všetky modely boli realizované v bohatej ponuke farebnosti, ktorú umožňuje plast ako typický materiál pre firemné produkty. Patricia Urquiola pre túto príležitosť navrhla nový model Frilly.

Súčasťou prezentácie francúzskej inštitúcie VIA bola expozícia k pocte Pierrovi Paulinovi. Dvojmiestna pohovka 262 vznikla v roku 1968. Výrobcom Paulinových čalúnených modelov je firma Artifort a v poslednom čase aj Ligne Roset.

ich o rozhovor. To všetko počas intenzívnej konzumácie občerstvenia, kde nechýba talianske víno, taliansky aperitív alebo morské tvory. Priemyselnú štvrť celkom ovládne neformálna atmosféra a návštevníci opúšťajú areál obťažkaní množstvom informačných materiálov. – Zona Tortona je síce najkoncentrovanejšou oblasťou Fuori Salone, ale vernisáže výstav a koktaily sa odohrávajú aj v meste v showroomoch popredných talianskych firiem a tiež v pôvodnom výstavnom areáli Triennale s komplexom niekoľkých výstavných sál a veľkou záhradou. Na rozdiel od výstavného areálu Rho, ktorý zatvára svoje brány o 18.30, je možné v butikoch a showroomoch vydržať často až do noci. Miláno sa tak na pár dní v roku stáva miestom stretnutia nielen s dizajnom a jeho tvorcami, ale tiež s jeho históriou a súčasnými výrobnými technológiami. A v neposlednom rade je tu možné stretnúť aj pár známych z tuzemska a zo zahraničia. – Expozícia v pavilóne Triennale si zasluhuje zvláštnu pozornosť. Na rozdiel od butikov, Zóny Tortona a showroomov, ktoré vystavujú aktuálne modely, ponúka každoročne kaleidoskop výstav zameraných na históriu dizajnu a nevyhýba sa aj zdôrazneniu významu materiálov a technológií. – Jednou z atrakcií

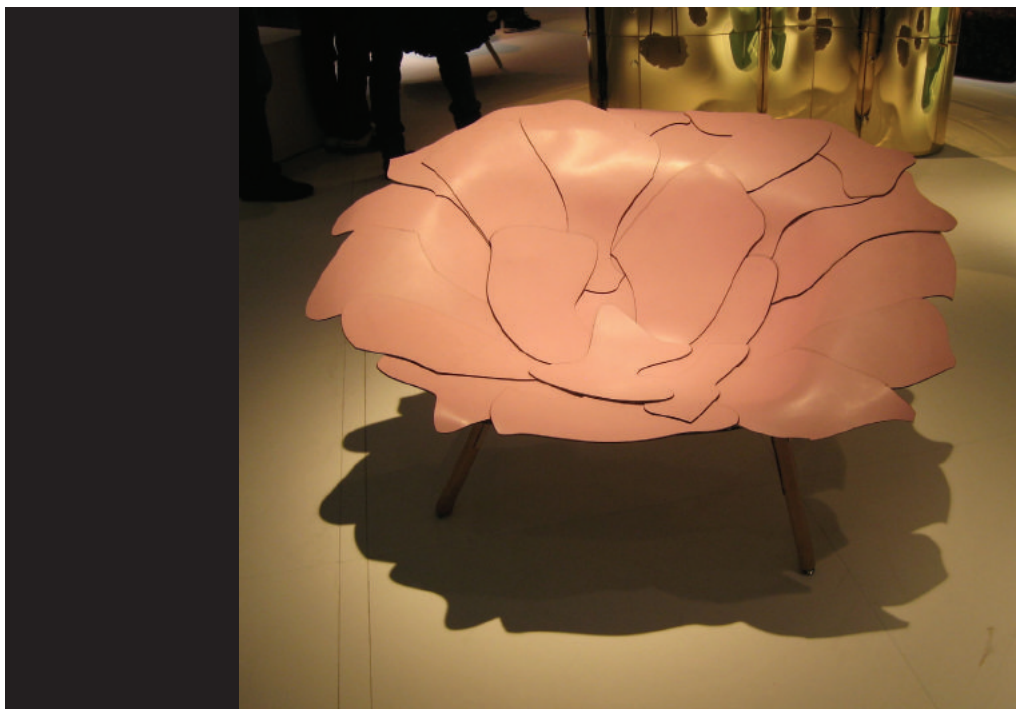
Talianska firma Missoni Home nezostala ani tento rok nič dlžná svojej povesti (Rosita Missoni získala vlani v Paríži ocenenie Créateur Maison&objet za dlhoročnú dizajnérsku činnosť vo firme). Jej tohtoročná kolekcia sa niesla v duchu inšpirácie botanickými záhradami. Kombinácie živých farieb s tmavými farbami, geometria snúbiaca sa s naturalizmom, kontrast čiernej a bielej – to všetko nesie rukopis talentovanej dizajnérky.

Na zvučné meno dizajnéra stavila pred rokmi aj firma Plank, výrobca plastových stoličiek a stolíkov. Často oslovuje na spoluprácu európsku celebritu so slovanskými koreňmi – Nemca Konstantína Grcica. Tento notorický zberateľ najrôznejších ocenení za dizajn v tomto roku predstavil svoju ďalšiu novinku – plastovú stoličku Myto, ktorá svojou štruktúrou pripomína ohýbané rúrkové stoličky z 30-tych rokov minulého storočia. Ocenenie za dizajn na niektorom európskom salóne nedá na seba určite dlho čakať. Na prezentáciu stoličky na výstavisku nadväzovala zaujímavá expozícia v milánskom pavilóne Trienále, ktorá dokumentovala zložitú cestu produktu od východiskového modelu výrobu cez prototyp až k sériovej výrobe.

bola aj výstava pri príležitosti 80. výročia narodenia Pierra Paulina, francúzskeho dizajnéra prezidentských interiérov, ktorého kreativita nebola nikdy náležite docenená. Paulinove modely vytvorené v 70. rokoch minulého storočia perfektne zapadajú do kontextu súčasnej doby. Bol rovnako prvým dizajnérom, ktorý v interiéri použil elastické materiály. Tie prepožičali jeho modelom zvláštnu mäkkosť. – Pri putovaní za dizajnom stoja za pozornosť obvykle 3 veci: predovšetkým je to celková scénografia expozícií a ich schopnosť v takej obrovskej konkurencii návštevníka zaujať a vyzvať k vstupu a dlhšiemu pobytu (okolo mnohých expozícií človek totiž iba prejde a podstatné detaily mu môžu uniknúť), ďalej je to samozrejme samotný nábytok a v neposlednom rade dynamický faktor výstavy, to znamená firemný personál a pri troche šťastia aj samotní tvorcovia – dizajnéri. – Logicky tu dominujú miestne firmy a dávajú si na svojej prezentácii skutočne záležať. Renomovaní dizajnéri často spolupracujú hneď s niekoľkými producentmi, ktorí využívajú súčasný jav „starifikácie“ dizajnérov. Zvučné mená dávajú príslušnému výrobku pridanú hodnotu, ktorá ich odlišuje v nekompromisnom svete konkurencie. – Milánsky aprílový nábytkový

týždeň je oprávnené zafixovaný v podvedomí odborníkov ako najvýznamnejšia udalosť na scéne európskeho nábytkového biznisu. Kto má šancu prejsť aspoň časť expozícií, čo je počas dvoj – či trojdňovej návštevy takmer nemožné, rozhodne nemôže povedať, že zmapoval situáciu na európskej nábytkárskej scéne. Na druhej strane však ten, čo tu nebol, nie je „in“. Potešilo ma, že tu bolo pomerne často počuť češtinu a slovenčinu. To je asi dobrá správa nielen pre nábytkársky priemysel, ale aj pre širokú verejnosť. Dojmy z výstavy sa iste každý bude usilovať čo najlepšie zúročiť podľa svojich možností. #

Expozícia dizajnového giganta firmy Edra býva vždy dokonalo farebne zladená. Tentoraz dominovala módna fialová farba + zmrzlinové odtiene. Pozornosť verejnosti priťahovala farebnosť kresla Aguapé súrodencov Fernanda a Humberta Campanovcov, vyhotoveného v pre nich charakteristicky nedokončenom štýle z masívnej kože.

Výstava Eurocuccina je dôvodom, kvôli ktorému cestujú do Milána raz za dva roky výrobcovia a predajcovia kuchýň, aby v záplave ponuky vystopovali súčasné trendy. Medzi množstvom tých najznámejších, ale aj menej známych, excelovala firma Valcucine nápadným dokončením predných plôch. Súčasným trendom je voľný prechod kuchyne cez jedálenskú zónu do obývačky, a to nielen v priestorovom zmysle, ale tiež unifikovaným dokončením povrchov kuchynského, jedálenského aj drobného úložného nábytku.

Miláno 2008: Späť k ručnej práci!

„Remeslo!“ – jednoznačná odpoveď dizajnéra Jaya Osgerbyho na otázku najmarkantnejšieho trendu na tohtoročnom milánskom veľtrhu zaznela v šesťdesiatsekundovom interview zverejnenom v časopise Wallpaper. Podobne hovorí aj Job Smeets zo Studio Job: „Späť ku kolíske!“

O milánskom nábytkovom veľtrhu sa zvyčajne rozpráva ako o veľkolepej show, od začiatku do konca vyplnenej sýtym programom nábytkových trendov, noviniek a silných tém. V poslednom období sa však na jeho nablýskanom imidži začínajú objavovať trhliny. Jazvia pozitívne vykresľovanú povest celého, dnes už konzumne saturovaného odvetvia naprieč všetkými smermi: od environmentálne omínajúcich otázok cez ekonomické komplikácie a recesiú až po krízu identity v globalizovanom prostredí.

Nespútaný, takmer karnevalový optimizmus, ktorý sa posledné desaťročie na milánskych veľtrhoch stupňoval až k lanskému extatickému crescendo v podobe zľahka márnivej obrody surrealistického dekorativizmu, razom opadáva.

Atmosféru veľtrhu ovláda neistota a pochybnosti nad podmytými základmi trvalo udržateľného rozvoja; strach z budúcnosti dostáva podobu utiekania sa k vlastným koreňom, aby pozornosť dizajnerskej verejnosti upriamil na dosiaľ opomínané stratégie remesla či zaprášené dedičstvo historických archívov.

Preto napríklad luxusný parížsky dom Christofle emituje na Trienále reedíciu strieborných doplnkov od legendy talianskej architektúry Gia Pontiho alebo firmy Zanotta, kriesi zabudnuté kreácie Gae Aulenti z 80- tých rokov; preto sa celá plejáda spoločností rozhodla angažovať remeselníkov k práci na nízkonákladových dizajnerských sériách. Najexponovanejšou je akcia londýnskeho

Vlajkový objekt kolekcie Meta od starožitníckeho domu The Mallett Company – šatníková skriňa Fig Cabinet od Torda Boonjeho – je klastrom 616 figových listov na vetvoví z bronzu. Každý z lístkov ručne maľovalo desať britských umelcov niekedy až šesť hodín.

Sedacia plastika Tricot (Poltrona Frau) od architekta Dominiquea Perraulta a architektky Gaëlle Lauriot-Prévost vzdialene evokuje stredovekú estetiku. Kožené pásy sú zručnými remeselníkmi spájané do siete pomocou mosadzných prstencov.

aukčného gigantu The Mallett Company, ktorá reagovala na lačnosť svojich klientov po súčasnom dizajne a poverila dvoch vychytených kreatívnych direktorov Louise-Anne Comeau a Geoffa Mongeho, aby spárili niekoľko súčasných topdizajnérov s remeselníkmi dosiaľ udržiavajúcimi tradičné výrobné postupy z 18. a 19. storočia. Výsledkom sa stala nepriestrelná výstava Meta. K starosvetkým postupom sa obracajú aj mnohí ďalší: výrobca tradičného porcelánu zo Španielska Lladró, veľavážená, dokonale spracovaná kožou preslávená talianska firma Poltrona Frau alebo Bonacina Pierantonio, ktorá si zakladá na kontinuite ručného vypletania svojich výrobkov.

Zdá sa, že remeslo a remeselné postupy sú vcelku efektívnym riešením aktuálnej

dizajnárskej migrény: aktivovaním pozabudnutej materiálovej škály (plst, mosadz, liatina, striebro a ďalšie), spracováanej tradičnými postupmi v miestnych dielňach do podoby archetypálnych či archetypy interpretujúcich objektov, sa návrhári hravo vyhnu nástrahám ekologickej agendy, globalizovanej vyprázdnenosti alebo finančnej neúživosti. Koncový spotrebiteľ získava aktívne, autentické dielo s príbehom, sotva plagizovateľné čínskymi korisťníkmi. A dizajnér ostáva intenzívne prítomný pri svojom diele počas celého návrhárskeho procesu.

Ostáva dúfať, že sa svet dizajnu remeslom nepredávkuje a neupadne v Miláne 2009 do bezvedomia. #

Katarína Zórádová

Ateliér textilného dizajnu, 5. ročník
pedagóg: Mgr. Art Mária Fulková

Záhradné „stanburetky“: Záhradné sedenie je inšpirované stanmi, stanovačkou, letom a záhradou. Kolekciu tvoria štyri záhradné taburetky rôznych veľkostí a farieb, náplňou ktorých sú tzv. fit-lopty. Forma je prispôbena pre štvorčlennú rodinu, dvoch dospelých a dve deti. Ako vrchný materiál je použitá zmes 80-percentného polyesteru a 20-percentného elastanu. Materiál zodpovedá základným požiadavkám, keďže je pružný všetkými smermi. Každá jedna taburetka sa dá upevniť v exteriéri na zemi pomocou kolíkov, čo je systém totožný s upevnením stanu. #

Viktória Fedorkovičová

Priemyselný dizajn, 1. ročník
(pedagóg: doc. Mgr. Miroslav Debnár)

Z minima maximum: Prenosné sedenie: Jednoduchá forma v tvare obráteného U je zároveň prenosnou stoličkou. Zasunutá vo vreckách a doplnená jednou odnímateľnou „nohou“ (pričom ďalšie dve sú nahradené vlastnými), umožňuje sedenie takmer kdekoľvek. Človek si tak bez problémov odnesie stoličku so sebou. #

letný prieskum na VŠVU

Silvia Lovasová

Priemyselný dizajn, 1. ročník
pedagóg: doc. Mgr. Miroslav Debnár

Z minima maximum: Stôl – stolička > Svojský maximalizmus ponúka autorka v podobe objektu s viacerými funkciami. Jednoduchá plošná forma stola sa odstránením úchytiak dá rozložiť do dvoch rovín. Spodná tvorí priestor na sedenie, horná pomocou vytvarovanej časti slúži ako operadlo. Variabilnosť objektu umožňuje premenu podľa momentálnej potreby užívateľa. #

Lucia Šupolová

Priemyselný dizajn, 1. ročník
pedagóg: doc. Mgr. Miroslav Debnár

Z minima maximum: štyri v jednom : Jednotlivé diely stoličky sú vyrobené z tenkých bukových dýh lepených vo vrstvách epoxidovým lepidlom a sú ohýbané v kopyte. Stolička je ďalej upravovaná hoblovaním, rezaním a brúsením. Po prelakovaní matným lakom vynikne kresba dreva. Stolička sa dá používať vo viacerých variantoch: buď ako jeden objekt, alebo rozobratá na jednotlivé diely – samostatné stoličky. Využíva sa princíp skladačky, je iba na tvorivosti majiteľa, ako si ju poskladá. #

Lucia Ivanová

Odevný dizajn, 4. ročník

(pedagóg: doc. Júlia Sabová, akad. mal.)

Muse Future> Hlavným zámerom tejto kolekcie bolo vytvorenie takých strihových riešení, ktoré umožňujú pomocou rôzneho skladania a prekladania meniť celkovú siluetu alebo farebnosť odevu. Súčasťou kolekcie sú doplnky ako náramok, kabelka, taška, kufrík. Ich celkový dizajn, spracovanie aj materiály sú poňaté tak, aby ešte viac zvýraznili tému budúcnosti. Spoluautorom je Matúš Lukáč. Fotograf Ján Palkovič. #

Lucia Babjaková

Ateliér S+M+L_XL - kov a šperk, 4. ročník

(pedagóg: prof. Karol Weisslechner, akad. arch.)

Deformácia> Inštalácia spája v sebe kópie šperkov zo vzorníkových zadaní, vytvorených na Strednej škole úžitkového výtvarníctva v Kremnici, a ich deformovaných foriem. Prvý z dvojice šperkov reprezentuje tradíciu šperkárského remesla, druhý šperk prechádza lisovaním. Deštrukcia, ktorá je „oslobodením od pravidiel a obmedzení“, tak vytvára nové tvaroslovie. Dva prístupy sú zlúčené do jedného celku. #

história

Atómium počas výstavby, Tatra 603, Expo 1958, Brusel

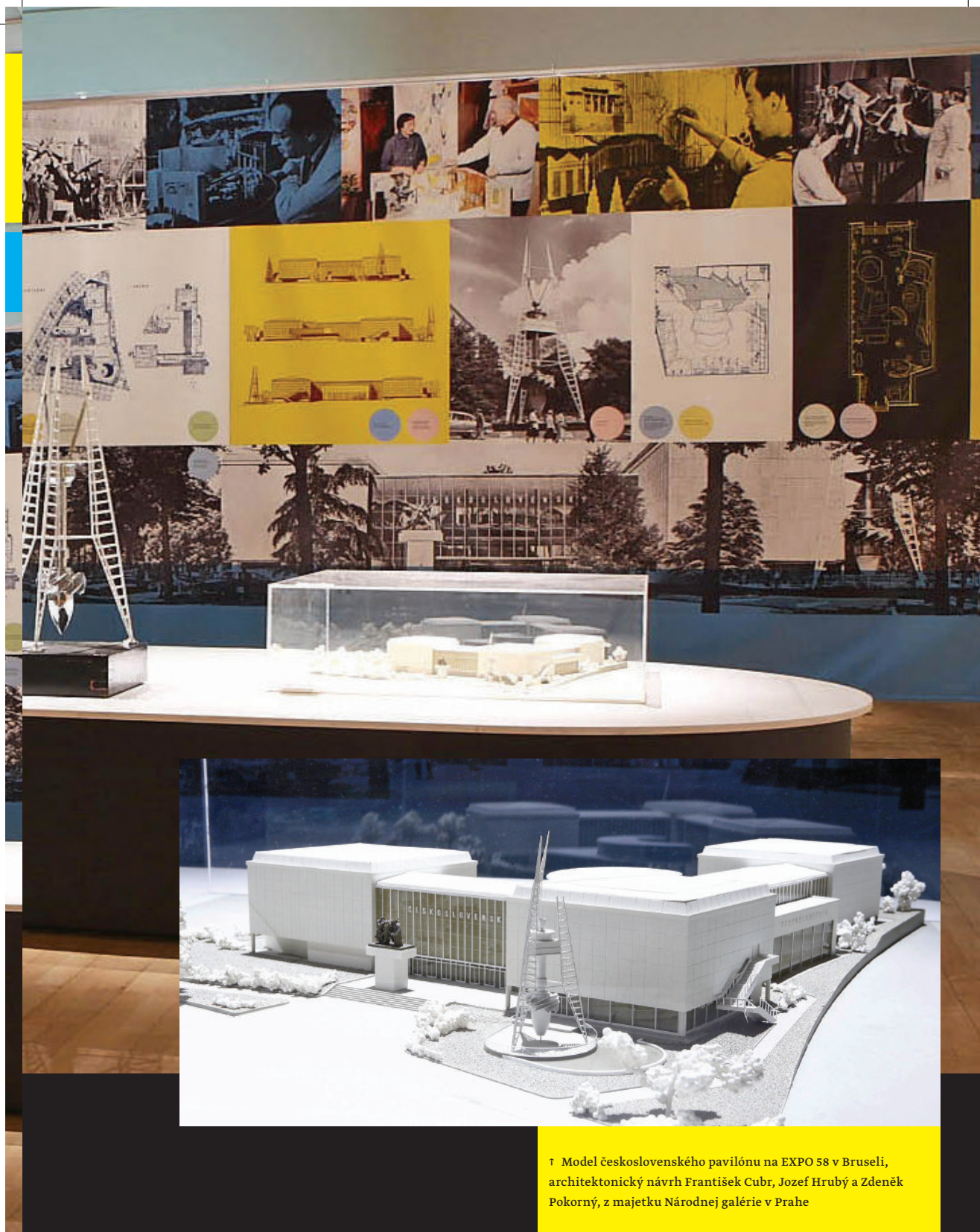
Bruselský sen

Československá účast na Svetovej výstave Expo 58 v Bruseli
a životný štýl prvej polovice 60. rokov

Nápad pokúsiť sa zmapovať prípravy a realizáciu československej expozície na svetovej výstave v Bruseli v roku 1958 sa zrodil pred viac než tromi rokmi v hlave historičky umenia Daniely Kramerovej ¹. Stretli sme sa nad ním a čoskoro sme sa začali zaoberať myšlienkou pripraviť na túto tému výstavu, ktorá by pripomenula nielen EXPO 58 samotné a našu účasť na ňom, ale aj štýlovú vlnu, ktorá krátko po ňom ovládla najmä oblasť úžitkového umenia a je všeobecne známa ako „brusel“ alebo bruselský štýl. Navzdory takmer mýtickej aure, ktorá československé absolútne víťazstvo na svetovej výstave v Bruseli roky obklopuje, a popularite, ktorú bruselský štýl získal vďaka nedávnej retro vlne, boli doteraz oba fenomény spracované iba v základnej rovine ².

¹ Témou sa autorka zaoberala už vo svojej bádateľskej práci na Ústave dejín umenia AV ČR.

² Najmä vďaka prácam kolegov Mileny Lamarovej, Rostislavovi Šváchovi, Radomíry Sedláčkovej a Radkovi Váňovi, ktorí pred desiatimi rokmi na túto tému pripravili v Národnej galérii malú výstavu.

↑ Model československého pavilónu na EXPO 58 v Bruseli, architektonický návrh František Cubr, Jozef Hrubý a Zdeněk Pokorný, z majetku Národnej galérie v Prahe

Úlohy iniciátora široko ukotvenej medziinštitucionálnej spolupráce (na výstave sa podieľala Galéria hlavného mesta Prahy, Umeleckopriemyselné múzeum v Prahe, Moravská galéria a Národné technické múzeum) sa ujala spoločnosť Arbor vitae societas, ktorá výstavu produkuje a vydáva k nej všetky publikácie. V pomerne krátkom čase sme oslovili rad kolegov – špecialistov a autorský kolektív sa ustálil na výslednom počte 12 kurátorov, ktorí sa podieľali na príprave obsiahlej publikácie (vydanie bolo ohlásené na koniec júna 2008) a na výbere exponátov výstavy. » Samotnej práci s materiálmi predchádzal rozsiahly archívny výskum, štúdium dobových periodík, filmových materiálov a stretnutia so žijúcimi pamätníkmi – aktérmi príprav a realizácie nášho pavilónu, ktorých svedectvá priebežne zachytával na filmový materiál režisér Martin Řezníček. Po bádateľskej fáze, ktorá priniesla mnohé prekvapenia a vďaka zachránenému archívnemu fondu garanta prípravy československej expozície – Československej obchodnej komore – dovolila nahliadnuť do zákulisia a príprav expozície, nastala najmenej zaujímavá fáza zhromažďovania exponátov na výstavu. S prekvapením sme zistili, že navzdory množstvu exponátov ocenených na EXPO 58 (celkový počet 170) sa do súčasnosti dochoval iba zlomok z pôvodného vybavenia a výzdoby pavilónov. Bez stopy zmizli napríklad ocenené realizácie zo sekcie skla autorov Jana Kotíka, Reného Roubíčka, Jaroslavy Brychtovéj a Stanislava Libenského, ale aj zariadenie polyekranu, mediálnej novinky, ktorá spolu s Laternou magikou patrila v Bruseli k hlavným magnetom našej expozície. Rozpaky a smútok vyvoláva aj osud bruselských stavieb prenesených po ukončení výstavy do Prahy – výstavný pavilón na jeseň roku 1991 vyhorel a budova reštaurácie po nie veľmi vydarenej rekonštrukcii slúži ako administratívne centrum a sídlo firmy. Postupne aj v súvislosti s ďalšími novými zisteniami sa rodil koncept výstavy, ovplyvnený určitou nerovnováhou rozloženia množstva exponátov. V prvej časti výstavy, ktorá sa venuje bruselskej výstave a československej účasti na nej, je exponátov

pomerne menej ako v druhej časti venovanej dizajnu začiatku 60. rokov a bruselskému štýlu. Zásadným rozhodnutím bolo v maximálne možnej miere využiť kvalitnú dobovú fotodokumentáciu, ktorej sa dochovalo dostatok a verne zachytáva podobu všetkých, aj stratených exponátov. Architektonické riešenie štúdia Olgoj Chorchoj a výrazné, dobovou grafikou ovplyvnené riešenie tlačovín a textov na výstave, ktorého autorom je Robert V. Novák, vytvorilo spolu s voľne stojacími vitrínami a inštalačnými „ostrovmi“ v podobe soklov oválneho tvaru vzdušnú inštaláciu, v ktorej sa popri exponátoch uplatňujú výrazne veľkoplošné (4,5 m široké) tlač. Sú akýmisi imaginárnymi priehľadmi do expozície pavilónu v Bruseli, ako aj kultúry, životného štýlu a domácnosti začiatku 60. rokov. » Neoddeliteľnou súčasťou výstavy sú tiež projekcie dobových filmových materiálov. » Cieľom takto zvolenej koncepcie a starostlivého výberu exponátov je predstaviť československú prezentáciu na svetovej výstave EXPO 58 na dobovom spoločenskom, kultúrnom a politickom pozadí ako výnimočný mnohovrstevnatý fenomén spojený s veľkým tvorivým vzopätím a výnimočnými umeleckými výkonmi, ale aj s rozporuplným rozmerom oficiálnej politickej prezentácie, ktorá bola v doterajšej literatúre často označovaná ako „výkladná skriňa socializmu“ alebo dokonca potemkinovská ilúzia neexistujúcej reality. V dobe, ktorá nasledovala tesne po období stalinského temna, represii a politických procesov, ohlas svetovej výstavy je možné vnímať ako impulz na obnovu národného sebauvedomenia, otvorenie dverí novému životnému štýlu a akýsi prológ k „zlatým šesťdesiatym“ rokom, ktoré sú v našej kultúre a umení právom považované za úspešnú a šťastnú, ale krátku epizódu, smutne ukončenú okupáciou vojskami Varšavskej zmluvy v auguste 1968. Veríme, že v roku, v ktorom si pripomínáme oba spomínané jubilejné roky zakončené osmičkou, môže naša výstava prispieť k širšej diskusii o ich úlohe v československých dejinách a otvoriť témy aj pre ďalšie kritické zhodnotenie. #

Bruselský sen
GALERIE HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY, 14. 5. 2008 – 21. 9. 2008
MORAVSKÁ GALERIE V BRNE, 21.11. 2008 – 1. 3. 2009

Pohlady do expozície : sekcia
priemyselného dizajnu s exponátmi zo
zbierok Národného technického múzea

svetlá a tiene bruselského štýlu

Keď som v jeseni 1954 nastúpila na štúdium dejín umenia na bratislavskú FF UK, priviezla som si pyšne svoje veci v novom čiernom kufríku z matne lisovanej lepenky, s efektnými hranami, olemovanými prírodnou bravčovou kožou. Kožený lem z vnútornej hrany kufra mal niekoľko tmavších flakov od neznámej tekutiny, a to bol dôvod, vďaka ktorému putoval z regálov žilinského bazára priamo ku mne za neuveriteľných 74,- Kčs.

• Hoci bolo takmer desať rokov po vojne, striedmosť v naplňaní životných potrieb a priťahnuté opasky boli každodennou realitou. Na uliciach dominovala sivosť oblečenia, ktorú len zriedka prerušili nositelia často aj bizarne pestrých odevov zo zahraničných balíčkov od príbuzných. Moja „Amerika“ mala jednoznačne tuzemský pôvod. Pozostávala z predvojnových odložených šiat a kabátov oboch rodičov, ktorým šikovné domáce krajčírky vdýchli novú fazónu, a tým aj nový život. Na ilustráciu reality spomením dobovú praktickú radu z módného časopisu, ktorý s vážnou tvárou odporúčal čitateľkám obliecť si čierny sveter s gombíkovým zapínaním alternatívne naopak, aby tak z neho jedným pohybom vznikol vytúžený nedostupný magický čierny pulóver... (Kultový čierny pulóver poslúžil aj ako uniforma pre dievčenskú časť triedy pri fotení na maturitné tablo. Až neskôr sme sa dozvedeli, že bol poznávacím znamením parížskych existencionalistov a ich idolu, speváčky Juliette Gréco.) • Už predvojnové Československo bolo vďaka Baťovej produkcii obuvníckou veľmocou. No v ére začínajúcich päťročníc sa nehodilo rozmaznávať domáce obyvateľstvo črievicami „spoza hraníc všedných dní“, presadzoval sa skôr obuvnícky dizajn blízky čínskej rovnosťate. Jedna šestina sveta – tábor socializmu – bola notoricky nezaobutá, takže plánovači pre domáci trh odsúhlasili jeden či dva vzory spoločenských dámskych „italiek“, pre istotu čiernych. Ale v našom (mojom) bazáre boli záhadné škatule s ružovými, bledomodrými, bledofialovými aj

citrónovožltými lodičkami z rukavičkovej kože. Bdelé oko kvalitéra ich presmerovalo z exotických destinácií priamo do tohto nenápadného eldoráda partiových tovarov. Chcelo to len štipku odvahy a 23,- Kčs za pár skutočných črievičiek z rukavičkovej kože... • Rozpätávaním sa na niekoľko každodenných dobových reálií odhadujem oblúk medzi realitou a výstavnou fikciou, ktorú sa podarilo stvoriť pre potreby Svetovej výstavy Expo 58 v Bruseli. Kolektív štyroch scenáristov vypracoval libreto „Jeden deň v Československu“, za realizáciu ktorého získal náš pavilón od výstavnej poroty najviac bodov a Zlatú hviezdu Expo. • Tento úspech umožnil politickému vedeniu krajiny nebývalé propagandistické využitie, keď zo socialistického tábora sa okrem nás zúčastnili len ZSSR a Maďarsko. Ešte výraznejší psychologický dopad mal na radových občanov ČSR, ktorí prežívali svoje dni v hermeticky uzavretom kotli medzi Vltavou a Tatrami, pachtiac sa vo svojom voľnom čase raz za citrónmi, inokedy za toaletným papierom či ihlami. • Pokiaľ ide o slovenskú účasť, v podrobnom výpočte tvorcov a realizátorov pavilónu vo Vládnej komisii z dvanástich členov boli dvaja Slováci, v kolektíve scenáristov sme nemali zástupcu, rovnako tomu bolo aj s projektantmi. Medzi tridsiatimi siedmimi dodávateľmi stavby pavilónu a jeho vnútorného vybavenia figurovali výlučne české podniky a organizácie. Vo výtvarnej komisii pracovali štrnásť českí výtvarníci, architekti a teoretici. Podobné bolo aj zloženie dvanásťčlennej Filmovej komisie. Ako biela

vraňa sa vyníma režisér Ján Roháč v päťčlen-
nom kolektíve tvorcov Programu v kultúrnej
sieni. Napokon medzi dvadsiatimi ôsmimi
členmi medzinárodných porôt prešiel uchom
ihly prof. dr. D. Ilkovič. • Medzi päťdesiatimi
šiestimi nositeľmi Veľkých cien, udeľovanými
inštitúciám i jednotlivcom, nachádzame
Presnú mechaniku Stará Turá, Výskumný
ústav mechanizácie a automatizácie Nové
Mesto nad Váhom a do tretice Výskumný
ústav zväračský v Bratislave. Zo štyridsiatic
siedmich čestných diplomov získali toto oce-
nenie maliar Ľudovít Fulla za triptych obrazov
Poľnohospodárstvo, ďalej maliar Ladislav
Guderna (v kolektíve) za panneau Investičné
celky a nakolník Tesla, závod Bratislava, za
zvukovú aparaturu v kultúrnej sieni. Z trid-
siatic šiestich udelených Zlatých medailí boli
dvaja nositelia zo Slovenska: Ústredie ľudovej
umeleckej výroby a opäť Fulla, tentoraz za
gobelín Pieseň a práca. Spomedzi sedemnás-
tich nositeľov Striebornej medaily ju získali
dvaja slovenskí reprezentanti: sochár Jozef
Kostka za reliéf Na brehu rieky a maliar Ladi-
slav Guderna za panneau Víťazstvo techniky.
• Celkove možno konštatovať na okraj „sym-
bolickej“ účasti troch slovenských výtvarní-
kov (L. Fulla, L. Guderna a J. Kostka), že doved-
na získali päť cien a medailí. Zaujímavo rov-
nocoene vyznieva účasť dvoch slovenských
architektonických kolektívov (Š. Svetko, E.
Vician, Š. Ďurkovič a V. Vilhan s F. Milučkým)
v zoskupení ôsmich súťažných návrhov. Me-
novite architektonické riešenie Svetkovho
kolektívu nápadne „dýcha na chrbát“ víťazné-
mu návrhu autorov F. Cubra a kolektívu. Situ-
ácia sa postupne začala meniť v prospech
slovenského podielu tvorcov v Montreali
v 1967 a v Osake v roku 1970. • Brány Svetovej
výstavy Expo 58 sa otvorili 17. apríla 1958. Vo
fádnoti vtedajších dní každá správička o nej
pôsobila vzrušujúcejšie ako let prvých ľudí na
Mesiace. Prirovnávanie volím zámerne, veď cesta
do Bruselu sa našincovi javila porovnateľne
utopická. Pre môjho muža i pre mňa sa Expo
58 stalo tušenou „bránou do nových zajtrajš-
kov“. Keď sme sa ako čerství novomanželia
koncom apríla sťahovali do podnájmu, vylepi-
li sme na sklenené dvere našej izby exotickú
trofej – plagát Expo, ktorý sme získali kurióz-
nou cestou. V malej útulnej izbičke boli dvere
dominujúcou voľnou plochou a plagát nás den-
ne vítal a lúčil sa s nami počas tamojšieho
dvaapoločného podnájmu. Nečudo, že kon-

trolný pohľad na Atomium v auguste 1965
nami takmer nezaľomcoval... • „Bruselský
štýl“ vo svojej exportnej verzii signalizoval
nepochybne povojnovú bezprostrednú radosť
zo života. Architektonické stvárnenie nášho
pavilónu si v historickej postupnosti štýlov
dešifrujem ako vyvrcholenie predvojnovéj
tradície funkcionalistického racionalizmu.
Antitézou racionalistického „obalu“ je rozo-
hrané „vnútro“ pavilónu ako neutíchajúci
prúd vizuálnych prekvapení, vecných a este-
tických informácií. Bohato presvetlené prie-
story dávajú vyniknúť neobmedzenej farebnej
škále interiérov a pestrosti vystavených expo-
nátov. Harmonické prepojenia sú výsledkom
dômyselnej tímovej spolupráce vrcholných
reprezentantov z radov pedagógov a absolven-
tov VŠUP so zúčastnenými technikmi. • Na-
šou vtedajšou spoločnou republikou sa ako
prívalová vlna povodne prevalila aj plebejská
verzia bruselského štýlu. Pod jej náporom
nevydržali mnohé kvalitné predvojnové inte-
riéry, niektoré z nich zanikli aj bez svedectva
fotodokumentácie. V priebehu 60. – 80. rokov
pri návštevách Maďarska či Poľska sme na
vlastnej koži spoznali daň za bruselskú eufó-
riu, ktorú naša materiálna kultúra dnes poci-
tuje ako gumovanie historickej pamäte. •
Československí občania zvykli popíjať svoje
denné dávky čiernej kávy z dôverne známych
„horčičákov“. Po bruselskom Expo im rodná
vlast v predajniach Sklo – porcelán ponúkla
kávové súpravy vo verzii „čo hrnček – to iná
farba“. Národ im dal pomenovanie „bruselské“.
Keďže v danej chvíli neboli úzkoprofilové,
niekoľko stovák a či tisícok neviest si ich
zasklilo do vitríny. Na prelome 50. – 60. rokov
sa v bratislavskom OD Dunaj odohralo aj zopár
tematických tlačení v oddelení dámskej
obuvi. Dôvod bol prozaický: konečne prišli
topánky z bruselskej kolekcie. Boli za rozpráv-
kovú cenu 240,- Kčs a niektoré chytivé princez-
né neľutovali obetovať za ne pätinu mesačné-
ho zárobku. Mať bruselské topánky v roku
1960 sa rovnalo vnútornému pocitu člena
golfového klubu... • K rozpamätávaniu na
zľudovenú verziu bruselského štýlu patria
neoddeliteľne rôznofarebné umakartové oblo-
ženia stien v cukrárnach, staničných reštau-
ráciách okresných miest a s postupujúcim
rozmachom reálneho socializmu aj v denných
baroch, bistrách, štátnych a komunálnych
obchodných prevádzkach. Oblúbené boli rôz-
nofarebné plochy, pretínajúce sa v prudkých

diagonálach, s roztancovanými ostrouhlými trojuholníkmi minimálne v troch farbách. V zariadeniach vyššej cenovej skupiny sa efekt docieľoval dômyselne rozkúskovanými plochami a plôškami striedavo hladkých a štruktúrovaných rôznofarebných povrchov stien. • Bruselský štýl sa najväčšmi odreagoval na stoličkách. Ohýbanú thonetovskú pretrvávajúcu nostalgii vystriedali ostré línie čiernych kovových pavúčich nôh, ktoré akoby vystúpili priamo zo smutných obrazov vtedy vychyteného parížskeho maliara Bernarda Buffeta. Čalúnené časti nábytku boli povinne dvojfarebné, v rozľahlejších interiéroch sa dvojkombinácie variantne obmieňali. Do módy prišli polokresielka a kreslá škupinového tvaru, „frčal“ aj konferenčný stolík – ľadvinka s troj-

nožkovou konštrukciou. Najnelogickejším, priam inflačným prvkom boli priestorové paravány z nepostrádateľných kovových rúrok (3., príp. 2. cenová skupina) alebo to isté v kombinácii s liatym či fúkaným sklom, inofarebným kovovým detailom, autorsky individuálne výtvarne pojednaným (1. cenová skupina – kaviareň či nočný bar v interhoteli ľubovoľného kúpeľného mesta), ako stvorené na filmové zábery typu „vrchní, prchní“. • Napriek všetkým skomoleninám a skratom zostáva spomienka na bruselský štýl väčšmi nostalgickou chimérou než nočnou morou. Návšteva autentického objektu bruselskej reštaurácie, prenesenej ako torzo nášho pavilónu z výstaviska Expo do pražskej štvrte Letná, zostala aj po rokoch krásnym zážitkom. #

„Bruselská“ kávova súprava, z majetku autorky

60 rokov otvorené

výstava o histórii SNG

111 diel zo zbierok SNG
kurátori Dušan Buran a Katarína Müllerová

60 rokov otvorené
kurátorky Alexandra Kusá a Zuzana Ludíková

26. jún – 5. október, Esterházyho palác

Členovia sekcie UP Zväzu slovenských výtvarných umelcov pri výbere diel do zbierky SNG. Zľava: Milan Veselý, Jaroslav Taraba, Václav Kautman, Čestmír Pechr, Lubomír Jakubčík a dole v strede Igor Didov, 1962

Tento rok Slovenská národná galéria oslavuje 60. výročie od svojho založenia. Pri tejto príležitosti sa jej vedenie rozhodlo zaradiť do výstavného plánu výstavu venovanú svojim dejinám. Tento zámer je celkom v súlade s doterajším prístupom kurátorov, pretože napriek snahe pripraviť v minulosti k výročiu podobnú výstavu, to bohužiaľ zatiaľ nikdy nevyšlo. Výnimkou bola expozícia, ktorú pripravila Zora Ondrejčeková v prvej polovici 80-tych rokov. Nadšenie organizátorov pripravovanej výstavy vyplýva z ťažkých začiatkov, keď sa založenie národnej inštitúcie podarilo presadiť až v roku 1948, čo je na európske pomery dosť neskoro. Nič to však nemení na skutočnosti, že SNG bola prvou galerijnou inštitúciou moderného typu u nás. Nadšenie zakladateľskej generácie pod vedením riaditeľa Karola Vaculíka vyústilo do rýchleho budovania zbierok, postupu v otázke budov, založenia umenovednej knižnice, reštaurátorských ateliérov, archívu. V týchto súvislostiach neprekvapí rozhodnutie saturovať absenciu UMPRUM múzea tak, že sa v rámci galérie založilo oddelenie venované užitému a priemyselnému umeniu. A naozaj, 1. júla 1961 bolo na základe uznesenia bývalého Zboru povereníkov v zhode s uznesením strany a vlády o zvýšení životnej a kultúrnej úrovne, ďalej v zhode s politikou dovŕšenia kultúrnej revolúcie a pripravovaným zákonom SNR o múzeách a galériách založené oddelenie ÚPV (Úžitkovo - priemyselné výtvarníctvo). Z pôvodného zámeru sa dozvieme, že okrem akvizičnej a výstavnej činnosti malo nové oddelenie plniť aj poradenské práce pre rôzne inštitúcie a už vtedy sa myslelo na spojenie s výrobnými podnikmi. Hneď po založení sa SNG usilovala získať pre oddelenie samostatnú budovu, táto snaha sa potom obnovila v 80-tych rokoch, no samostatné miesto pre zbierky sa nepodarilo zrealizovať dodnes. » Prvé akvizície sa realizovali už v decembri 1961, patrí medzi ne nákup Slovenskej národnej rady z vládnej umeleckej súťaže k 15. výročiu vzniku ľudovodemokratickej Československej republiky, ktorý previedli do majetku galérie na základe administratívnej dohody. Prvý reálny nákup sa uskutočnil hneď nasledujúceho roku a na 1.

zasadnutí nákupnej komisie pre zbierku ÚPV sa zúčastnili členovia komisie: Milan Veselý, Jaroslav Taraba, Václav Kautman, Čestmír Pechr, Lubomír Jakubčík a Igor Didov. » Výstava k 60. výročiu galérie sa venuje dejinám, posaniu a zbierkam Slovenskej národnej galérie. V časovej línii predstaví najzaujímavejšie dokumenty, akvizície, pracoviská a osobnosti, ktoré boli s inštitúciou spojené. Výstava – 60 rokov otvorené – je svojím zámerom a záberom skôr muzeálna než galerijná, pretože okrem výtvarného materiálu predstaví aj historické dokumenty a výber z takých artefaktov, ktoré za normálnych okolností nie je dôvod vystavovať. Takisto výtvarný materiál bude vystavený v iných súvislostiach než za bežných „galerijných“ okolností. Založeniu ÚPV zbierky je na výstave venovaný vlastný priestor, takisto sa mnohé z diel ÚPV dostanú na výstave do iných súvislostí, plagáty ako komentáre k výstavám, logo SNG ako samostatné dielo (M. Cipár) a fotografie ako dokumentácia osobných vzťahov. Okrem toho chceme vystaviť aj artefakty, ktoré sa možno do zbierok po skončení výstavy dostanú ako pôvodný nábytok navrhnutý pre Zvolenský zámok. » K výročiu galérie je pripravený katalóg, ktorý je koncipovaný ako zborník najdôležitejších informácií o galérii. Bude obsahovať súpis výstav, zoznam katalógov, podrobné kalendárium a informácie k akvizíciám, doplnené fotografiami z archívu. Tento zborník, ktorý typograficky pripravil Juraj Sukop, okrem toho, že bude cenným pomocníkom ďalším bádateľom, je aj posledným artefaktom výstavy. » Okrem výstavy venovanej histórii SNG galéria pripravila reprezentatívnu ukážku svojich diel v rámci expozície 111 diel zo zbierok SNG. Kurátori výstavy pochopili túto výzvu ako „audit“ svojich zbierok a rozhodli sa ukázať skutočné klenoty nárokuje si na punc nadčasovej kvality. Ponúkajú možnosť nového pohľadu na kvalitu zbierkových fondov – tentoraz kurátormi strednej a mladej generácie. Voľba 111 diel je na jednej strane ironickou odpoveďou na marketingový dogmu „top ten“; zároveň sa usiluje zohľadniť proporcie zbierok a ich význam meniaci sa spolu s našim poznaním starého i súčasného umenia. K výstave je pripravená výpravná publikácia. #

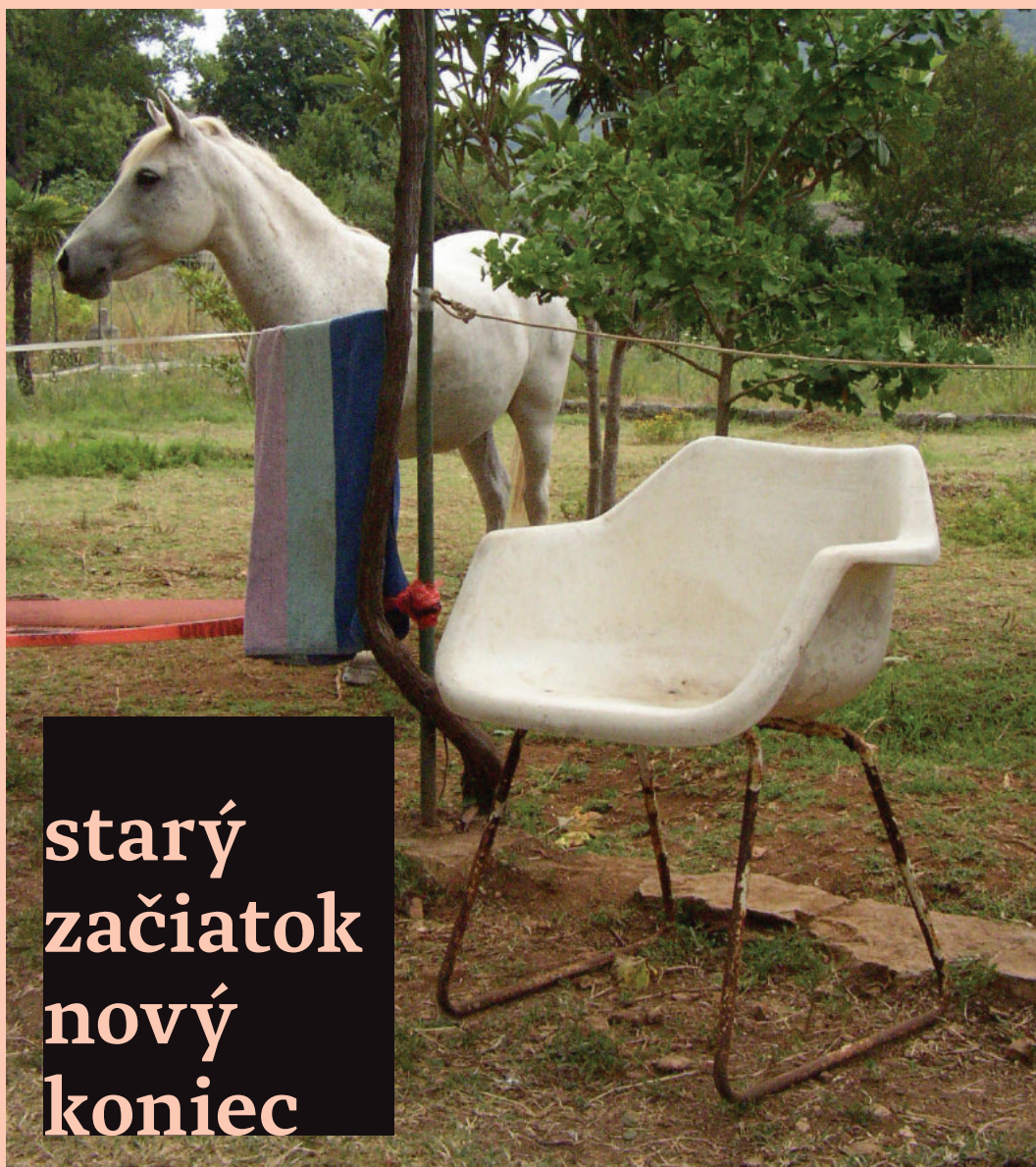
Miroslav Cipár:

Logo SNG, koniec 60-tych rokov

Komplot Creative Advertising:

Logo k 60. výročiu SNG, 2008

starý začiatok nový koniec

Dizajn sa od 19. storočia dodnes postupne priradil k tzv. vysokým druhom umenia ako výsostný nositeľ aktuálnosti, od obdobia secesie doslova ako základ šírenia štýlu. Postupne sa mnohými žilami napojil do obehu všetkých druhov umenia, najmä architektúry. Dizajn sa počas 20. storočia tak trochu stal obeťou samého seba. Diela popredných dizajnérov aj ich epigónov, produkované v masových množstvách, kladú aktuálnu otázku, ako sa vysporiadať s ich nevyhnutným zánikom.

Sú súčasťou histórie dizajnu, ale ešte nedosahujú parametre „starožitností“ a mnohé z nich ani nemajú šancu ju nikdy dosiahnuť, vzhľadom na svoje neopraviteľné a netrvalé materiály. Konzumný princíp života zameraný na rýchlu spotrebu je bytostnou črtou dizajnu, veci zanikajú zničením, rozdrvením, opotrebovaním, končia roztrhané, plesnivé, rozbité... len čo stratia punc aktuálnosti. Málokto dizajnér si pri tvorbe svojho nového dizajnu predstavuje jeho zánik, lebo je to v priamom rozpore s jeho tvorivou činnosťou. Bežná predstava o dizajne býva spojená s pojmom aktuálnosti a nie trvania. Prezentovaný je v štýlových interiéroch na lesklých stránkach lifestyleových, prípadne odborných časopisov v naleštenej póze výstavných priestorov, kójach na veľtrhoch a značkových obchodoch, v neutrálnych galerijných a výstavných priestoroch, nakoniec pri troche šťastia možno aj ako oprášovaný exponát v múzeu. » Nový obsah dostáva však vec aj pred svojím zánikom, pri svojom dožití v spotrebnom finále, v poslednom „výdychu“ na zbernom dvore, v bazári, na smetisku, pri kontajneri, na ulici, na priedomkoch dedinských domčekov... Takto sa však naraz ocitne v nečakaných, paradoxných aj vtipných kontextoch, keď na rozdiel od úmyselného prvého kontaktu vlastníka s výrobkom, pre ktorého bol nový a módný, je ten posledný kontakt spravidla úplne nepredpokladaný a nevedomý. S vecami, ktoré dožili, sa tak stretávame v náhodných podivných prekvapivých momentoch v určitých fascinujúcich neštylizovaných situáciách, ktoré stoja za fotografické zaznamenanie. Vec načerpá v spojení s prostredím zvyčajne aj novú emocionálnu kvalitu, ktorú možno v mnohých prípadoch prirovnáť k vyhodnenému vianočnému stromčeku. Konce môžu byť rôzne, pri masovo vyrábaných a mimoriadne obľúbených veciach produkovaných vo veľkých sériách je ich zánik viac-menej prirodzený a normálny. Príznačný je osud plastov, ktoré starnú, zvetrávajú, blednú a neexistuje žiadna možnosť ich obnovy a repasácie, aj keď sú to diela svetoznámych dizajnérov (Eamsovcí, Magistretti, v budúcnosti Starck či Arad). Nie je to dôkaz neschopnosti dizajnérov a tvorcov, ale poukázanie na prirodzený

Táto stolička stála v pasáži medzi starinárstvami na Piazza dei Ciompi vo Florencii a bola súčasťou ponúkaného sortimentu. Ako vidieť, polypropylénový sedák už má niečo za sebou. Navrhol ju Robin Day v roku 1963, inšpirovaný eamsovskými tvarmi, a dal jej názov Polyprop. Hľadal cenovo dostupnejšie riešenie s možnosťou stohovania, ako zadanie pre britskú nábytkársku firmu Hille. Patrí medzi najvýznamnejšie Dayove návrhy. Bola mimoriadne populárna a čoskoro sa stala bežnou súčasťou verejných interiérov. foto Tibor Uhrín

V tomto prípade by sa mohlo zdať, že ide o kreslo DAX od Charlesa a Raya Eamsovcov, ktoré navrhovali v rokoch 1948 – 1950. Na obrázku je však s veľkou pravdepodobnosťou kreslo Poly s vrchnou časťou vyrobenou vstrekaním z polypropylénu, ktoré v roku 1967 navrhol britský dizajnér Robin Day, zjavne inšpirovaný Eamsovcami. Objavili sme ho v Starom Grade v Chorvátsku pri návšteve renesančného domu Petara Hektoroviča v júli roku 2004, kde slúžilo ako záhradné kresielko. foto Zuzana Labudová

Za dizajnéra tohto kresla z ohýbaných oceľových rúrok môžeme považovať Marta Stama, ako aj Marcela Breuera. V dobe svojho vzniku, okolo rokov 1926 – 1928, bolo označované ako S 34 či B 34. Tieto typy kresiel vyrábala firma Thonet a v licencií aj mnoho iných firiem (v bývalom Československu od roku 1928). Dodnes ju predáva Thonet pod názvom S 34 a ako dizajnéra uvádza Marta Stama. Záber pochádza zo sýpky v obci Budimír pri Košiciach, kde sa v súčasnosti nachádza bazár a každý mesiac sa tu koná burza starožitností a kuriozít. Textilný potah bol už pravdepodobne v minulosti obnovený. foto Tibor Uhrín

Pôvodne lesklá červená, teraz matná hnedočervená stolička, je celkom isto Selene od Vica Magistrettiho vyrobená firmou Artemide v Miláne, prezentovaná v roku 1969. Stála na ulici Via dell Zanetti vo Florencii 17. mája 2008. Vico Magistretti obdivoval Antonia Gaudího a pri svojej tvorbe sa inšpiroval jeho organickými tvarmi. Selene je jedna z prvých talianskych celoplastových stoličiek, ktorá je navyše stohovateľná. Čas poznačí každý materiál, ale plasty nikdy nestarnú do krásy. foto Tibor Uhrín

Stohovateľné stoličky (Panton) od dánskeho dizajnéra Vernera Pantona patria k jeho najpozoruhodnejším príspevkom k modernému dizajnu. Od roku 1967 ich vyrába spoločnosť Vitra. Boli to prvé plastové stoličky vyrobené vstrekaním jedného kusa. Dožívajú a ožívujú gánok rómskeho domu v obci Perkupa v Turnianskej župe v Maďarsku (2006). Foto: Zuzana Labudová

život vecí produkovaných našou civilizáciou, vecí, ktoré sa jednoducho „spotrebovali“. Existujú i násilné konce vecí, spôsobené našou slabou vnímavosťou voči nim, produkujúcou spotrebné krajiny zberných dvorov. Skanzeny starých bytov miznú bez milosti, v rámci dnešného trendu redizajnu a kultúry „zútulňovania“ bytov bez momentu náznaku kontinuity a chápania (aj overenej) kvality. Myslíme si, že aj v dizajne treba priznávať a hľadať emocionálnu kvalitu (hoci vyvolanú hroziacim zánikom a nevedomosťou používateľov) a vypestovať aspoň u odborníkov zvláštny druh novej citlivosti na diferencované vnímanie vecí alebo využitia ich možných redefinícií, súžití a spojení. Niektoré zvláštne spojenia sa však už nechtiac vytvárajú sami, v nových koncoch vecí. #

Holandský architekt a dizajnér Mart Stam v roku 1926 vyrobil prototyp tejto známej stoličky z plynovodných trubiek a kolien. Marcel Breuer dotiahol pokusy ďalej a použil valcované bezšvové oceľové trubky, čím dosiahol pružnosť a dostatočnú pevnosť. Na sedák a operadlo použil kožu alebo drevený rám s výpletom. Stolička na obrázku patrila k bežnej výbave úradov a škôl v Československu od medzivojnového obdobia, no ešte aj v 80-tych rokoch 20. storočia. Sedák a operadlo boli vyrobené z lisovanej preglejky. Takto ju aj dnes vyrába a predáva firma Thonet v Nemecku s označením S 43, dizajn: Mart Stam. V súčasnosti ju môžeme bežne nájsť na šrotoviskách a zberných dvoroch pre komunálny odpad. Exemplár na obrázku, vyrobený pravdepodobne v niektorej z československých nábytkárskych fabrik, nakoniec nezachránilo ani vylepšenie bielym náterom pred blížiacim sa zánikom na zbernom dvore v Košiciach. foto Tibor Uhrin

ABSOLUT ELEMENTS 2008

PROJEKT JE URČENÝ PRE MLADÝCH UMELCOV -
POSLUCHÁČOV VYBRANÝCH VYSOKÝCH ŠKÔL. DO SÚŤAŽE
ABSOLUT ELEMENTS ŠTUDENTI PREDKLADAJÚ SVOJU
VÍZIU BAROVÉHO PRVKU, KTORÝ VYJADRUJE ZÁKLADNÉ
IDEY ABSOLUT - JEDNODUCHOSŤ, ČISTOTA, DOKONALOSŤ.
PREDMETOM SÚŤAŽE JE VYTvoreNIE DIELA - OBJEKTU
S PRAKTICKÝM, ALEBO I DEKORATÍVNÝM DLHODOBEJŠÍM
POUŽITÍM V BARE - KTORÉ BUDE INŠPIROVANÉ
FILOZOFIOU A PRVKAMI ZNAČKY ABSOLUT.

V júni boli na vernisáži predstavení 10. finalisti
- z nich porota ocenila troch.

Cenu „ABSOLUT ELEMENTS 2008“ získali:

PAVOL TORMA, TU Košice,
Fakulta umení, 6. ročník dizajnu:
ABSOLUT CARRIER.

PETER CHMELA, FA STU Bratislava,
4. ročník, dizajn výrobkov:
ABSOLUT ATTRACTION.

ZUZANA ŽABKOVÁ, VŠVU Bratislava,
2. ročník intermédií a multimédií
& NIKI TIMKOVÁ, TU Košice, Fakulta umení,
2. ročník, výtvarné umenia-nové médiá:
ONE MOMENT ABSOLUT BIJOUX.

Cenu sympatie získala internetovým hlasovaním
na stránke www.absolutelements.sk:

DARIA UDALOVÁ, FA STU Bratislava,
3. ročník, dizajn výrobkov:
ABSOLUT TOYS

Cenu divákov - návštevníkov vernisáže:

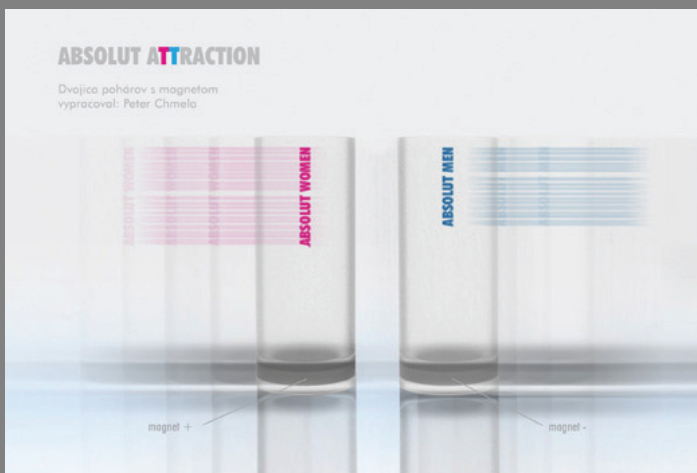
DANIEL RADOCHA, VŠVU Bratislava,
4. ročník priemyselný dizajn:
ABSOLUT INVERT.

Cenu redakcie Designum:

ZUZANA ŽABKOVÁ, VŠVU Bratislava,
2. ročník intermédií a multimédií
& NIKI TIMKOVÁ, TU Košice, Fakulta umení,
2. ročník, výtvarné umenia-nové médiá:
ONE MOMENT ABSOLUT BIJOUX.

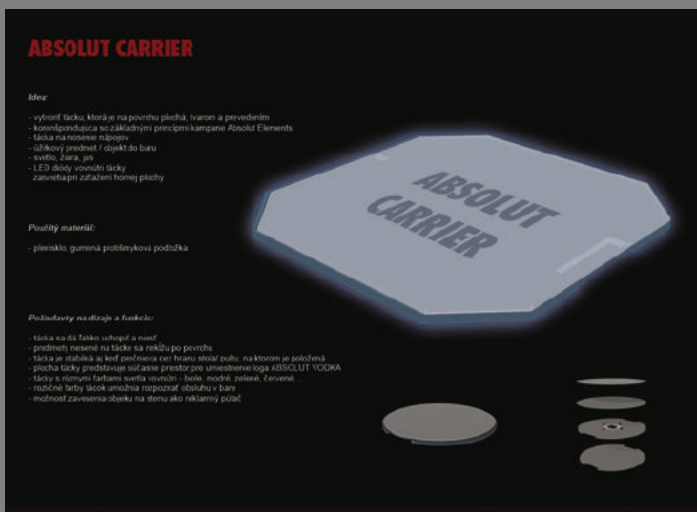
ABSOLUT ATTRACTION
Chmela Peter, FA STU Bratislava

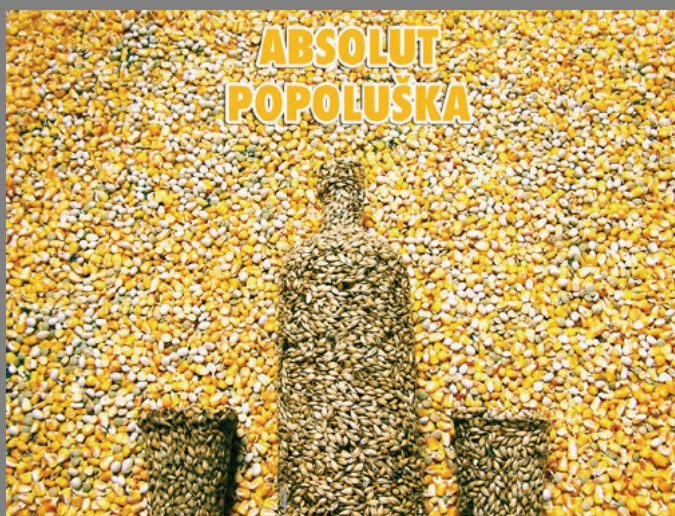

ABSOLUT BIJOUX
Žabková Zuzana, VŠVU Bratislava
Timková Martina, TU Košice

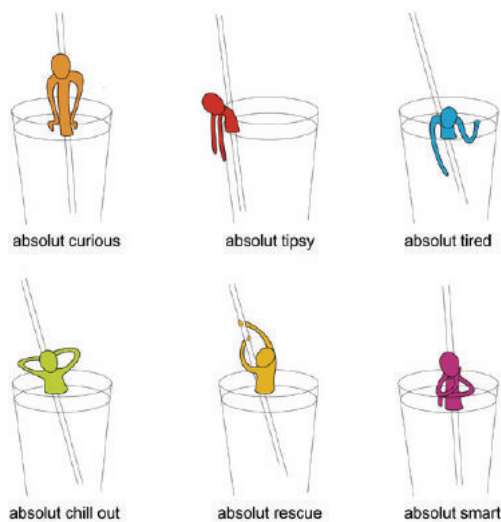

ABSOLUT CARRIER
Torma Pavol, TU Košice

ABSOLUT POPOLUŠKA je realizovaný 3D objekt z obilniny na výrobu destilátu vodky ABSOLUT. Koncept práce je spojenie asociácie príbehu obľúbenej rozprávkovej postavy na jednej strane a na strane druhej výrobcov dôsledný výber tých najkvalitnejších surovín pre výrobu tejto vodky.

absolut characters

Sú to postavičky - charaktery, ktoré predstavujú určité typy ľudí a ich správanie keď pijú. Umisťujú sa na slámkou nasunutím prípadne "prepichnutím" čím ju súčasne udržiavajú v danej polohe. Môžu byť samozrejme v rôznych farebných prevedeniach.

Špeciálny tvar podstavca umožňuje jemné "húďanie" pohára. Podstavec vás vráti späť do detských čias. Môžete sa hrať s drinkom, ktorý sa nevylije.

Udalová Daria, FA STU Bratislava

Pecha Kucha Night

Žilina Volume 2

Dňa 23. mája 2008 odštartoval pod názvom Pecha Kucha Night v poradí už druhý žilinský večer venovaný tvorbe architektov (4), dizajnérov (3), výtvarných umelcov (4) i tanečníkov (2). Opäť sa konal v priestoroch vlakovej stanice Žilina-Záriečie, odkiaľ smerujú vlaky do neďalekého Rajca. Stanica Žilina-Záriečie je zároveň kultúrnym centrom v intraviláne mesta.

Návštevníci z domáceho i vzdialenejšieho prostredia mali možnosť vzhliadnuť hneď niekoľko zaujímavých prednášok. Tí, ktorí sa zúčastnili niektorého z bratislavských večerov, si podaktoré z obrazov dokonca i zopakovali. Škoda. O to viac by potešila tvorba umelcov z mimobratislavského prostredia. Prezentácia architektky Jany Ulbricht ukázala, ako možno z minima vyťažiť maximum – potešením z vlastnej tvorby. Prekvapením bolo vystúpenie budapeštianskeho umelca s pennsylvánskymi koreňmi Istvána Csákányho, ktorý na pôde Stanice zároveň uviedol i svoju výstavu Modely provincie. O tom, aký priestor ponúka formát Pecha Kucha Night, nás presvedčil slovenský tanečník a choreograf žijúci v Prahe Jaro Viňarský. Svoju záľubu v telesnosti ilustroval hneď na niekoľkých záberoch z vlastného sólového predstavenia Nikdy nezaliaty čaj. Naživo vystúpili i architekti Lajo Kupkovič, autor športovej haly v Nitre a Považskej Bystrici a Dušan Voštenák s posolstvom venovanom mladej generácii. Ďakujeme. Pavlína Fichta Čierna upútala videodokumentmi, v ktorých sa venuje outsiderom zo svojho okolia, ale nielen im. Spomedzi vystupujúcich na žilinskom pódii mali diváci možnosť nazrieť i do tvorby Mateja Bezúcha, predstaviteľa súčasnej šperkárskej scény, a Jána Hriešika, autora výstavy Národná cena za dizajn 2007. Nechýbali ani grafickí dizajnéri Peter Liška, spolutvorca novín Stanice s rovnomerným názvom, a Patrik Svoboda s platformou Visualperfect. Považská galéria umenia v Žiline sa predstavila v zastúpení svojej kurátorky Míry Putišovej. Jedna nemenovaná žilinská pizzeriá v osobe tanečníka a choreografa Tomáša Krivošíka. Svoju (ne)záľubu v gastronómii predviedol len na plátne. Isto nemožno opomenúť ani autora layoutu časopisu Designum, grafického dizajnéra, výtvarného umelca a scénografa Emila Drličia. Už teraz sa tešíme na vystúpenia ďalších talentov na Pecha Kucha Night... #

Fest Anča

1*2*3 augusta 2008
STANICA ŽILINA-ZÁRIEČIE
medzinárodný festival animovaných filmov

... **RANDE NA STANICI**

**THE LOST WORLD, 1925, USA,
 SPOLUPRÁCA: DANIEL 'SIAKE'**
+ ŽIVÁ HUDBA PJONI A SLÁVO KREKOVIČ

BLOOD TEA AND RED STRING, 2006, USA

**LUMOTTU LAPSI, 2004, FIN
 RETROSPEKTIVA:
 MAX ANDERSSON, SWE
 ONDREJ RUDAVSKÝ, SK**

**ANIMOVANÉ VIDEOKLIPY WEGART
 ŠTUDENTSKÉ FILMY
 BELGICKÝCH ŠKÔL KASK A RITS,
 MAĎARSKEJ MOMÉ, SLOVENSKEJ VŠMU
 ČESKEJ FAMU**

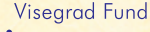
**ALTERNATÍVNE SPOTY MTV
 PERFORMANCE: + WORKSHOP
 LEAH GOLD AKA VAGINA JONES, GER**

**KONCERTY:
 NOVÉ MAPY
 THE JELLY BELLY
 DJ EFFIKS**

www.festanca.sk

hlavný partner

 partneri

festival podporili

mediálni partneri

Záštitu nad festivalom prevzal primátor mesta Žilina Ivan Harman.

[//ZIONMAG.ORG](http://ZIONMAG.ORG) Zoznam.sk Zet.sk VSEVED.sk kam@mesta.sk

monochróm

Dizajn + Umenie

Skôr ako začal Leonard Cohen v roku 1962 dirigovať Brahmsov prvý klavírny koncert s legendárnym klaviristom Glennom Gouldom, obrátil sa k divákovi a povedal, že nesúhlasí s Gouldovým novátorským prístupom a interpretáciou Brahmsovej klasiky. Tvrdil, že ich vzájomná spolupráca dirigenta a klaviristu nebola založená na konsenze ani kompromisoch, ale na rešpekte a priateľstve a na tom, že Glenna Goulda považoval za „umelca, ktorý rozmýšľa“. – Nemôžem tvrdiť, že som taký talentovaný ako Glenn Gould, ale tiež sa považujem za umelca, ktorý rozmýšľa. Nie som akademikom a nevenujem sa rozsiahlym výskumom v oblasti dizajnu. Mal som to šťastie a možnosť navrhnúť vyše 400 výrobkov, niektoré z nich sú na trhu už viac než 30 rokov, iné kratšie; niektoré síce neboli úspešné vôbec, ale boli zaradené do muzeálnych zbierok. I napriek tomu, že moja kariéra pôsobí veľmi uspokojivo, vždy som pochyboval o svojich prácach a rovnako aj o úlohe dizajnéra v našej spoločnosti. Keď spochybňujeme úlohu dizajnu, je takmer nemožné oddeliť ju od širšieho poslania umenia a remesiel. Chcel by som sa s vami podeliť o niektoré stránky vzťahu umenia k dizajnu z pohľadu umelca, ktorý rozmýšľa. – Umenie a dizajn sú súčasťou ľudskej schopnosti tvorivo zlepšovať naše životy nad rámec nutnosti, potrieb alebo základných podmienok na prežitie. Umelecké a dizajnérské výrobky sú výsledkom jedinečnej kombinácie racionálneho a intuitívneho procesu. Vďaka našej vrodenej schopnosti zlučovať nezlučiteľné sme schopní vymýšľať koncepty, ktoré na prvý pohľad pôsobia nesúvislo, ale v novom produkte vytvárajú doteraz nepoznanú rovnováhu medzi funkciou, technológiou a kultúrou. Vďaka tejto schopnosti sme tiež spoločne vytvorili širokú škálu výtvorov, v ktorej môžeme vidieť všetko, od krásy hlboko zakorenenej vo funkcii a potrebe, až po silné prejavy umenia, ktoré s potrebami ani funkciami nesúvisia. Tieto výtvory sa rôznia – od obrovských, ľuďmi vytvorených priestorov a systémov, až po prchavé a pomínuteľné zvuky hudby. – Moje predchádzajúce vyhlásenie naznačuje, že dizajn a umenie sú úzko prepojené, ale ak si rozoberieme ich výsledný produkt, uvidíme niekoľko dôležitých rozdielov. – Retrospektívne sa dá iba ťažko určiť, čo bolo vytvorené intuitívne a čo bolo racionálnou súčasťou tvorivého procesu. Funkčnosť, náležité vypracovanie a vhodná výroba sú síce dôležitými vlastnosťami, kvalita dizajnu sa však meria tým, s akou efektivitou dospejeme nad rámec potrieb, či už skutočných, alebo zdanlivých, k širšej oblasti ľudských pocitov, vyjadrenia a etiky. V niektorých prípadoch je to dôležitejšie než skutočnosť, že navrhnuté riešenie naozaj funguje. V Kodani nedávno odovzdali cenu v hodnote 100 000 eur za podkolennú protézu pre obeť nášlapných mín. Je zvláštne, že porota si nepreverovala, či by tento koncept fungoval, a ani neskúmala podklady, z ktorých mladý dizajnér vytvoril návrh svojho riešenia. Je zjavné, že pre porotu sa ďalšie otázky ohľadne funkčnosti stali bez-

text **Koen De Winter**

preklad **Lucia Žitňanská** text prešiel redakčnou úpravou

Konferencia **Cumulus**, Bratislava, október 2007

teória

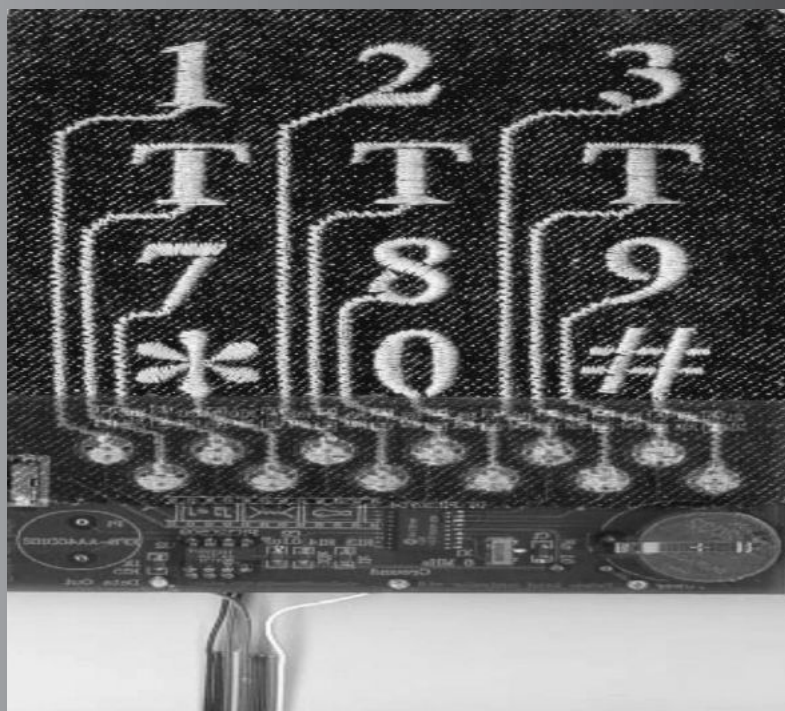
predmetné. Pomohol fakt, že išlo o charitatívny projekt založený na silných etických úvahách. – V dizajne predstavuje potreba náležitej funkčnosti základ pre ostatné vlastnosti. Na druhej strane, umenie sa materiálnymi potrebami nezaobrá, pokiaľ sa na dielo nepozerala ako na investíciu. Umenie v prvom rade uspokojuje potrebu talentovaného jednotlivca vyjadriť svoje pocity a potrebu komentovať široké spektrum správania spoločnosti, jej úspechov a viery. Takto umelec nachádza tých, ktorí súhlasia s jeho kritikou, komentárom alebo víziou a zároveň i s jeho spôsobom vyjadrenia. I keď sú mnohí umelci opomínaní, úroveň vzájomného uspokojenia v rámci konfrontácie s verejnosťou je veľmi vysoká. Iba ťažko sa dá spochybniť, že táto vyššia úroveň osobného uspokojenia a s tým spojená pozornosť verejnosti láka dizajnérov, aby sa vybrali rovnakým smerom. Tí, čo to robia, sú často porovnávaní s kolegami z oblasti umenia, opisujú ich ako popové hviezdy, obľúbencov médií atď. Táto pozornosť a možné výhody (alebo nevýhody) pre dizajnérsku profesiu si zaslúžia našu pozornosť. – Veľa poznatkov o minulom storočí má do činenia s kultúrou, preto by bolo vhodné, aby sme si ich zopakovali. Po rokoch skúmania toho, do akej miery sa dá dosiahnuť estetické uspokojenie prepojením dobre pochopenej funkcie, vhodného materiálu a technológií, možno povedať, že tento modernistický prístup bol analyzovaný už dostatočne. Nebudem mrhať čas rozoberaním dobre známych argumentov. Získali sme dva dôležité poznatky. Jeden, že funkčnosť je pri väčšine výrobkov iba malou súčasťou „raison d'être“ (zmyslu existencie) daného výrobku. Druhý, že neexistuje žiadne racionálne prepojenie medzi funkciou a estetikou. I napriek tomu by sme mohli aj naďalej tvrdiť, že užitočné výrobky akoby prirodzene dopĺňali naše fyzické možnosti. Marshall McLuhan nás učil, že musí existovať „prirodzená“ forma, rovnako univerzálna ako dlane či ruky, uši a oči či mozog, ktorú chceme vylepšovať. Našťastie, dokonalé spojenie tvaru výrobku a jeho funkcie zostáva utópiou, výroba a jej obmedzenia pôsobia ako „ne-utopistické“ činitele tejto rovnice. Rastúci počet výrobkov tzv. dizajnérskej vojny (design-war-products), prístroje, ktoré obmedzujú použitie mobilných telefónov v určitej oblasti, či také, čo dokážu vypnúť televízory na verejných miestach, nám ukazujú, že ak rozšírime naše fyzické schopnosti, otvárame tým možnosť narúšať osobný priestor iných. Takéto rozšírenie však zachádza až príliš ďaleko. – Takisto sme sa naučili, že dizajn je viac než len integrovanou časťou ekonomickej a technologickej aktivity, viac než vytváraním konceptov výrobkov určených na spotrebu. – Dizajnérske koncepty skúmajú aj potreby za hranicami funkčnosti, technológia už nie je obmedzením, ale nástrojom, ktorý skúša našu predstavivosť. Ako vidieť na príklade spoločností Materialise (Leuven, Belgicko) a Freedom of Creation (Amsterdam, Holandsko), je zložitejšie predstaviť si výrobky, ktoré sa vyrobiť nedajú, než tie, ktoré sa vyrobiť dajú. Fakt, že stereolitografia alebo laserové sintrovanie sú nákladné, nie je taký dôležitý, ako by sa mohlo zdať. Média sa nikdy nezaoberali kvantitou a veľa podstatných výrobkov z histórie dizajnu sa nikdy nevyrá-

balo vo veľkých množstvách. Ako viete, existuje viacero originálnych odliatkov Mysliteľa od Augusta Rodina než knižníc Carleton (ide o symbolický kus memphis-kého nábytku od Ettoreho Sottsass) a posteľ lit clos od bratov Bouroullecovcov i napriek veľkej medializácii nikdy nezačali vyrábať, a tri roky bola výstavným prototypom v showroome Cappellini, kým sa nepredala na parížskej aukcii. – Takisto sme sa naučili, že dobre mienené úsilie pochopiť kultúru predmetu pomocou lepšieho pochopenia štruktúry, výrazových prostriedkov a formy, sklamalo. S týmto úsilím začali Reinhart Butter a Klaus Krippendorff, s nadšením pokračoval Michael McCoy v Cranbrook a ďalší. Usilovali sa o prepojenie odkazu, ktorý sa dizajnér snaží tlmočiť, s odkazom, ktorý prijímajú užívatelia, ale vo veľkej miere skončili neúspešne. Či už metafory a paradoxy, irónia a humor – odoslaná správa bola vždy iná, než tá prijatá. Je neodškriepiteľné, že nejaký odkaz existuje, ale štúdium sémantiky formy pri jeho odhalení sa končí neúspechom. Dizajnéri nie sú schopní odhaliť, ako užívatelia pochopia ich odkaz. Dúfame, že hlbší výskum našu nevedomosť objasní, ale nič nie je také prchavé ako význam. Nestabilita neustále sa meniaceho významu formy nám znemožňuje vytvoriť štandardný postup pre takýto výskum. – Iba niekoľko rokov pred 100. výročím výstavy Deutscher Werkbund v Kolíne v roku 1914 sa stále potýkame s tou istou otázkou, o ktorej výrečne polemizoval bývalý byrokrat Hermann Muthesius a často vášnivý Henri van de Velde. Muthesius žiadal vytvorenie spoločenského projektu, ktorý mal byť postavený na základe ďalekosiahlej normalizácie formou racionálnych riešení. Van de Velde obhajoval úlohu umelca a pravdivosť intuície, silu tvorivosti, jedinečnosť talentu a slobodu jeho využitia. – Tvrdí sa, že dejiny dali za pravdu Muthesiusovi. Po poznaní produkcie Droog (Holandsko) a podobných výrob vo Flámsku, pri pohľade na Rona Arada, Konstantina Grcica, Marca Newsona, Noata Fukasawu a mnohých ďalších si však myslím, že dejiny sa zúfalo usilujú tento omyl napraviť. – Takže... čo ak mal pravdu van de Velde? Čo ak mal pravdu mladý nemecký architekt Walter Gropius, ktorý poslal list van de Veldeovi na znak podpory? Čo ak by bol tento pruský podporúčik, taký kritický k Muthesiusovemu postoju, schopný zachrániť rané ideály Bauhausu od postupného sebazničenia? – Nie som historikom dizajnu, ale pri diskusiách o vzťahu medzi umením a dizajnom, alebo medzi intuitívnou a racionálnou tradíciou v dizajne, sa nedá vyhnúť tomu, aby sme znovu zvážili náš jednotliaty pohľad na modernizmus a povahu niektorých smerov, ktoré sa v tomto hnutí prelínali. Ak to spravíme, uvedomíme si, že tí, čo modernistickému dizajnu nasadili ľudskú tvár a v mnohých ohľadoch prispeli k jeho obľúbenosti, vôbec nevychádzali z modernistickej tradície. Hlavne v Severnej Amerike, kde boli tvármi modernistického dizajnu Ray a Charles Eamesovci, Eero Saarinen, Harry Bertoia, Florence Knoll atď. V Európe túto úlohu prevzali mnohí škandinávski a neskôr talianski dizajnéri. – Obe skupiny spája to, že nevzišli z racionálnej modernistickej tradície; mnohí z nich otvorene kritizovali tradíciu Bauhausu. Eamesovci, Bertoia, Knoll,

Rowland a Saarinen študovali v Cranbrook. Je to tradičná bašta škandinávskych remesiel v Severnej Amerike, založená Elielom Saarinenom. Eamesovci opakovane tvrdili, že za svoju najvplyvnejšiu učiteľku považujú Maiju Grotell. Maija Grotell študovala v Helsinkách na Atheneu, čo je Ústredná škola úžitkového umenia, ktorej spoluzakladateľom bol van de Veldov priateľ Alfred William Finch. Nechcem preháňať priame historické spojenie a osobné vzťahy medzi cranbrookskou tradíciou a umeleckou slobodou, intuíciou a citlivosťou, ktorým van de Velde prikladal veľkú dôležitosť, ale existuje tu silné a neodškriepiteľné ideové spojenie. Tradícia Bauhausu nebola v Severnej Amerike nikdy taká silná ako tradícia umelecká a remeselná. Aj napriek tomu, že Walter Gropius a Marcel Breuer skončili na MIT v Bostone, Moholy Nagy a Mies Van der Rohe v Chicagu a Anni Fleischmann-Albers so svojím manželom Jozefom Albersom na vysokej škole Black Mountain v Severnej Karolíne. Podobné argumenty sa dajú aplikovať aj na škandinávskych dizajnérov. Už som spomenul dôležitosť Ústrednej školy úžitkového umenia v Helsinkách, kde v roku 1930 promoval Kaj Franck, v roku 1950 Annti Nurmesniemi a Timo Sarpasneva a mnohí ďalší. Nikto zo škandinávskych dizajnérov nebol takým výrečným antifunkcionalistom ako Henning Koppel, dlhoročný dizajnér značky Georg Jensen. Netreba zabudnúť ani na Carla Malmstena a Hansa Wegnera, Bruna Mattsona a Borjeho Mogensena a spomeniem aspoň jedného žijúceho autora Erica Magnussona. Všetci pracovali s racionálnou tradíciou iba okrajovo. Tí, ktorých ideológia bola blízka Bauhausu, ako napríklad Poul Kjærholm, boli častoterčom posmechu. Ale viac než o ďalšie historické úvahy ide o prekrývanie dizajnu s umením. Je to prekrývanie, ktoré podnecuje otázky a podporuje škálu tak racionálnych, ako aj iracionálnych stanovísk. Ako som už ukázal, rozdiel medzi dizajnom a umením je veľký, ale rozdiel medzi dizajnérom, remeselníkom a umelcom je založený na osobných rozhodnutiach, na talente, či už skutočnom alebo pomyselnom, motivácii a zvolenom vzdelaní. Inými slovami, naznačujem, že rozdiel medzi rozhodnutiami dizajnéra a umelca nie je totožný s rozdielom medzi umením a dizajnom. Množstvo ľudských aktivít sa sprofesionalizovalo iba vďaka deľbe práce a nie vďaka osobným rozhodnutiam. Dizajn ani umenie nie sú výnimkami. Deľbu práce ovplyvnili hlavne na seba nadväzujúce, navzájom popretkávané okolnosti. Jednou je efektivita a druhou rýchlo rastúce množstvo vedomostí a schopností, ktoré sú potrebné na vykonanie danej úlohy. Proces profesionalizácie má tendenciu redukovať pôvodný rámec aktivity a vytvára medzery, ktoré zostávajú nevyužívané. Dovoľte mi príklad, ktorý nie je z oblasti dizajnu a umenia. Starostlivosť o chorých a úsilie vyliečiť ich, si vyžaduje množstvo vedomostí a schopností. Vďaka deľbe práce vzniklo množstvo profesií, ktoré znemožňujú komplexné zásahy. Všetkým je známy rozdiel medzi lekárom, chirurgom, sestričkou a zubárom. Ak má niekto zohavenú tvár po autonehode, vieme, že úlohou plastického chirurga je napraviť ju čo najlepšie, ale ak ide o prípad, keď je človek nešťastný s tým, aký nos mu nadelila príroda, prestávame si

byť istí, či ide o prípad pre plastického chirurga alebo skôr psychiatra. Je prejedanie problémom lekárske, spoločenským alebo psychologickým? Taktiež vieme, že vďaka špecializácii sa začali niektoré profesie prekrývať. Lekárom často pripomíname, aby si lepšie všímali sociálny stav pacientov, nie preto, že to nerobia, ale preto, že sama profesia ich nabáda k tomu, aby dali prednosť „lekárskemu riešeniu“. Sociálni pracovníci sa dopúšťajú obdobných chýb, keď hľadajú sociálne riešenia, a pritom by stačil obyčajný aspirín. Najčastejšie si vyberáme riešenia v rámci možnosti našej profesie. Pri problémoch s hyperaktívnym dieťaťom by doktor siahol po liekoch, zatiaľ čo dietológ by problém riešil znížením príjmu sladkých nealkoholických nápojov a džúsov, ktoré môžu spôsobiť závislosť od cukru a hyperaktivitu. Inými slovami, pre človeka s kladivom vyzerá každý problém ako kliniec... Jeden z mojich záverov je, že jednotlivé rozhodnutia sú dôležitejšie, než umelo vytvorené rozdiely dané profesionalizáciou. ↪ Pred pár rokmi som si uvedomil, že ako dizajnér som príliš zúžil oblasť svojho pôsobenia. Už sa mi to stalo a vtedy som sa usiloval túto medzeru vyplniť tým, že som k svojim povinnostiam pridal učenie. Nanešťastie bola táto úloha príliš náročná, a tak som svoj čas začal venovať mladým neskúseným dizajnérom, ktorí potrebovali získať „prvú“ prax a snáď i trochu sebavedomia. Keď som túto skúsenosť opäť prežíval, prišiel som k záveru, že môj problém nesúvisí s dizajnom, ale pramení v mojej zúženej predstave o dizajne. Spojením pohľadu na fabriku sveta – Čínu (s výhradami) a sociálne problémy v niektorých oblastiach Québecu, skrsla vo mne viera, že existuje budúcnosť prijateľná pre životné prostredie. Viera, že sa môžeme vrátiť k malovýrobe pre miestne trhy atď. Pomohla mi zbaviť sa tradičných obmedzení mojej profesie. Moje návrhy a výroba sa realizujú v malom rozsahu, ale zato inovatívne. Výrobky sú určené na „miestne“ trhy. Aby sa mi táto myšlienka podarila uskutočniť, presťahoval som sa do oblasti, kde je najnižšia miera úspešnosti ukončenia stredoškolského vzdelania v Québecu. Ľudia, čo so mnou spolupracujú, pracujú v príjemnom prostredí, vychutnávajú si úplnú slobodu, pokiaľ ide o pracovný čas, pod podmienkou, že odpracujú minimálne 20 hodín týždenne. Môžu pracovať hocikedy medzi siedmou ráno a siedmou večer. Je to dizajn? Sociálny aktivizmus? Osvietené podnikanie? Neviem, a je mi to jedno, pretože pre mňa to je v daných podmienkach najlepší spôsob, ako využiť talenty. ↪ Na to, aby sa aj umelci mohli venovať dizajnu a dizajnéri vytváraníu nádherných a zmysluplných vecí, definície dizajnu nie je treba prepracovať. #

Koen de Winter (1943, Antverpy) po ukončení štúdií priemyselného dizajnu na Akademie voor Industriële Vormgeving v Eindhoven (Holandsko) začína vo vývojovom oddelení firmy Volvo. Neskôr navrhoval dizajn domácich spotrebičov pre holandsko-dánsku firmu Rosti Mepal. Od roku 1979 žije v Kanade, kde pôsobí ako dizajnér. Pracuje pre známe kanadské, americké a európske firmy. Vlastní keramické štúdio Atelier Orange, zároveň je činný aj ako profesor na univerzite v Québecu. Je nositeľom prestížnych ocenení v oblasti priemyselného a grafického dizajnu a jeho práce sú súčasťou zbierok viacerých svetových galérií a múzeí.

Textilná klávesnica
vyvinutá v MIT je vyšívaná
z kevlaru a oceľových
drôtikov. Využíva čidlá
kapacity elektrického
náboja na rozlíšenie miesta
dotyku. Každé vyšité číslo
je možné zaregistrovať
stlačením.

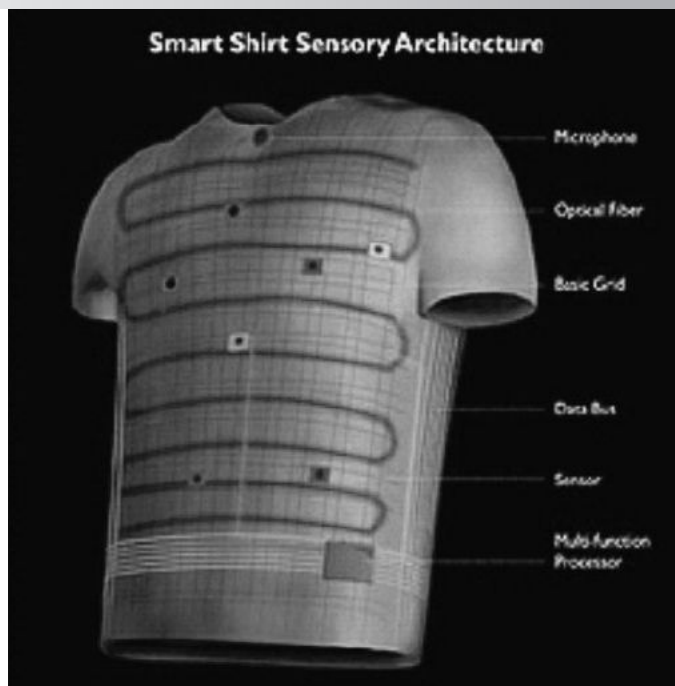
Intelligentné textílie

V súvislosti s novými materiálmi a štruktúrami sa používa pojem „smart“ („inteligentný“), ktorý má indikovať rozdiel oproti klasickým materiálom a štruktúram (označovaným niekedy ako „stupid“). Publikácia Smart structures¹ upozorňuje, že samotné materiály nemôžu byť inteligentné (smart), môžu mať iba zvláštne vlastnosti využiteľné na konštrukciu inteligentných štruktúr. Ako inteligentné textílie (aktívne a pasívne) sa potom označujú také štruktúry, ktoré sú schopné samostatne vyhodnotiť stav okolia a vhodne reagovať, sú citlivé na vonkajšie podnety, ako sú rôzne typy žiarenia, pH, mechanické, magnetické, resp. elektrické polia, a ktoré spätne reagujú v závislosti od zmien podnetov, a to zvyčajne zmenou tvaru.

PASÍVNE INTELIGENTNÉ TEXTÍLIE

sú citlivé iba na vonkajšie podnety. Patria k nim napríklad optické vlákna, ktoré nielen prenášajú svetelný signál, ale sú citlivé aj na deformáciu, koncentráciu chemikálií, tlak, zrýchlenie, elektrický prúd, magnetické pole atď. Na výrobu snímačov polohy alebo rôznych prepínačov na báze textilných štruktúr sa používajú nielen optické, ale aj vodivé vlákna, ktoré sú zároveň vhodné napríklad aj ako náhrada klávesníc hudobných nástrojov.

Odevná elektronika: Textília je nosičom a aj súčasťou elektronických zariadení. V mnohých prípadoch sú to odevné textílie zabezpečujúce špičkový komfort, chrániace proti teplotným výkyvom, upravujúce podmienky ventilácie vzduchu a vodnej pary alebo zjednodušujúce použitie bežných elektronických prístrojov (mobilné telefóny, indikátory polohy a stavu človeka, počítače). Využívajú sa aj na vojenské účely, na ochranu voči extrémnym klimatickým podmienkam, urýchlenie identifikácie, na indikáciu a ochranu voči bojovým plynom, baktériám a vírusom alebo na získanie informácií o stave vojakov pri zraneniach. Tieto textílie musia byť zároveň priehľadné, ľahké, spĺňajúce požiadavky komfortu a jednoduchého údržby, preto pri ich vývoji bola zvolená tkaná štruktúra. Pri výrobe trička určeného na vyššie uvedené účely sa jej súčasťou stali integrované plastické optické vlákna, s účelom detekcie hĺbky prieniku strely. Polyetylénom potiahnuté medené vlákno a polyamidové vlákna s anorganickými časticami sa použili na elektricky vodivé spojenie, polyuretánový elastomer (Spandex) zaistil mechanický komfort a priliehavosť a nakoniec Nega-stat (bikomponentné vlákno v tvare trojitej hviezdy, kde uhlíkové jadro je obalené PES plášťom), ktorý má zaručiť rozptýlenie elektrostatického náboja. Jedným z problémov, ktoré súvisia s použitím textílií pre tzv. „odevnú elektroniku“, je zaistenie vhodného napájania. Klasické riešenie spočíva v umiestnení elektricky nabitých batérií do odevu, čo obmedzuje niektoré funkcie odevu a navyše vyžaduje dobíjanie. Môžu sa využiť aj iné zdroje energie, ktoré sú k dispozícii z okolia (napr. solárne články), alebo energie vznikajúce pri pohybe nositeľa odevov

generáciou elektrickej energie pri chôdzi.

Priemyselná oblasť: Tu sa využívajú materiály slúžiace ako bariéry voči mechanickým, elektrickým, magnetickým poliam a žiareniam rôznych dĺžok (od ultrafialového až po infračervené) alebo materiály fungujúce ako inteligentné filtre a separátory (odsoľovače morskej vody) alebo špeciálne zdroje energie.

AKTÍVNE INTELIGENTNÉ TEXTÍLIE

sú schopné nielen identifikovať zmenu vonkajšieho podnetu, ale aj na ňu reagovať.

Textílie meniace farbu
v závislosti od teploty (chameleónovité) vyžarujú, pohlcujú alebo iba menia svoju farbu podľa charakteru okolia². Poznáme textílie termochrómne (externým podnetom je teplota), elektrochrómne (elektrický prúd), piezochrómne (tlak), solvatochrómne (kvapalina), karsolchrómne (elektrónový zväzok), fotochrómne (svetlo), pričom fotochrómne buď emitujú farbu pri osvetlení UV žiarením, alebo viditeľným žiarením.

Textílie regulujúce teplo

sú schopné uloženia, resp. uvoľnenia tepelnej energie podľa zmien teploty okolia. V súčasnosti sa používajú dve možnosti ukladania tepelnej energie: termocitlivé materiály, ktoré pri ohreve teplo absorbujú a pri ochladzovaní uvoľňujú, ako príklad môžeme uviesť využitie vody na reguláciu teploty pre skafandre NASA a materiály, ktoré reagujú na meniacu sa fázu (Phase Change Materials – PCM). Tu sa využíva skutočnosť, že na tavenie materiálov je potrebné latentné teplo, ktoré sa pri tuhnutí zase uvoľňuje.

Textílie s tvarovou pamäťou

(s reverzibilnými zmenami tvaru pri ohreve alebo chladení). Tvarová pamäť je schopnosť „zapamätať si“ tvar, čiže vrátiť sa do pôvodného tvaru po silnej deformácii, pri zahriatí nad istú prechodovú teplotu.

Textílie s variabilnou priedušnosťou

a priepustnosťou pre vodné pary a textílie stabilizujúce teplotu je skupina vysoko aktívnych textílií, ktoré sú schopné zmenou textilnej štruktúry prispôsobovať sa zmeneným podmienkam.

Vo všetkých uvedených aplikáciách sa využíva to, že textilné štruktúry sú rýchlo upraviteľné spojovaním (šitím) a rozoberaním (páraním), dobre udržiavateľné, ľahké a zároveň dostatočne pevné, ťažné a pružné, jednoducho formovateľné podľa potrieb použitia bez zmeny technológie výroby, majú extrémne veľký merný povrch. V porovnaní s ostatnými technológiami je ich cena pomerne nízka. V súčasnosti sa inteligentné textílie používajú ako nosiče pohyblivých multimediálnych technológií, prostriedky bezdrôtovej komunikácie alebo prenosné počítače.

Medzi základné spôsoby ich budúceho použitia patria:

— **aktívne dávkovacie systémy** – umožňujú výrobu textílií uvoľňujúcich rôzne substancie od kozmetických látok a liečiv cez vitamínové doplnky až po ochranné prostriedky proti hmyzu, baktériám... V neodevných aplikáciách pôjde hlavne o inteligentné filtre, odlučovače a sitá.

— prostriedok na monitorovanie

na monitorovanie stavu človeka, životného prostredia, ktoré bude následne využiteľné ako v prípade odevných, tak aj technických textílií.

— inteligentné čidlá

okrem bežných čidiel budú vyvinuté čidlá pachu, plynov a baktérií vo vzduchu, resp. vode, čidlá pohybu a mechanického pôsobenia.

—informačné technológie

textílie okrem využitia ich elektronických funkcií (náhrada klávesníc, dotykových podložiek, dosák plošných spojov, displejov a nosičov spotrebnej elektroniky) budú slúžiť na ukladanie dát, ukladanie elektrickej energie (elektrické batérie), ako nosiče mikromechanických systémov (schopných napr. čistiť od prachu.)

—adaptívne materiály

v závislosti od podmienok okolia a stavu človeka budú meniť štruktúru, odtieň, ohmat a iné vlastnosti.

Je zrejmé, že rad z uvedených oblastí použitia a funkcií je v súčasnosti už aspoň čiastočne realizovateľný. Na praktické uplatnenie bude ešte potrebné riešiť problémy spojené s ergonómiou, komfortom, trvanlivosťou, údržbou, výrobou, testovaním a konečnou likvidáciou. #

1 Srinivasan A. V., Mc Farland D. M.: Smart Structures, Cambridge University Press, 2001

2 Pavol Lizák: Textilný dizajn, ISBN 80-969610-0-4, EAN 9788096961009, Dizajn n.o., Ružomberok, 2006

Tričko s rôznymi typmi snímačov. Na obrázku je možné vidieť rozmiestnenie čidiel pre srdcový tep, dýchanie, teplotu a hlasový výstup. Tieto informácie sú zhromažďované v malom elektronickom zariadení, ktoré je taktiež súčasťou trička.

foto IN: Lizák P., Militký, J.: Technické textílie, Nadácia pre rozvoj textilného vysokoškolského vzdelávania. Ružomberok, 2002.

Autor a iné osoby disponujúce autorskými právami

Tento článok sa zameriava na autorskoprávnu stránku ochrany dizajnov. Pravidlá stanovené Zákonom o dizajnoch sa do veľkej miery líšia od nižšie popísanej autorskoprávnej úpravy. Veľké množstvo dizajnov však môže požívať ochranu oboch zákonov. V takom prípade sa na ne budú vzťahovať ustanovenia oboch zákonov, ktoré sa nenahrádzajú, ale vzájomne dopĺňajú.

I. KOMU PATRIA PRÁVA K DIZAJNU?

Podľa Autorského zákona (AZ) patria práva k dizajnu v prvom rade autorovi. Za autora sa považuje výlučne fyzická osoba, ktorá dielo vytvorila. Autorom teda nemôže byť právnická osoba (napr. obchodná spoločnosť, štátny podnik alebo orgán správy a samosprávy). Jedno dielo však môže mať viacerých autorov.

Po smrti autora prechádzajú jeho majetkové autorské práva (napr. právo udeľovať súhlas na použitie diela) na jeho dedičov. Ďalšou osobou alebo osobami povolanými na rozhodovanie o použití diela budú teda autorovi dedičia.

Pokiaľ ide o autorove osobnostné práva, tie smrťou autora zanikajú. V určitých prípadoch však ostáva ochrana zachovaná: Nikto si nesmie prisvojiť autorstvo k dieľu, dielo sa môže použiť len spôsobom neznižujúcim jeho hodnotu, a pokiaľ nejde o dielo anonymné, musí sa uviesť meno autora alebo jeho pseudonym. Takejto ochrany sa môže domáhať ktorákolvek autorovi blízka osoba, autorský zväz, profesijná komora alebo príslušná organizácia kolektívnej správy práv.

V určitých prípadoch nastáva situácia, že práva autora (majetkové a do určitej miery aj osobnostné) môže vykonávať iná osoba ako autor alebo jeho dedičia. Tak je tomu napr. pri zamestnaneckých dielach.

Akým spôsobom sa dedia autorské práva? Musí prebehnúť osobitné konanie?

Autorské práva sa dedia rovnako ako akékoľvek iné hnuteľné alebo nehnuteľné veci v dedičskom konaní. Ak autor nezanechá závet, okruh dedičov je určený podľa ustanovení Občianskeho zákonníka. Povereného notára je potrebné upovedomiť, že porúčiteľ bol autorsky činný a je potrebné do dedičstva zahrnúť aj autorské práva. Tie môže (aj na základe dohody dedičov) zdediť len jeden dedič, alebo viacerí dedičia, pričom ich podiely sa určia buď percentuálne, alebo zlomkom.

Stačí ak udelí súhlas na použitie dizajnu jeden z dedičov? V zásade je potrebné získať súhlas všetkých dedičov. Dedičia sa však môžu dohodnúť a splnomocniť jedného z nich na udeľovanie privolení.

Čo je to lehota ochrany? Lehotou ochrany (hovorovo sa používa aj termín „doba ochrany“) sa rozumie lehota trvania majetkových autorských práv. Majetkové práva trvajú v zásade počas života autora a 70 rokov po jeho smrti. Ako sme už uviedli vyššie, po smrti autora patria jeho majetkové práva jeho dedičom. Uplynutím lehoty ochrany sa stáva dielo voľným a na jeho použitie nie je potrebné získať súhlas a zaplatiť zaň odmenu.

II. ČO JE TO ZAMESTNANECKÉ DIELO?

Zamestnaneckým dielom je dielo, ktoré autor vytvoril na splnenie svojich povinností vyplývajúcich z pracovnoprávneho alebo obdobného vzťahu. Ak má teda zamestnanec v popise práce tvorbu dizajnov alebo podobné činnosti, budú dizajny ním vytvorené za takýchto podmienok podliehať režimu zamestnaneckého diela. Naopak, ak niekto pracuje napr. v banke a doma vo voľnom čase navrhuje dizajny web stránok, nepôjde o zamestnanecké diela.

Patria autorovi práva zamestnaneckému dielu? Podľa AZ autor k takýmto dielam „má“ práva, výkon majetkových práv však zákon zveruje zamestnávateľovi, pokiaľ sa autor a zamestnávateľ nedohodnú inak. Znamená to, že zamestnávateľ bude rozhodovať o použití diela, bude udeľovať súhlas na jeho použitie tretím osobám a bude mu tiež patriť odmena za použitie. O odmenu sa zamestnávateľ nie je povinný akýmkoľvek spôsobom s autorom deliť. Pokiaľ sa teda autor a zamestnávateľ nedohodnú inak, autor nemá na zhodnocovaní ním vytvoreného dizajnu žiaden podiel. Ak zamestnávateľ vykonáva majetkové práva autora, má to vplyv aj na niektoré osobnostné práva autora. A síce platí, že autor udelil súhlas na zverejnenie diela, ako aj na to, aby zamestnávateľ uvádzal dielo na verejnosti pod svojím menom.

Je možné, aby práva k zamestnaneckému dielu vykonával autor? Áno, AZ to umožňuje. Je na to potrebná dohoda oboch strán. Autor so zamestnávateľom si takéto usporiadanie môžu dohodnúť napríklad v pracovnej zmluve. Pokiaľ sa strany dohodnú tak, že zamestnávateľ nebude vykonávať autorove majetkové práva, bude zamestnávateľ (a aj ktokoľvek iný) potrebovať na každé použitie dizajnu vytvoreného autorom jeho súhlas vo forme licenčnej zmluvy.

Čo ak dizajnér tvorí dizajny na objednávku a svoje služby fakturuje? Je to samozrejme jedna z možností. Objednávateľ by si však mal byť vedomý toho, že oprávnené môže dizajn použiť len vtedy, ak platnou licenčnou zmluvou získal od autora súhlas na použitie. Autor a objednávateľ by teda mali pred tým, ako sa dizajn začne používať, uzavrieť licenčnú zmluvu.

Je možné „vykúpenie“ autorských práv? „Vykúpením“ sa rozumie také vysporiadanie medzi autorom a používateľom, keď autor navždy stráca kontrolu nad použitím diela, a to za vopred dohodnutú a zaplatenú paušálnu odmenu. S ohľadom na podmienky stanovené v AZ naráža takéto riešenie v našom prostredí na určité problémy. Autor síce môže udeliť výhradnú licenciu na všetky v súčasnosti známe spôsoby použitia v neobmedzenom rozsahu jednému používateľovi, a to na celú lehodu ochrany autorských práv, paušálna odmena však v takomto prípade nie je na mieste. Dohodnutá odmena totiž musí zodpovedať spôsobu, rozsahu, účelu a času použitia diela. Toto sú veličiny, ktoré je vopred veľmi ťažko – a s ohľadom na dĺžku doby ochrany takmer nemožné – odhadnúť. Bežne si autor a používateľ v takýchto prípadoch dohodnú odmenu vo forme podielu na zhodnocovaní diela. #

infobox

Ceny udelené na Bienále Brno 2008

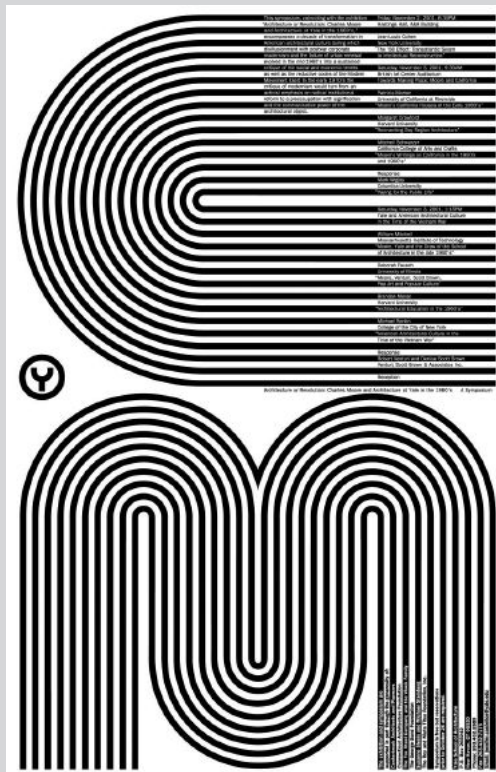
Moravská galéria v Brne zvolila za nosnú tému BB 2008 grafický dizajn, ilustrácie a písmo v knihách, časopisoch, novinách a digitálnych médiách. Tento rok sa do súťažnej medzinárodnej prehliadky prihlásilo takmer 400 autorov s viacej než 1 600 exponátmi, z ktorých výberová porota vybrala vyše 600 prác od 162 autorov z 27 krajín. Najväčší záujem o súťažnú prehliadku mali už tradične dizajnéri z Českej republiky, Japonska, Nemecka, USA a Švajčiarska.

Udelené ceny:

Cena ministra kultúry Českej republiky
a Veľká cena Bienále Brno 2008:
Kasia Korczak, Holandsko
Hlavná cena v kategórii
Knihy a výstavné katalógy:
Angus Hyland, Veľká Británia
Hlavná cena v kategórii
Obaly nosičov digitálnych
a audiovizuálnych médií: neudelená
Hlavná cena v kategórii Časopisy a noviny:
Erick Beltrán a Eduardo Barrera z Mexika
Hlavná cena v kategórii Tvorba písma:
Tomáš Brousil, Česká republika
Hlavná cena v kategórii
Digitálne médiá:
Lichtwitz a Büro für Visuelle
Kommunikation, Rakúsko

Zvláštne ceny

Cena ICOGRADA:
Jekyll & Hyde, Taliansko
Cena primátora mesta Brna:
Ateliér ilustrácie a grafiky VŠUP Praha
Cena Alfonsa Muchu za ilustráciu:
Gilles Lepore, Švajčiarsko
Cena TypoDesignClubu Praha:
Heine / Lenz / Zizka, Nemecko
Cena organizačného výboru Bienále Brno
za celoživotný prínos v odbore grafického
dizajnu: Jan Solpera

Za Slovensko sa bienále tento rok zúčastnili:
Emil Drličiak (časopis Designum 2007), Ján Filípek a Slávka Pauliková. Do výberovej poroty bol menovaný Palo Bálík, ktorý bol spolu s Jurajom Blaškom autorom jednej zo sprievodných výstav bienále s názvom Slovak Rep., venovanej prácam študentov a absolventov Katedry vizuálnej komunikácie VŠVU. Ďalšími sprievodnými podujatiami pripravenými pre návštevníkov tohtoročného bienále sú Výstava členov medzinárodnej poroty, Brno Echo: Ornament a zločin od Adolfa Loosa po dnešku - Dizajn v inštalácii Abbotta Millera; Stefan Sagmeister: Čo som sa zatiaľ v živote naučil; Fumio Tachibana - laureát veľkej ceny Bienále Brno 2004; City's celebrities! Street Art and Graffiti; Osobnosti českého dizajnu - Jiří

Bierut, Michael - Pentagram: Architecture of
Revolution - Charles Moore and Architecture at Yale,
plakát, 2001, © Michael Bierut

aktuality/podujatia

Rathouský; Práce zo... Slovinska a Tlačiarenská elita 2008. » Výstava súťažných prác a sprievodné výstavy sú návštevníkom prístupné v Umeleckopriemyselnom múzeu Moravskej galérie, v Miestodržiteľskom a Pražákovom paláci v Brne až do 19. októbra 2008.

21. medzinárodné bienále plagátu vo Varšave

Tento rok sa na 21. medzinárodné bienále plagátu prihlásilo 1 338 grafických dizajnérov z 57 krajín, z čoho odborná porota do súťažnej prehliadky vybrala 672 plagátov. Najviac vystavujúcich bolo z Poľska, Japonska, Francúzska a Nemecka. Slovensko na bienále nebolo zastúpené.

Porota 21. medzinárodného bienále plagátu vo Varšave zložená z odborníkov z Mexika, Poľska, Nemecka a Francúzska rozhodla nasledovne: kategória Plagát – Idea:

Zlatú medailu získal Mark Gowing, Austrália
kategória Plagát o kultúre a umení:

Ronald Curchood, Francúzsko

kategória Reklama: Yumiko Meya, Japonsko
Cena Henryka Tomaszewskiego za debut:

Anita Wasik, Poľsko

Čestné uznania: Malte Reinish, Nemecko;
Anna Szczepańska, Poľsko; Icograda Pierre Mendell, Nemecko

Vítazné plagáty si môžete pozrieť na stránke www.postermuseum.pl.

Pocta príboru 2008

V súťaži Pocta príboru 2008, ktorú vypísalo Slovenské centrum dizajnu v spolupráci s Berndorf Sandrik a Súkromnou strednou umeleckou školou Hodruša-Hámre, sa sústredilo 166 prihlášok študentov vysokých a stredných škôl s výučbou dizajnu. Návrhy vo forme kresieb, skíc a modelov môžu prihlásení študenti pripravovať do 5. októbra 2008, keď je uzávierka na zaslanie prác. Súťaž bude vyhodnotená v októbri 2008 a súťažné návrhy sa predstavia na výstave, ktorú s obsahovým katalógom pripravuje SCD vo výstavnom a informačnom bode Satelit v novembri 2008.

www.sdc.sk

Aktivity SCD

Slovenské centrum dizajnu pri príležitosti Svetového dňa priemyselného dizajnu – World Industrial Design Day (29. jún) vydalo leták o celoštátnej súťaži Národná cena za dizajn a o úspešných dizajnéroch. Zároveň pripravujeme seminár a cyklus kooperačných búr v spolupráci s Národnou agentúrou pre malé a stredné podnikanie. Prvý seminár sa uskutoční začiatkom septembra, nasledovať bude kooperačná burza pre firmy hľadajúce pomoc v oblasti dizajnu a začínajúcich dizajnérov. O presných termínoch budeme informovať prostredníctvom webovej stránky, newslettera a na stránkach nášho časopisu.

Únia profesionálnych dizajnérov ČR

Dňa 5. mája 2008 sa v Prahe na spoločnom stretnutí rozhodli českí, moravskí a sliezski dizajnéri z rôznych oblastí dizajnu založiť vlastnú neziskovú a nepolitickú organizáciu s celoštátnou pôsobnosťou. Na zhromaždení bola zvolená rada tejto organizácie s úlohou vypracovať stanovky, etický kódex a ďalšie dokumenty na jej riadne fungovanie. Na prvom stretnutí rady bol zvolený prezident – Ivan Dlabač, šéfdizajnér štúdia Divan design, a traja viceprezidenti Veronika Loušková, Martin Tvarůžek a Jiří Španihel, takisto profesionálni dizajnéri. » Vznik celoštátnej organizácie profesionálnych dizajnérov vyplýval z potreby mať vlastný orgán, ktorý môže omnoho účinnejšie obhajovať a presadzovať záujmy dizajnérov, než dokážu jednotliví dizajnéri alebo ich štúdiá. Organizácia vznikla z potreby poskytovať kvalifikované informácie o dizajne vládny orgánom, ďalším organizáciám ČR, médiám, ako aj širokej verejnosti, s cieľom lepšieho uplatnenia dizajnu v spoločnosti tak, ako je to vo všetkých krajinách Európskej únie. Organizácia bude mať názov Únia profesionálnych dizajnérov ČR a bude mať štatút občianskeho združenia. Bude oficiálnym hovorcom pre otázky dizajnu pre vládne orgány a organizácie ako napríklad Obec architektov, Únia výtvarných umelcov ČR, médiá a pod. Bude partnerom podobných profesionálnych dizajnerských organizácií

súťaže

v zahraničí, predovšetkým v krajinách EÚ.

JuvenArta 2008 **Medzinárodná súťaž** **mladých šperkárov**

Viedenská zlatnícka akadémia (Wiener Goldschmiede Akademie) vypisuje medzinárodnú súťaž mladých šperkárov na tému Arabské sny. Účastníci súťaže musia byť v školskom roku 2007/2008 študentmi strednej alebo vysokej školy umeleckopriemyselného zamerania. Môžu zaslať maximálne 2 doposiaľ nezverejnené návrhy, ktoré súvisia s témou súťaže, sú realizovateľné v malovýrobe, ich materiálom je ušľachtilý kov (prípustné sú drobné komponenty z iných materiálov). Porota zohľadní najmä inovačnú hodnotu predmetu ako šperku budúcnosti, jasný zámer, kreativitu a originalitu (aj v hľadaní nových technologických postupov).

Uzávierka na zaslanie návrhov: 10. 9. 2008
Ďalšie informácie: www.sdc.sk

Braun Prize 2009

17. ročník medzinárodne uznávanej súťaže dizajnu je otvorený mladým priemyselným dizajnérom, ktorí ešte stále študujú alebo doštudovali po marci 2006. Súťaž prezentuje prácu mladých dizajnérov z celého sveta, zviditeľňuje prácu škôl zameraných na dizajn, verejnosti sprostredkuje kreativitu a invenčnosť mladých dizajnérov a zároveň tým buduje prepojenie medzi mladými autormi a potenciálnymi klientmi. Jej ďalším cieľom je podporiť faktory a kritéria, ktoré majú vplyv na vznik kvalitného dizajnu produktov. Suma určená pre víťhercov je 36 000 eur, pričom víťaz súťaže obdrží 12 000 eur a bude mu umožnená šesťmesačná stáž v dizajnerskom oddelení Braun. Ostatní víťhercovia dostanú odmenu po 5 000 eur a zvyšok peňazí bude prerozdelený medzi špeciálne ocenených víťhercov. » Najlepšie práce súťaže budú prezentované na putovnej výstave a medializované v medzinárodnej tlači a na internete. » Tému pre svoj produkt koncept si môžu účastníci zvoliť sami. BraunPrize nie je zameraná ani na produkty firmy Braun

a neobmedzuje sa ani na produkty spotrebného tovaru. Predložené návrhy by mali reprezentovať inovácie v dizajne a technológii a zameriavať sa na hlavné témy našej doby. Pri tvorbe konceptov treba klásť dôraz na potreby spotrebiteľov. Kritéria hodnotenia: v samotnej oblasti dizajnu sa bude posudzovať inovácia, estetika, čistota, ergonómia, pri technológii bude dôležitým funkčnosť produktu a porota bude prihliadať aj na výhody produktu pre spotrebiteľa. » Súťaž má dve kolá. Postupujúci do druhého kola budú musieť dodať fyzický model produktu. » Uzávierka pre zaslanie návrhov do prvého kola je 31. január 2009.

Viac informácií o BraunPrize 2009 na www.braunprize.com

Artzept

Spoločnosť Zepter International vyhlasuje už po piaty raz medzinárodnú súťaž pre dizajnérov Artzept 2008. Oslovuje ňou záujemcov z viac ako 40 krajín sveta, v ktorých pôsobí. Témou ročníka 2008 je Nádoba na pečivo. Do súťaže sa môžu prihlásiť práce vyrobené všetkými technikami vrátane keramiky, skla, kovu, plastu, kompozitov a dreva. Medzinárodná porota pod vedením umeleckej riaditeľky Artzept Gordany Biby Markovic, členom ktorej je aj architekt a dizajnér Bořek Šípek, udelí tieto ceny: 1. cena: 10 000 eur, 2. cena: výrobky Zepter v hodnote 4 000 eur, 3. cena: výrobky Zepter v hodnote 3 000 eur. Ceremoniál udeľovania cien sa uskutoční v Paríži v decembri 2008. Najlepšie návrhy budú prezentované na putovnej výstave spoločnosti Zepter International a budú uvedené v katalógu výstavy.

Uzávierka na zaslanie návrhov: 25. 10. 2008
Ďalšie informácie: www.sdc.sk

MIX08 – medzinárodná súťaž **študentského dizajnu**

MIX08 je medzinárodná súťaž študentov 3. stupňa grafického dizajnu v rámci projektu Indigo organizovaného Vzdelávacou sieťou Icoграда, ICSID a IFI, medzinárodnou asociáciou univerzít a vysokých umeleckých škôl Cumulus a ďalšími partnermi s cieľom zaktivizovať študentov a peda-

gógov, aby buď v rámci školy alebo mimo nej reagovali na výzvy Kyoto Design Declaration (KDD) formou plagátu. KDD bola vyhlásená 28. 3. 2008 Výkonnou radou asociácie Cumulus a jej obsahom je nová paradigma o nasmerovaní spoločnosti od technologického rozvoja k rozvoju človeka, od materialistických hodnôt k hodnotám mentálnym a intelektuálnym. Schýľuje sa k ére „kultúrnej produktivity“, kde sa kladie dôraz na spôsob života a kde lokálne kultúrne tradície budú mať väčší význam než fyzické produkty. Projekt MIX08 nadväzuje na úspech pilotného študentského projektu MIX06, na ktorom participovali Hartford University (USA) a Monash University (Austrália). Do súťaže treba zaslať plagáty s parametrami 600 x 800 pixelov, 72 dpi, na šírku alebo výšku, súčasťou plagátu môže ale nemusí byť logo Indigo MIX08. S každým plagátom treba poslať aj on-line prihlášku, popis projektu (cca 50 slov) a stručný životopis (cca 100 slov). Poplatok za každý plagát je 20 USD (členovia Icograda, ICSID a IFI 15 USD).

Uzávierka: 22. 9. 2008.

Info: www.indigodesignnetwork.org

Next Generation 2008

Hannoverská veľtržná organizácia iF International Forum Design GmbH je poverená organizáciou medzinárodnej študentskej súťaže Ďalšia generácia 2008, ktorú vypisuje švajčiarska firma PB Swiss Tools. Súťaže sa môžu zúčastniť študenti dizajnu, architektúry a príbuzných odborov, ale aj študenti strojárstva a pod. Účasť je bezplatná. Kategórie: skrutkovače, šesťhranné náradie, úderné nástroje, drobné a špeciálne nástroje, nástrojové sady, doplnky ako napr. držiaky, tašky, krabice, debny a pod. Dôležitým aspektom produktu je jeho dodávka letecky alebo po mori do 35 krajín sveta. Medzinárodná porota vyberie 3 najlepšie práce študentov-jednotlivcov alebo tímov a odmení ich cenami vo výške 5 000 eur (1. cena), 3 000 eur (2. cena) a 1 500 eur (3. cena). Autori ďalších 20 najlepších umiestnených návrhov súťaže dostanú vecné ceny vo forme špeciálnej sady špičkových pracovných nástrojov firmy PB Swiss Tools. Záujemcovia o súťaž sa musia zaregistrovať elektro-

nicky na stránke iF. Po úspešnej registrácii dostane účastník súťaže vstupný kód a ďalšie údaje.

Uzávierka registrácie: 31. 7. 2008.

Informácie: www.ifdesign.de

Medzinárodná súťaž na kuchynské batérie

Slovinská firma Mariborska livarna Maribor d. d., vyrábajúca armatúry a sanitárne zariadenia pod značkou Armal, vypisuje medzinárodnú súťaž na nový dizajn kuchynských vodovodných batérií. Jej cieľom je nájsť moderné a inovatívne koncepcie tohto segmentu trhu, ktoré poskytnú nové užívateľské možnosti a ktorých estetika podčiarkne funkciu a kvalitu výrobku. Použitý materiál: kov, sklo, drevo a iný materiál vhodný na sanitárne produkty. Súťaž je anonymná, účastník si sám zvolí kód, pod ktorým budú prezentované jeho práce. V osobitnej obálke priloží svoje identifikačné údaje (meno, priezvisko, adresa, e-mail, telefón). Ceny: 5 000 eur (1. cena), 2 000 eur (2. cena), 1 000 eur (3. cena).

Uzávierka: 1. 9. 2008.

Info: www.armal.si/designcompetition

Andreu World International Design Competition 2008

Španielska nábytkárska firma Andreu World S. A. vypisuje po ôsmy raz medzinárodnú súťaž inovatívnych návrhov stoličiek a stolov. Súťaž je určená študentom a profesionálnym dizajnérom bez vekového limitu. Medzinárodná porota vyhlási dve ceny, ktoré bude sprevádzať finančná odmena 4 000 a 2 000 eur.

Uzávierka: 15. 9. 2008.

Info: www.scd.sk

výstavy

Bratislava

Hand Picked 08- iFLAME & Blueprint Collections (šperk)

Satelit SCD
25. 7. – 29. 8. 2008
www.sdc.sk

111 diel zo zbierok Slovenskej národnej galérie

SNG – Esterházyho palác
do 5. 10. 2008
www.sng.sk

60 rokov otvorené SNG – Esterházyho palác

do 5. 10. 2008
www.sng.sk

10. výstava textilnej miniatúry

Galéria X
od 25. 6. – 31. 8. 2008

Svet v kroji / Bábiky z Poľska a zo sveta

Galéria ÚĽUV
do 13. 9. 2008
www.uluv.sk

Kurzy v kurze –
to najlepšie z kreatívnych
kurzov Školy remesiel ÚĽUV
Dizajn štúdio ÚĽUV
do 22. 8. 2008
www.uluv.sk

Diplomové práce 2008

Dom umenia
do 11. 8. 2008
www.vsvu.sk

Ako sme žili. Slovensko v 20. storočí

SNM
do 31. 10. 2008
www.snm.sk
www.20storoocie.sk

Košice

Design Match 08

Kasárne Kulturpark
Od 12. 8. 2008
www.designmatch.cz

Martin

Lubomír Longauer: Iné veci

Turčianska galéria
10. 7. – 14. 9. 2008
www.turiecgallery.sk

Prešov

Slovenská typografia Generácia 70. a 80. rokov

Šarišská galéria Prešov
19. 6. – 7. 9. 2008
www.sgpresov.sk

Zázitok zo stolovania

Šarišská galéria Prešov
19. 6. – 7. 9. 2008
www.sgpresov.sk

Liptovský Mikuláš

Inšpirácia – citácia – interpretácia

Galéria P. M. Bohúňa
do 31. 9. 2008
gpm@vuczilina.sk

ČESKÁ REPUBLIKA Praha

Biedermeier – umění a kultura v českých zemích 1814 – 1848

Jízdárna Pražského hradu
do 28. 8. 2008
www.upm.cz

Moravská gobelínová manufaktúra – 110 rokov umenia gobelínu

Uměleckoprůmyslové museum
26. 6. – 28. 9. 2008
www.upm.cz

Bruselský sen

Galéria hlavného mesta Prahy
do 21. 9. 2008
www.citygalleryprague.cz

Brno

23. medzinárodné bienále grafického dizajnu

Moravská galéria
do 19. 10. 2008
www.moravska-galerie.cz

Slovak Rep.

Miestodržiteľský palác
Moravskej galérie
do 19. 10. 2008
www.moravska-galerie.cz

Brtnice

**Ornament a moderna
– Josef Hoffmann
1870 – 1956**

Múzeum Josefa Hoffmanna
do 26. 10. 2008
www.moravska-galerie.cz
www.mak.at

Ústí nad Orlicí

**Secesný cín
zo zbierok UPM**

Kultúrne centrum
do 31. 12. 2008
www.upm.cz

RAKÚSKO
Viedeň

**Julius Deutschbauer
– Gerhard Spring:
100 plagátov**

MAK
do 17. 8. 2008
www.mak.at

Nábytok bez tvaru

Formlose Möbel
MAK
Do 26. 10. 2008
www.mak.at

Ekologická doprava

Technické múzeum
do 15. 10. 2008
www.technischesmuseum.at

POLSKO
Varšava

**21. medzinárodné bienále
plagátu**

Múzeum plagátu Wilanów
do 7. 9. 2008
www.postermuseum.pl

FRANCÚZSKO
Paríž

Dominique Perrault

Centre Pompidou
do 22. 9. 2008
www.centrepompidou.fr

NEMECKO
Frankfurt n. M.

**Fragile:
porcelán od cárov
po revolucionárov**

Múzeum úžitkového umenia
do 31. 8. 2008
www.museumfuerange
wandtekunst.frankfurt.de

Gleisweiler

**Stála zbierka dizajnu
20. storočia**

(Aalto, Behrens, Bertoia,
Braun, Eames, Gropius, Le
Corbusier, Olivetti, Perriand,
Prouvé, Rams, Saarinen,
Sapper, Thonet a ďalší)
Stiftung Simonshof
www.simonshof.com

summary

spectrum

profil

Lubomír Longauer Facts and Connections Collector

text **Mária Rišková**

photo **Matej Longauer**

(typography)

Writing about an artist and a graphic designer Lubomír Longauer for readers of the magazine Designum, I feel like carrying coals to Newcastle. Everybody has to know Longauer! His recent activities in the field of historical research of Slovak art culture, especially typographies, stand out a mile. Exhibitions from the cycle Slovak Typography in the 20th Century, composed after a thorough research in co-operation with the Slovak Design Centre, have passed through various galleries in our country and abroad. Investigating typographical production of our artists has recently been a passion for Lubo Longauer and it has taken a big part of his professional activities. Now he is working on a book about Martin Benka, the author who had too strong an aura of „national artist“ for younger generations and research of whose work has seemed to be a closed chapter. Due to his working directly with archival material, often with

until now never published and recorded documents and works, Longauer has found and promoted for example Benka's typographical exercises and typefaces he used in his applied works. However, Slovak typography exhibitions have introduced plenty of other „treasures“, for example the Works of Dežo Tóth and other „free artists“. Longauer's very equal approach to the applied and free creation is a contribution to compiling the typography selection. In general, his generation of authors understands the transitions between design and free art more freely – nowadays we feel useless tension at this question (during an overwhelming part of the 20th century, graphic designers were called applied artists, and this artistic aspect has always been present not only in the name).

(schol and triennial exhibition)

Research and publishing in the field of typography – these are his recent activities, since the beginning of the millenium Lubo has decided to make the turn of the century the time of changes is his professional life. I personally have only known him since 1999, since the time of preparations for the Triennial Poster Trnava 2000. The Trnava Triennial Poster itself has been one of his heart's concerns – in 1999 he was one of its founders, together with his colleagues Pavel Choma, Dušan Juneček, Jozef Dóka

jr. – the author of the triennial idea, and others. He devoted his time to the organization and promotion of the poster festival, and a lot of his students got engaged.

It is typical that his colleagues – generation mates – say about him that he is a committed visionary, while his students, now colleagues, rather emphasize (in the positive sense) his „bulldog-like nature“ and persistence he solves problems with. To be honest, the independent department of graphic design, nowadays the Department of Visual Communication at the Academy of Arts, has to a large degree been a child of Lubo Longauer. It is a pity that he had to leave the Academy of Arts, and that he was leaving disappointed. However, I have to point out, that his current research and publishing work is so unique, that his studio and archive with thousands of items in Devínska Nová Ves should be visited by everyone who wants to investigate not only Slovak typography alone, but the second half of the 20th century in modern visual and fine arts as such.

(exhibition on his 60th birthday)

The exhibition *Inscriptions and Letters* in Satelit Gallery, devoted to his jubilee (he was born on 2nd June, 1948), was a deserved gift from the Slovak Design Centre, which he often and successfully cooperates with. According to Katarína Hubová, the curator of the exhibition, Satelit usually gives space to group or thematic projects, but in this case they did not hesitate to put a monography exhibition into their schedule for the first time. Fortunately, the exhibition is not a sentimental look back at the production of Lubomír Longauer – a graphic design personality belonging to the past... It introduces mainly his latest graphic works. They pillory without compromise things that are worrying him the most – antihumanistic approach and routine stealing of ideas and opinions. Although his themes and visuals seem to be too gloomy for the

occasion – there is irony and criticizing instead of celebration, everyone who knows Lubo Longauer knows that it is the way it should be. As he says, „he always puts the cart before the horse“, not the way he is expected to do it.

(to the jubilee)

There is no need to write more to the jubilee, just a wish in the end: for me, Lubo Longauer is the biggest collector of facts and connections I have ever met, and I can only hope that he will be able to publish and give us as much of his knowledge as possible. And only for him, I have collected a few remarks from a nameless source (on the time he taught at the Academy of Arts):

Lubomír Longauer?

Lubomír Longauer was born in Banská Bystrica in 1948 and grew up in Martin. He studied at the Secondary Modern School of Applied Arts in Bratislava and at the Academy of Arts, Department of Applied Graphics in Bratislava. He is famous for his rich and active creation in the field of graphic design. He has realized 9 independent exhibitions and taken part in numerous national and international collective exhibitions. His works have been published in magazines *Novum*, *Gebrauchsgraphik*, *Print*, *Idea*, *Typografia*, *Umění a řemesla*, *Designum* etc. He has been working mainly for Slovak publishing houses, culture institutions, galleries, theatres, various clients and Group 29. Group 29, established in 1966, has been his heart's concern and he has organized Exhibitions on the Fence with them and co-published a samizdat magazine *Dočasník*. » In the 1990s he devoted himself mainly to teaching at the Academy of Arts. After a competition in 1990 he was in charge of the graphic design studio. He was a co-founder of the Department of Graphic Design (1999) and was the head of it until 2003. Since 2004 he has been teaching at the Pedagogic Faculty UKF in Nitra. He is the only graphic design professor in Slovakia. » In the 90s he started to devote himself intensively to a survey of the Slovak typography history. First of all he has published an occasional magazine *Grif Graf* on his own, compiling chronologically substantial production of

the 20th century Slovak artists and graphic artists working in this field. The results of his continuing research were exhibitions From Benka till Today, Slovak Typography I and II, presented in Martin, Košice, Bratislava, Banská Bystrica between 2000 – 2006, and later on in Vienna, Warsaw and Berlin as well. The exhibitions praised forgotten personalities, revealed unknown production of well-known artists and graphic artists, and outlined the „history“ of the field in Slovakia. » He has often openly commented on Slovak culture issues and defended its interests.

spectrum

interview

Music Match

text **Zuzana Šidlíková**

photos **authors'archives**

Just as music is subject of permanent change in the course of history, requirements posed on a musical instrument change as well. New materials and technologies participate in the form and the acoustic possibilities of the instrument. Tomáš Brichta (SVK) and Adam Wehsely-Swiczinsky (AUT) are offering their musical experiment – a unique solitaire, a musical instrument „tailored to the needs“ of its customer.

Tomáš Brichta

Could you introduce your work exhibited within the Design Match Project?

» It is a minor experiment – an electric guitar that besides classical guitar strings also has resonance strings. They aren't played directly, they chime when you start playing the guitar. The sound effect is similar to „hal“ or to the echo. However, it isn't a digital effect like the above mentioned hal, but an acoustic one – scanned electronically. The material has also been an experiment for me. I have used hi-macs – artificial

stone – for the body of the guitar, it can be hewn very well and is solid enough.

» Design of musical instruments is a very specific design aspect. What requirements does this work pose on a designer? Is it necessary for him to be able to play an instrument himself? Is a musical ear as important as technology and knowledge of material?

» Musical instrument design solves the same problems as any other design. If you want the violin or the guitar to play, to harmonize and to be ergonomic, you have to plunge into the given problems. Having a musical ear is a big device in designing and construction of musical Instruments, but I don't believe it's a necessity. »

Are you working particularly on the formal development of the product or is it possible to experiment in the sound level as well?

» Each new form changes the sound and the sound can be also influenced by the material. There are some rules I observe during my musical instruments production, to achieve the quality of sound, but on the other hand I also have some downright experimental instruments – for example StoneGuitar. »

Do you follow what is going on in the field of product development abroad?

» Of course, I have a view of it. There are but a few companies which produce electric violoncellos, so there isn't a big choice. There are some companies in the U.S.A. which specialize in electric violins and cellos intended for popular music, and some in Japan, which by means of their design incline more to classical music. »

Do you produce a unique prototype? Is there a possibility of mass production of such an instrument?

» They are mostly solitaires but I could even manage small series of musical instruments. If it repeated too much, I would be bored very quickly.

» What should your ideal customer be like? Try to introduce the process of ordering the musical instrument. How long does its production last?

» An ideal customer is everyone who wants an

instrument from me! Each musician has his own idea and knows, what he wants to obtain from the new instrument. Musicians I designed and produced an original musical instrument for, wanted it just for the need to experiment with sound and form. I like the approach very much and I'm ready to listen to their ideas. It is from these ideas that design, ergonomics and acoustics unwinds in the process of creation. It's true, that musicians playing the strings are mostly conservative, so I try to cohere their ideas with my shaped instruments. The time horizon from the draft till the completion of the instrument is about three months. It's a rather lengthy process, due to the fact that each piece is an original. » **Except for the design of musical instruments, do you devote your time to any other products?** Lately I have focused on interior complements as well. I created a small series of fruit bowls. I'm making sculpture reliefs or lamps. As for materials, I work mainly with wood but I don't keep away from other materials. » **What is the Slovak market like? Is there a chance to keep going with such specialization, that is to literally focus on design and production of musical instruments?** Specializing in design of electric musical Instruments is my ideal conception but the Slovak market is too small, so I'm happy about the few things I have made for the time being. »

Adam Wehsely-Swiczinsky

Could you introduce your work exhibited within the Design Match Project? » MADA Caimes is organically shaped, the body of the guitar is made of hemp pulp („Hempstone®“). The form has no edges and sophisticated bracing. Using its typical spherical form, MADA has developed enchanting traditional sound. Why hemp? Permanent oscillation transition from the body of the instrument into the air is essential to the sound. That is how resonances can be formed. This makes Hempstone®

with Zelfo technology perfect material for a musical instrument. The material consists of 100% hemp fibres and it doesn't contain any plastics. »

Design of musical instruments is a very specific design aspect. What requirements does this work pose on a designer? Is it necessary for him to be able to play an instrument himself? Is a musical ear as important as technology and knowledge of material? » Musical instruments are mothers of „multimedia products“. Shaping influences tones, technology opens a new door to the creator. Without the ability to understand as how the tone originates in the instrument, what is the relation of the musician to the instrument, what should the play or the ergonomics be, there's no need to create such an instrument. And naturally, it is advantageous when the author as a musician, too. » **Are you working particularly on the formal development of the product or is it possible to experiment in the sound level as well?** » I wanted to create an erotic object – Venus of guitars. It supports a special relation between a musician and his instrument. The homogeneous shape was important for me. Experimenting with form and material in guitars is at the same time experimenting with tones, any change of its body is a change of sounds as well.

» Do you follow what is going on in the field of product development abroad? » Due to the strong international wave of rock music, there's a strong sense of classical forms of Instruments, but at the same time a lot of musicians want a very personal instrument, which they get made in small manufactories or so called custom shops. I believe that MADA is balancing on the verge of classical form but it represents something new in this field though. » **Do you produce a unique prototype? Is there a possibility of mass production of such an instrument?** » MADA caimes is not a series product. It is being exclusively produced by

the Neubauer Guitars company, that is selling it further. » **What should your ideal customer be like? Try to introduce the process of ordering the musical instrument. How long does its production last?** » An ideal customer should order an instrument from the site www.madaguitars.com. He could also try the instrument at Neubauer Guitars, Vienna in advance, where after the waiting time of 3-4 months he gets the instrument in his hands. » **Except for the design of musical instruments, do you devote your time to any other products?** » Except for the production of musical instruments we also produce many other things, especially from the sports field and medical technology but also electric tools and furniture. » **What is the Austrian market like? Is there a chance to keep going with such specialization, that is to literally focus on design and production of musical instruments?** » Yes and no. I couldn't only do this to break even. My partner and MADA guitars producer Andreas Neubauer (Neubauer Guitars) can manage from production and service of guitars and basses quite well, but it doesn't make you rich. #

history

Open for 60 Years exhibition on the history of the Slovak National Gallery

text **Alexandra Kusá**

111 Works from the Collections of the SNG

- curators Dušan Buran and Katarína Mullerová

Open for 60 Years

- curators Alexandra Kusá and Zuzana Ludíková

16 June - 5 October, Eszterházy Palace

The Slovak National Gallery celebrates 60th anniversary of its establishment. On this occasion its management decided to include an exhibition devoted to its history into the gallery's plan of exhibitions. This intention is fully in accordance with the curators' approach, because in spite of their effort to prepare a similar exhibition to the anniversary before, it never came off. The only exception was the exposition prepared by Zora Ondrejčková in the early 80s. Enthusiasm of organizers of the prepared exhibition results from the hard beginnings - the establishment of the national institution could not have been achieved until 1948, which was quite late for European conditions. It changes nothing in the fact, that the SNG has been the first modern-type gallery institution in our country. Enthusiasm of the founder generation under the leadership of Mr. Karol Vaculík, the manager, resulted in quick building up of collections, advancement in the search for buildings, founding a science-of-art library, restoration studios and archives. In this context it is not surprising that a department devoted to applied and industrial arts has been established within the gallery, to saturate an absence of the applied art museum. And indeed, on 1 July, 1961 the Department of Applied-Industrial Arts (DAIA) was established, following the resolution of the former Commission in accordance with the partial and governmental

decree on living and cultural standard increase, and further in accordance with policy of culture revolution completion, and with the prepared Slovak National Council law on museums and galleries. From the original plan we learn that apart from acquisition and exhibition activities, the new department should have also performed consultant services for different institutions, and even then a union with manufacturing corporations has been planned. Immediately after the establishment the SNG was trying to gain a separate building for the new department. The effort was restored in the 80s but a separate place for the collections hasn't been found yet. » The first acquisitions were realized in December 1961, here belongs the purchase of the Slovak National Council from the government art competition to 15th anniversary of the birth of people's democracy – the Czechoslovak Republic, which was transferred to the gallery properties according to an administrative agreement. The first real purchase was realized a year later and commission members Milan Veselý, Jaroslav Taraba, Václav Kautman, Čestmír Pechr, Lubomír Jakubčík and Igor Didov took part at the first session of the purchase commission for the DAIA collection. » The intended exhibition to the 60th gallery anniversary is devoted to history, mission and collections of the Slovak National Gallery. In the timeline it introduces the most interesting documents, acquisitions, workplaces and people associated with the institution. The exhibition – Open for 60 Years – is rather of museum than of gallery character in its purpose and catch, because apart from the artistic material it introduces also historical documents and such a selection of artifacts, there is normally no reason to exhibit. The artistic material will be exhibited in a different context than under common „gallery“ conditions. Specific room is devoted to the establishment of the DAIA collection, various DAIA works

will be put in a different context at the exhibition – posters as commentaries to exhibitions, the logo of the SNG as a separate work (M.Cipár) and photographs as documents of personal relations. Apart from that, we would like to exhibit artifacts that may become part of collections after the exhibition, as original furniture designed for the Zvolen Castle. » A new catalogue is prepared for the gallery anniversary, and it is composed as an anthology of essential information about the gallery. It will contain a list of exhibitions and catalogues, a detailed calendar and information of acquisitions supplemented with archive photographs. Except for being a worthwhile aid to further researchers, this anthology is also a last artifact of the exhibition arranged typographically by Juraj Sukop. » In addition to the exhibition devoted to the history of the SNG, the gallery has arranged a representative sample of its works within the 111 Works of the SNG Collections exhibition. The curators of the exhibition have understood this challenge as an „audit“ of their collections and have decided to show genuine gems claiming a hallmark of timeless quality. They offer a chance of a new view at the quality of collections – this time by means of middle and young generation curators. On one hand, the 111 works choice is an ironical response to the marketing dogma of „top ten“, and at the same time, it is trying to consider proportions of the collections and their meaning, changing together with our knowledge of old and contemporary art. There has been prepared a lavishly illustrated publication for the exhibition.

#

designum³2008

časopis o dizajne/design magazine vychádza 6 - krát ročne/a bimonthly
číslo/number: 3 rok/year: 2008 ročník/volume: XIV cena/price: 65 SK/Kč/2.16 EUR

vydáva/edited by:

Slovenské centrum dizajnu
/Slovak Design Centre

zodpovedné redaktorky/executive and contributing editors:

Lubica Pavlovičová, pavlovicova@scd.sk
Zuzana Šidliková, sidlikova@scd.sk

Jazyková redakcia/proof reader:

Katarína Weissová

jazykový preklad/translation:

Ľuba Kachničová

marketing

Lucia Hakelová, marketing@scd.sk

redakčný kruh/editorial cooperators:

Silvia Fedorová

Mária Rišková

Lucia Luptáková, Amsterdam

Lubica Pedersen, Kodaň

Jiří Pelcl, Praha

Alan Záruba, Praha

Sylvia Jokelová

Marek Škripeň

Zdeno Kolesár

Stanislav Stankoci

Martin Struss

Sabína Jankovičová

Jozef Kovalčík

vizuálna koncepcia a layout

/visual concept and layout:

Emil Drličiak

obálka/cover: Emil Drličiak

foto/photo: Svět v obrazech, 1958

tláč/printing: X line, Bratislava

© copyright: SCD, ISSN 1335-034X

Registrované MK SR č. 889/93

sídlo redakcie/headquarter:

SDC - Designum

Jakubovo nám. 12

814 99 Bratislava

Slovak Republic

tel.: + 421 (0) 2 5293 1564

fax: + 421 (0) 2 5293 1838

e-mail: sdc@scd.sk

web: www.scd.sk

objednávky a predplatné / subscription orders:

SDC - Designum

Jakubovo nám. 12

P.O. BOX 131

814 99 Bratislava

Slovak republic,

tel.: + 421 (0) 2 5293 1564

fax: + 421 (0) 2 5293 1838

e-mail: galbava@scd.sk

marketing@scd.sk

www.predplatne.net

inzercia info:

www.scd.sk

galbava@scd.sk

distribúcia/distribution:

L.K. Permanent, s.r.o.

P.O. Box 4

834 14 Bratislava

tel.: + 421 (0) 2 4445 3711

fax: + 421 (0) 2 4437 3311

e-mail: lkpermanent@lkpermanent.sk

Redakcia nezodpovedá za obsah
inzerátov. Preberanie materiálov
je možné len s písomným povolením
vydavateľa. Jednotlivé články
vyjadrujú názory autorov a nemusia
byť vždy totožné so stanoviskom
vydavateľa a redakcie. Vopred
nevýžiadané príspevky redakcia
nevracia. #

informácie o predaji časopisu a iných publikácií SCD:

www.scd.sk

marketing@scd.sk

voľný predaj:

v stánkoch distribučnej spoločnosti

Mediaprint Kapa

v kníhkupectvách a galériách

v Bratislave:

Satelit SDC

Artforum

Prospero

Reduta

Dizajn štúdio ŮLUV

Art Books (STU)

v kníhkupectvách a galériách

mimo Bratislavy:

Artforum v Banskej Bystrici

Žilina

Košiciach

Trnave

Stanica Žilina-Záriečie